

Sigitas Parulskis

TRYS SEKUNDĖS DANGAUS

baltos lankos

Sigitas Parulskis

TRYS SEKUNDĖS DANGAUS

baltos lankos

UDK 888.2-3
Pa296

Viršelio dailininkas: Zigmantas Butautis
Viršelyje panaudota Artūro Valiaugos fotografija

Trečioji pataisyta laida

Printed in Lithuania
ISBN 978-9955-23-198-1

Viešpats
yra ertmė tarp puslapio ir teksto,
vaizduotės ir žinojimo, tikrovės
ir nebūties. Tu Jį prasimanei.
O Jis – tave.

Conrad Aiken

Atvažiavęs į kurortinį miestelį šalies vakaruose, pirmiausia rengiausi nueiti prie jūros ir nusikirpti nagus.

Nuėjau prie jūros, nusikirpau nagus, pamečiau žirkles. Išsimaudžiau, palaksčiau pakrante šūkalodamas nesąmones, išsitryniau rankšluosčiu, kol oda ėmė maloniai dilgsėti. Po to sėdėjau ir debilo žvilgsniu žiūrėjau į jūrą. Nežinau, ką mato į ją žiūrėdami kiti žmonės, aš nematau nieko. Gerai, jeigu kažkur ties horizonto linija plaukia laivas. Tuomet matau laivą, bet nieko daugiau. Kai laivo nėra, – tik vanduo, daug beprasmiškai siūbuojančio sūraus, šalto vandens.

Gydytojai sako, jog tai kartų problema. Vienos kartos žiūrėdamos į jūrą mato Dievą, kitos girdi simfoninę muziką, Bacho fugas, dar kitos regi moterį, Afroditę, begalybę, amžinybę, nirvaną ir kitokį poetinį šlamštą. Karta, į šį pasaulį išstumta apytikriai septintajame dešimtmetyje, nors laikas ir neturi ypatingos reikšmės, nemato nė velnio. Aš priklausau šiai kartai. Kartai, kuri neturi jokių ypatingų požymių, kartai, kuri beveik be savybių. Kartai, kuri pavėlavo tapti hipiais, kuriai „The Beatles"

muzika per saldi ir kuri jau buvo peraugusi persiimti pankų idėjomis, o „Sex Pistols“ jai tepriminė erzinantį triukšmą. Tiesa, nemaža šios kartos dalis virto miesčionimis, patikėjo „ABBA“ pasiūlytu gyvenimo modeliu, bet tai jau ne kartos požymis, tai paprasčiausia statistika, kurios neįstengė sugriauti nei „AC/DC“ pjūklai, nei Johno Lennono kraujas. Mane domina karta, kuri beveik neturi „savo“ muzikos, savo stabų, jokio supratimo apie tėvynę, istoriją, meilę, pinigus, šeimą, atsakomybę.

Karta, kuri atidavė šiokią tokią duoklę narkotikams, šiek tiek kraujo jai nuleido Afganistanas, bet tai labiau išimtys nei dėsningumai. Vienintelė šios kartos filosofija – filosofijos neturėjimas arba vengimas ją turėti, ir šį teorinį vakuumą praktiniu lygmeniu užpildė alkoholis, bet kartu tai karta, kuri neišmoko gerti, neišmoko dulkintis, valgyti, kaupti – tai yra neišmoko mėgautis malonumais. Net ir turtingi, sukūrę sėkmingas šeimas ir klestinčius verslus šios kartos atstovai, žiūrėdami į jūrą, nemato nieko, išskyrus vandenį. Jie paprasčiausiai nemoka džiaugtis. Tai pagrindinis, lemiamasis kartos požymis.

Apibendrinimai – šlykštus dalykas. Bet pasaulyje šlykščių dalykų kur kas daugiau nei malonių. Tiesą sakant, man nusispjauti, kas yra mano karta. Gali būti, kad jos apskritai nėra, ir jokia sumauta jūra negali būti katalizatoriumi jai išryškinti. Bet aš tai prakeiktai kartai priklausau, ir niekas manęs negalėtų įtikinti, jog esu toks vienas, unikalus ir nepakartojamas. Priklausau labiausiai rusintai, labiausiai mulkintai, labiausiai ateizmu maitintai, naiviausiai ir kartu – niekuo netikinčiai kartai. Visos kartos mėgaujasi prarastosios statusu. Mano karta nebuvo prarastoji. Negalėtų ji vadintis ir bitnikais ar bent jau elementariausiais maištininkais. Ji tiesiog nesubrendusi, bailių ir prisitaikėlių tėvų išauginta karta, neišsipildžiusi, neįvykusi karta. Patyrusi staigią socialinę politinę permainą, brandos amžiuje išgyvenusi neįtikėtiną lūžį ji vis tiek liko tokia pati –

nepatikli, abejinga, tingi ir be jokio entuziazmo, ne su budistine šypsena, o su idioto tuštuma akyse žvelgianti į jūrą ir nematanti joje nieko, išskyrus putas. Galima griebtis paguodos šiaudo, esą nesvarbu, ko nematai jūroje, svarbiausia, kas tuo metu dedasi tavo galvoje. Galvoje lygiai kaip ir jūroje – tuščia, o jei kartais *ir šmėsteli koks nors minties šešėlis palei horizontą, tai jis taip* toli, kad net nematyti, jog jis juda.

Dėl visko kalta demografinė duobė, sako gydytojai. Kadangi mano karta neturi jokių savybių, net ir toks apgailėtinas pasiteisinimas, kad dėl visko kaltas kas nors, tik ne aš, mums netinka. Mes niekad nieko nekaltinam. Merso nudėjo arabą už tai, kad labai ryškiai švietė saulė, dėl to jis ir priklauso garbingai egzistencialistų kartai. Mano kartai patinka prieblanda, o prieblandoje nusitrina bet kokios egzistencijos ribos, ir mums nusišikti – rusiškai, angliškai, žydiškai ar arabiškai kalbės mūsų anūkai.

Karta, užauginta bendrabučiuose, komunaliniuose butuose, paaugliai, naktimis klausęsi, kaip jų tėvai tratina jų motinas, generacija, Edipo kompleksą supratusi kaip neišvengiamą ankštumo pojūtį šiame pasaulyje.

Būtent dėl demografinės duobės, kitaip tariant, dėl to, jog ėmė trūkti patrankų mėsos, mūsų kartai teko eiti tarnauti į Sovietų kariuomenę net iš aukštųjų mokyklų. Po pirmojo kurso sėmė visus iš eilės – pilnapadžius, iškrypusiais stuburais, pusaklius, myžančius į lovas, visus, kurie nespėjo virsti bepročiais arba visiškai nemobiliais invalidais.

Tai, kas kone kiekvienam rusui yra garbinga „vyriškumo mokykla", mūsų kartai tapo dar vienu įrodymu, kad individas šiame pasaulyje nieko nereiškia, kad viską lemia jėga arba valdžia, ir kad kiekvienas kretinas kokios nors supistos hierarchijos dėka vienokiu ar kitokiu būdu gali tau šikti ant galvos.

Didžiausia mano gyvenimo klaida – laikas. Grįžęs paklausiau, kiek dabar laiko. Paklausiau rusiškai, nes mėgstu pigius efektus.

Vy nieskažitie, skolka sčas vremeni? paklausiau Universiteto Didžiajame kieme, vilkėdamas desantininko paradinę uniformą, apkabinėtą akselbantais ir kitais blizgučiais, žydrą beretę atsmaukęs ant pakaušio. Manęs paprasčiausiai neatpažino, nors klausiau pažįstamo, porą metų vyresnio studento. Tiesa, jis man pasakė, kiek laiko, bet aiškiai supratau, arba tiesiog fiziškai pajutau, kad jo laikrodis ir mano laikrodis rodo skirtingus laikus. Tiksliau – mano sąmonė skaičiuoja kitą laiką. Atsirado tarpas. Kalendoriuje tas tarpas būtų žymimas dvejais metais, bet tarpas, kuris atsirado, ne kalendorinis. Jis beveik nematomas, jis visiškai nematomas, bet yra, nes aš jį jaučiu. Jį jaučia visi, kuriems teko tarnauti kariuomenėje arba sėdėti kalėjime. Arba gyventi tremtyje. Vienatvėje. Viskas lyg ir taip pat, bet pasislinkę. Kaip nusimušęs taikiklis. Taikai tiesiai, o kulką neša truputį į šalį. Taikiklį galima reguliuoti, smegenų, kurios suvokia laiką ir kuriose yra atsiradęs tarpas, – ne.

Pojūtis, jog tu šalia. Kai kalbiesi su žmogumi, junti tarpą. Kol tavo pasakyti žodžiai įveikia tą prakeiktą vos juntamą tarpą, jie pasikeičia, ir žmogus tave supranta ne taip. Tarpas iškreipia žodžių prasmę, nors išoriškai jie niekuo nesiskiria nuo kitų žodžių. Kai myliesi su moterimi, negali patirti malonumo kartu, nes yra tarpas, ir orgazmas jus ištinka skirtingu metu, jūs prasilenkiate ne tik fiziškai, bet ir emociškai. Net ne laiko, o erdvės prasme – skirtinguose lygmenyse. Kai geri alkoholį, tavo sąmonė būtinai aptemsta kitoje dimensijoje, ir nors tu tebesėdi prie stalo, tebekalbi ir tebekilnoji indus su gėrimais – tave skiria tarpas ir tu aiškiai suvoki, kad geri vienas. Kalbi, myliesi, geri – ir visą laiką vienas.

Vienatvė ne erdvėje, bet laike.

Kai tai supratau, ėmiau pastebėti žmones, sėdinčius bare, kavinėje, einančius gatve, stovinčius prie upės arba ežero su meškerykočiu rankose, net vairuojančius automobilį – visi jie,

žiūrėdami į jūrą, nematydavo nieko. Visų tas pats bukaprotiškas žvilgsnis. Su tarpu. Kaip ir mano. Vadinasi, ne vienas. Vadinasi, karta egzistuoja. Be abejo, tai buvo beveik vien vyrai, kadangi moterims kartos sąvoka taikoma tiktai iki ištekant, ir tai su išlygomis, nes jos labai mėgsta mimikrijos meną, o vėliau jau priklauso abstrakčiam moteriškumui, kuris kartomis nebeklasifikuojamas.

Keisčiausia, jog net ir kalbantis su savo karta, su karta, kuri kenčia dėl tarpo, nesusikalbėjimas lygiai toks pat. Tie prakeikti tarpai – skirtingi.

Tarpai, pilni keiksmažodžių, bjaurių, nešvankių rusiškų turkiškų keiksmų, kurie prarado tikrąją savo semantiką, kurie visų pirma – tam tikra nevilties forma. Tai ne žodyno skurdas, tai egzistencinė lingvistika – tarpo, tuštumos nusakymas – *nachui* toks gyvenimas, vadinasi, gyvenimas tarpe, o ne terpėje.

Ir jeigu kas nors kada nors pamatys ant kopos sėdintį žmogų ir spoksantį į jūrą nieko nereiškiančiu žvilgsniu, tegul žino, jog tai mano karta spokso į jūrą ir *ni chuja* nemato. Nes ją nuo šio pasaulio skiria tarpas. Mažas, gal tik trijų sekundžių, bet neįveikiamas.

Buvau nusprendęs kiekvieną rytą keliauti prie jūros, maudytis prakeiktai šaltame vandenyje, po to bėgioti pakrantės smėliu, *šūkauti ir trintis iki kraujo rankšluosčiu, tačiau vieną rytą* pasukau visiškai priešinga kryptimi.

Kurortinis miestelis įsikūręs pusiasalyje, tarp jūros ir marių, nors ir ten, ir ten, esant absoliučiam štiliui, vanduo kažkodėl dvokia vėmalais ir pašvinkusia arkliena.

Dvokiančių marių pakrantėje prisigėriau klaikaus rašalo, netekau sąmonės ir atsipeikėjau velniai žino kur.

2

– *Gdie maja ruka, viernitie mnie ruku, svoloči,* – buvo pirmieji garsai, pasiekę mano sąmonę, ir aš, visame kūne jausdamas siaubingą maudulį, kurio kulminacija buvo aštrus ir ritmingas tvilkčiojimas pakaušyje, automatiškai pakartojau: *gdie maja ruka... svoloči.*

Turbūt apkasai, guliu apkasuose, guliu su skyle galvoje po kokio nors mūšio, o šalia vaitoja rankos netekęs Igoris. Aš nenoriu matyti tokio vaizdo, todėl ir neatsimerkiu. Taip jaučiasi ką tik gimęs žmogus, bet vėliau niekad to neatsimena. Vis dėlto įdomu – su kuo kariaujama? Su vokiečiais? VDR užpuolė sovietų kariuomenę, desantininkus? Nesąmonė. Nors jie chamai ir išsigimėliai, rudi visi iki vieno, be blakstienų, bet ne bepročiai. Jie protingi, prisiskaitę Kanto ir Hegelio, o mes kvailiai, bet nenugalimi, *my s nieba sinieva, kak uragan, niet voisk silnieje...*

Gal neišsiskleidė mano parašiutas ir aš guliu morge? Pamažu grįžtanti nuovoka ėmė tirpdyti paširdžius ir man teko atsimerkti. Po to vėl užsimerkti. Geriau vis dėlto būtų buvę apkasai arba lavoninė. Pakanka tik atsimerkti, pakanka vos kelių akimirkų, gal net nereikia trijų sekundžių, kad pasibjaurėtum pasauliu. Blausios šviesos migloje, palei priešais dunksančią melsvą sieną (ten viskas buvo melsva, viskas užlieta numirėlio melsvumo šviesa) stovėjo gultas, o šalia gulto, kampe, nugara į

mane, kažkokia žmogysta vienom apatinėm kelnaitėm. Tikrai ne akušeris ir ne gydytojas su ryškiai baltu chalatu ir kokia nors gražia geležte rankose. Į kampą įsispraudęs tipas svyravo, nors ir laikėsi viena ranka atsirėmęs sienos. Keliskart sustenėjo, po to pratisai suvaitojo ir tuojau pat pasigirdo į grindis teškančio skysčio garsas. Ne, vokiečiai į kampą nemyža. Aš kalėjime. Ką nors padariau, nors nieko neatsimenu. Ką nors nušoviau arba sudaužiau.

– *Gdie maja ruka... ruku... ruku...* – vėl pasigirdo iš kampo kitame patalpos, primenančios kamerą, gale. Kaip man buvo sunku pajudėti. Gal mane mušė? Bet tuomet jausčiau sumuštas vietas, o dabar skaudėjo iš vidaus, skaudėjo taip, tarsi manyje degtų amžinoji ugnis ir olimpinis fakelas senovės graikų amfiteatre, o ant koturnų pasilipęs Sofoklis verktų nulaužtos gipsinės rankos, bet likusia sveikąja smaugtų pasileidėlę Antigonę už neištikimybę broliui negrui, ir vis iš vidaus, iš gilumos, *de profundis* skaudėjo, nes išorėje viskas apmirę, tik prakeiktai gręžia galvą. Mintyse be reikalo minėdamas čia Viešpatį, čia Dievą vis dėlto pasisukau ant šono ir atlaužiau galvą, turėjau atrodyti komiškai kaip pagoniškų strėlių prismaigstytas Sebastijonas. Tame kampe gulėjo dar vienas kūnas, kažkoks padaras šeimyniniais triusikais ir maike, o vietoj dešinės rankos į viršų atsikišęs kokių penkiolikos centimetrų strampas. Sofoklis? Admirolas Nelsonas? Kur aš, po velnių? Ir kas jam galėjo nutraukti ranką, nejaugi myžnius?

Pastarasis nukratė galą taip garsiai, tarsi pliaukšėtų silkės uodega per stalą, ir patenkintas atsigulė. Maža to, tą pačią akimirką ėmė pratisai knarkti. Aš kenčiu susirietęs ne blogiau už netikėlių kankinamą šventąjį, vargeta kampe rankos šaukiasi, vaitoja kaip gimdanti feministė, o myžnius šunsnukis palaimingai knarkia. Argi gali nors kiek užuojautos turintis žmogus miegoti tokiomis sąlygomis? Nėra artimo meilės pasaulyje, tikrai nėra.

Man svaigo galva, mano gomurys buvo perdžiūvęs, vietoj seilių burnoje čiužėjo kažkokie popieriai su skaudžiais žvirgždo trupiniais, liežuvis, kaip blaškėsi mano liežuvis po burną, virtusią stiklo vatos ritiniu... Ir vis dėlto iš paskutiniųjų atsikėliau nuo gulto, susirietęs, kad staiga neapsivemčiau, nuslinkau prie knarkiančio kokių keturiasdešimties metų barzdoto myžniaus ir ėmiau jį niukinti:

– Ėi... ėi.... Grąžink ranką... ranką grąžink... prašau...

Norėjau pasakyti ką nors apie humanizmą, apie brolystės jausmą, kad reikia laikytis visiems išvien, ką nors apie Paryžiaus komuną, bet galvoje kaip ir burnoje šiugždėjo stiklo vata.

Barzdočius praplėšė vieną akį, padraskė nagais nuogą savo šlaunį ir pasakė vienintelį žodį „*chui*". Vis dėlto – vokietis. Bent jau tartis – tikro švabo.

– Negrąžins, – labiau sau nei atsikišusiam į viršų strampui pasakiau ir taip pat susirietęs grįžau prie savojo gulto. Barzdyla vėl pradėjo taip skaniai knarkti, jog atrodė, kad srebia sriubą. Snarglienos ir skreplių barščius, mažų mažiausiai.

Kad pralaimėjimas nebūtų toks skaudus, vėl susiriečiau ir nutipenau prie berankio. Pasilenkęs prie jo mėginau parodyti dantis ir mandagiai bei rūpestingai paklausti „*ar galiu kuo padėti?*", bet mano kalbos padargai išsiderino ir pro išvieptus dantis praslydo vienintelis ištęstas garsas „uuuyyyyy".

– *Pit'*, – suvaitojo berankis. – *Vadyyy...*

Po to pažvelgė į mane, išvadino ožiu (*čio ustavilsia, kaziol*) ir vėl ėmė progiesmiu samprotauti apie prarastą ranką. Iš tiesų tai daug baisiau nei prarastas laikas.

Vandens. Arba alaus. Pusę buteliuko. Rasoto, vėsaus, nors tris gurkšnelius. Argi tai daug, argi aš reikalauju permiegoti su princese Diana... Ji miegojo su kažkokiu turtingu arabu, ir kai užsimušė autoavarijoj, visi verkė taip baisiai, lyg būtų užsimušusi jų paskutinė išganymo viltis... Didelio daikto, arabas, aš irgi

miegojau su žyde, tiesa, ji buvo neturtinga ir žvaira, negana to, plaukuotom rankom, švepla. Nekeista, jog būdamas su ja jaučiausi mažų mažiausiai logopedas, bet kai pakratysiu kojas, niekas neišspaus nė ašaros, nebent kokia nors sentimentali ponia, kuriai nespėjau pridaryti kiaulysčių... Juk tai toks niekniekis, trys gurkšneliai alaus, niekingi viens du trys gurkšneliai, kurie išgelbėtų mano sielą nuo piktžodžiavimo nuodėmės, nes aš, nors ir negalėdamas daug pasakyti, vis tiek nusidedu mintyse, mintyse aš keikiu viso pasaulio doruolius ir moralistus, kurie pagiringam žmogui gaili trijų gurkšnelių alaus. Ir apie Dievą mintyse negerai galvoju, Viešpatie, sakau mintyse, jeigu toks galingas esi, pažvelk dabar į mane, įsitikink mano nelabai giliu tikėjimu ir suvilgyk mano lūpas šlakeliu alaus, gerai, gerai, bent jau vandens šlakeliu, priartink prie manęs savo spindinčią taurę, aš išgersiu ją, nepraliedamas nė lašelio ir tuomet jau garbinsiu tave, kaip dar nėra garbinęs nė vienas atsiskyrėlis, nė vienas šunybėm pagarsėjęs šventasis... Ir jeigu tai įvyktų, nebegersiu daugiau niekada, jokio alkoholio, vien tik arbata ir kvapnieji aliejai, nė lašo daugiau, nebent...

Kiek sykių jau kartojau šį kvailą „niekada daugiau", kiek sykių, puikiausiai žinodamas, kad meluoju susiriesdamas, bet sunkią valandą tai kažkodėl visuomet padeda. Beveik visuomet.

Nedrąsiai pabeldžiau į duris, ir Viešpats atsiliepė! Ko nori, paklausė Viešpats, žiūrėdamas į mane viena akimi pro skylę duryse, o aš taip išsigandau, mane taip apstulbino jo galia ir stebuklai, jog stovėjau susirietęs prie geležim apkaustytų kameros durų ir negalėjau patikėti savo ausimis. Viešpatie, pagaliau išlemenau ne savo balsu, aš tik šlakelio vandens... ir gal dar... jeigu tai nepapiktins tavęs, Viešpatie, dar gurkšnelio alaus... trijų... gurkšnelių...

Ir subildėjo dangaus vartų geležis, sutrimitavo atšaunamų sklendžių trimitai, aš pabeldžiau ir buvo man atidaryta, ir ėmiau

aš gailėtis, jog mažai paprašiau, galėjau juk ir viso butelio paprašyti...

Viešpats vilkėjo policininko uniformą.

– Myžti nori? – paklausė rūsčiai, ir man nieko kito neliko, tik susitaikyti su tuo, jog stebuklai – labai reliatyvus dalykas, reliatyvus ir labai painus.

– Myžti, – nuolankiai pritariau ir stengdamasis kuo oriau išsitiesti nutipenau paskui stambų policininko kūną. Be reikalo stengiausi atrodyti oriau, apskritai didesnės kvailystės kaip demonstruoti orumą mentui nesugalvosi – vos pasiekęs klozetą apsivėmiau. Kas tai patyrė, supras mane ir nesipiktins, ir gal net užjaus, nes vemti iš tuščio skrandžio... Tai sieros ir ugnies lietus, sunaikinęs Sodomą ir Gomorą, tiesa, nedaug to lietaus, bet kaip sunkiai, kaip kankinamai jis kyla iš skrandžio, kaip degina burną ir šnerves savo naikinančia rūstybe. Jau ir vandens po to nesinori – argi verta išdegusią žemę laistyti šlakeliu vandens, tik šnypščia bevaisė žemė, tik putomis pasidengia ir pasidaro dar bejėgiškesnė ir negyvesnė, na, nebent gurkšneliu alaus...

Jau buvau pusiaukelėje į kamerą, bet staiga kažkokia jėga man pasakė – grįžk! Tokiomis akimirkomis galiu patikėti kuo tik nori, baisios tai akimirkos, tuomet atrodo, kad tarp smegenų ir išeinamosios angos kursuoja greitasis traukinys ant oro pagalvių – taip klaikiai jis lekia per pašiurpusį vidaus pasaulį, siaubas. Ir aš grįžau į tualetą, o iš paskos sekantis policininkas niuktelėjo man į nugarą ir išvadino apsišikėliu, bet aš vis tiek grįžau, sudėjęs delnus pripildžiau juos vandens ir tekinas pasileidau į kamerą, policininkas ir vėl piktžodžiavo...

Nedaug teliko vandens mano delnų inde, bet vis dėlto liko. Ir aš, priėjęs prie vienrankio, sakiau jam – gerk, ir tau palengvės, tu galėsi keltis ir eiti, ir visus šlovinti... Ką šlovinti? Kita vertus, orumą jau buvau praradęs, galėjau šlovinti bet ką. Bet Berankis piktai pašnairavo į mane, trenkė per mano delnus vienintele jam

likusia kaire ranka, pavadino mane dar negražiau nei policininkas ir nusisuko piktas.

Viešpatie, jeigu tu padarytum, jog visa tai tik blogas sapnas, tik košmaras, iš kurio aš tuojau prisikelsiu, koks tu būtum didis, Viešpatie, kokią tikėjimo šventyklą tau pastatyčiau savo širdyje, *Paryžiaus Katedrą iš alaus butelių kamštukų* ir dar ką nors didingesnio, nors didingai galvoti tokiomis sąlygomis ne taip jau lengva.

Gal geriau nedaryk to, Viešpatie, neatlaikytų mano širdis tokių statybų, nedaryk, aš išgersiu šią taurę ligi galo, šiaip ar taip – skystis, o skysčiai man patinka, man liko trys sekundės, ir tegul, o paskui, paskui galėsi daryt su manim ką nori, nes šios trys sekundės priklauso man, aš jų nusipelniau, aš jas išsikovojau, ir net tu negali jų atimti, netgi tu.

3

Tiesą sakant, ir dabar negaliu ranką ant Biblijos padėjęs tvirtinti, kad jau esu atsipeikėjęs ir tvirtai žinau, kur aš esu ir kas aš esu. Vargu ar čia apskritai atsirastų Biblija. Neatrodo, kad būčiau viešbutyje. Jokių komforto požymių. Guodžiuosi abejotina viltimi, jog štai, tuojau, dabar pat, suskaičiuosiu iki trijų, ir viskas paaiškės. Netikiu, kad sapnuojant galima pačiam sau įsignybti į šlaunį. Dar sunkiau patikėti, kad sapnuodamas galėtum ką nors paprašyti tau įgnybti. Nebent paties Dievo. Jeigu jis tuo metu sapnuoja tave.

Sykį jau buvau numiręs, ir tai man nepatiko. Šokdamas nuo aukšto smėlėto skardžio trenkiausi užpakaliu į šlaitą ir staiga pajutau, kad negaliu įkvėpti oro. Užlėkiau keturpėsčias į viršų ir savo dešimtmečių žaidimo bendrų dėl viso pikto paklausiau, ar aš mirsiu. Jie žvengė, o man buvo baisu. Baisu, kad numirėliai nebegali kvėpuoti. Kad numirusiam man niekas nebeduos nė gurkšnio oro, kad ir dvokiančio išmetamosiomis dujomis, cigarečių dūmais ir kaimynų mėšlu, nė gurkšnio. Dabar kvėpuoti galiu, bet tai neguodžia. Gali būti, kad man liko tik alsavimas, o visa kita kažkur dingo.

4

Vienas, du... Po velnių, kaip tai nepaprasta – suskaičiuoti iki trijų. Mintyse skaičiuojamos sekundės visai ne tokios pat, kokias skaičiuoja prakeikti pasaulio laikrodžiai ir šveicarai. Neturiu laikrodžio, net jei ir turėčiau – vis tiek netikėčiau, kad ratu besisukanti rodyklė skaičiuoja tą laiką, tas tris sekundes, kurių man reikia. O man reikia ne šiaip sekundžių, man reikia ypatingų trijų sekundžių, po kurių kas nors paaiškėtų – viskas pasikeistų ir pasirodytų, jog tai buvo tik prasimanymas, sapnas, sąmonės aptemimas, o gal dar kokia nors nesąmonė. Jaučiuosi taip, lyg gulėčiau ant Aukštojo Altoriaus, lyg būčiau Cao Dai vienuolis, į kurį ką tik tiesiogiai kreipėsi Dievas, ir aš netekau žado. Ir niekaip negaliu suskaičiuoti iki trijų. Ir negaliu net pasityčioti iš tokio beprasmiško, apgailėtino savo noro. Esu tas, kuris buvo, yra, bet nebegali ateiti. Galiu suskaičiuoti iki trijų, iki šimto galiu suskaičiuoti, bet nenoriu, man dabar nieko nereikia, tik truputį vilties, truputį tikėjimo, kad yra kokia nors formulė, kad skaičiai dar tebeturi magiškos galios, kad suskaičiuosiu, ir viskas bus kitaip.

5

Beprotiška kankynė – skaičiuoti iki trijų ir niekaip nesuskaičiuoti – prakeiktas skaičius. Sakralinis! Amerikos indėnai skaičiuoja iki septynių, bet aš tikrai susivemsiu, man užtektų ir trijų... Esu susidūręs ir su kitokiomis trimis sekundėmis, su tomis, kurių reikia, kad saugiu atstumu nutoltum nuo ką tik tavimi atsikračiusio sraigtasparnio. Šuolių instruktoriai, metus ar pusantrų pratarnavę seržantai, kalė į galvas, jog skaičiuoti reikia ne viensdutrys, nes tuomet parašiuto žiedą driokstelsi prie pat sraigtasparnio uodegos ir parašiutą gali įsukti galinis vertikalusis vairo sraigtas. Melas, žinoma, bet norėdamas įsitikinti, ar tai tiesa, rizikuoji mažų mažiausiai pavirsti į faršą. Ir aparatas nukristų ant žemės, vieni nemalonumai. Reikia skaičiuoti triženkliais skaičiais – *piatsot adin, piatsot dva, piatsot tri*, o tada jau plėšti.

6

Užuot stengęsis kaip nors suskaičiuoti iki trijų, geriau ką nors apkaltinčiau. Taip puiku yra kaltinti ką nors dėl tave ištikusių nesėkmių. Nusispjauti man į posakį, jog laisvas žmogus, kai jį ištinka nesėkmė, nekaltina nieko, išskyrus save. Niekad nesijaučiau esąs laisvas. Be to, save kaltinti gali, kai esi saugus, kai turi pakankamai pinigų, kai meilužė patenkinta tavo erekcija, o skrandis nepaiso alkoholinių gėrimų maišymo, bet gyventi vis tiek nuobodu – tuomet kaltink save kiek tik lenda. Tačiau dabar save kaltinti būtų kiauliška, nes man nieko, išskyrus mane, nebeliko. Koks kvailys pjauna šaką, ant kurios tupi. Esu nupjovęs šimtą tokių šakų, nes manydavau, jog griauti bet kokį pastovumą ir yra tikrasis autentiškumo ieškojimas.

Taip uoliai mokiausi iš savo klaidų, kad klaidos mano gyvenime tapo ne išimtis, o norma.

Galbūt dėl visko kaltas Džoržas, nors jis save vadino Jurgiu. Atvažiavo iš Detroito ir prikibo prie manęs, kad papasakočiau apie tarnybą sovietų armijoje. Mane su juo supažindino vienas tipas, sergantis skrandžio opa, nes Džoržas, o gal Jurgis – negaliu prisiminti, koks jis pagal pasą, o koks pagal įsitikinimus – ne tik sovietologas teoretikas, bet pakankamai rimtas praktikas. Norėdamas pažinti mūsų būdą iš vidaus, tai yra nustatyti iš arti, kiek mes esame pažeisti raudonojo maro, jis gėrė kaip arklys ir,

žinoma, dosniai girdė *homo sovieticus* atstovus. Jie, atvažiavusieji iš Vakarų, čia pasijunta tokie laisvi, kad iškart pavirsta gašliais, saiko nejaučiančiais idiotais, mosuojančiais savo žaliais doleriais tarsi Gerosios Naujienos lapais. Gyvenimas demokratijoje negali žmogaus apsaugoti nuo jo gyvuliškos prigimties.

Kai opininkas maloniai mane perleido Džoržo globai, o pats nusiplovė, mes tuojau pat prisigėrėme, nes blaivūs būdami kažkodėl vienas kito varžėmės, – mane erzino jo draugiškumas ir nuolatinis plekšnojimas per petį, o jis apskritai į mane žiūrėjo kaip į laboratorinį bandomąjį egzempliorių, kurį reikia kažkaip užhipnotizuoti, o po to atlikti vivisekciją.

Jis pasistatė ant stalo diktofoną „Sony“, butelį „Gordon Gin“ ir aš, jau padaręs tris šimtus gramų, turėjau išdėstyti trumpą sovietinių žiaurumų kursą, kurį savo kailiu išklausiau prieš keletą metų Vokietijos Demokratinėje Respublikoje. Aš išgėriau dar tris šimtus ir viską tuojau pat papasakojau.

7

Kai Džoržas (kitą dieną prisistatė esąs Jurgis) ėmė sutrikęs kažką mekenti iš telefono ragelio, pamaniau, jog arba vakar susimušėm, arba jį apiplėšė. Išgėrus kone litrą džino, iš ryto atrodo, kad vakar prisivalgei viržių, o gal esi surijęs net visą Kalėdų eglutę. Todėl mėginant praryti pirmąjį alaus gurkšnį pagirioms burnoje atsiranda geriamo šampūno „Chvojnoj" skonis. Jėzau, kad aš daugiau gerčiau prakeiktą džiną... Didelių pastangų dėka sulaikęs atgal kylantį alų ir po keleto akimirkų pradėjęs justi palengvėjimą paširdžių srityje, paprašiau, kad Džoržas dar sykį pakartotų, ką sakęs. Pasirodo, nieko baisaus neatsitiko, bet jis pasiklausė įrašo ir liko labai nepatenkintas. Taip ir pasakė – likau nepatenkintas. Kiek supratau, geriausiai įsirašė keiksmai, dantų griežimas ir ašaros. Pats kaltas – džino buvo per daug. O kai per daug, tuomet aš imu pasakoti labai dramatiškai ir, žinoma, priskiedžiu tokių nesąmonių, jog pats savimi imu didžiuotis.

Supykęs jis mane išvadino post- ar homosovietiku, o aš jam – pats tu buržujus, po to dar pridėjau apsišikusį amerikoną ir kapitalistą negrų išnaudotoją, mečiau ragelį ir vis dėlto nubėgau pavemti, o kai grįžau, Džoržas jau buvo aprimęs ir sugalvojęs genialų planą.

Jis man davė pinigų, diktofoną, tą patį „Sony", ir kilniaširdiškai – tokio gesto galima išmokti tik Amerikoje – pasakė, važiuok prie jūros, neskubėk, viską prisimink, viską įrašyk, su

smulkmenomis, detalėmis, tik komentarų nereikia, komentarai bus mano, nes po to kartu parašysim knygą ir gausim Pulicerio premiją. Mažų mažiausiai. Naivus kaip amerikonas. O aš patiklus kaip trojėnas – jis pažadėjo mane nusivežti į Ameriką. Tokiai pagundai priešintis gali tik visiškas beprotis. Niekuomet nesijaučiau paskutinis kvailys, nors kai kurie biografijos faktai, tai yra daugybė asiliškų poelgių, dažnai tvirtindavo priešingai.

Tiesa, mes dar keletą sykių bandėme susitikti ir įrašyti tragikomišką mano patirtį, tačiau viskas baigdavosi beveik lygiai taip pat – keiksmais, grasinimais, galiausiai – tokiomis gausiomis ir niekaip neišsenkančiomis savigailos ašaromis, kad Džoržo amerikoniška kantrybė virto prokurorišku nepasitenkinimu. Ką jau sakyti apie tuos beviltiškus atvejus, kai Džoržas nuspręsdavo neduoti man išgerti, – tylėdavau, nes nieko negalėdavau prisiminti. Tik išgėręs žmogus su malonumu gali prisiminti ką nors nemalonaus iš savo gyvenimo.

Važiuok, Bobai, pasakė Jurgis Džoržas, ir nors man labiau patinka būti vadinamam Robiu, nieko nemalonaus jam neatkirtau. Kas nenorėtų būti amerikoniškos knygos bendraautoris? Arba – į svajonių šalį Ameriką? Man patinka, kai mane laiko kvailesniu, nei iš tiesų esu. Pulicerio premija! Cha! Knyga Amerikoje! Cho cho! Bet kad ir koks žmogus būtų skeptikas ir cinikas, vis tiek jis turi kokių nors idiotiškiausių silpnybių, kurias įprasta vadinti viltimis arba svajonėmis. Žmogus mėgsta, kai jį kas nors apgaudinėja nerealiomis svajonėmis ir pažadais. Jie tokie abstraktūs, kad galima į jų formą įkišti bet kokį turinį, net ir patį beprotiškiausią. Mėgstu būti maitinamas pažadais, mėgstu save apgaudinėti pažadais. Žinodamas, kad jie niekada neišsipildys. Šis žinojimas kelia malonumą, keistą, sadomazochistinį, bet malonumą. Labiau, žinoma, norėjau tik išvažiuoti. Rugsėjis mieste visuomet pilnas savižudybės užuominų, kurias išsklaidyti gali tik gerdamas. Išvažiavau tvirtai sau pasižadėjęs – daugiau nė lašo.

8

Tebūnie prakeikta Amerika, mistika, sąmonė ir pasąmonė, ir visos premijos bei knygos, kurias kas nors nori parašyti, nes (nesu tuo visai tikras) net ir negalėdamas suskaičiuoti iki trijų, atrodo, esu nepavydėtinoje vietoje... dvidešimt penkių metrų aukštyje, pasieniečių bokštelyje, man prieš akis jūra, sklidina žalių snarglių romantikos, vėjo nėra, jūra tįso kaip milžiniškas sūraus vandens lavonas, o iš kitos pusės (nesu tikras, bet kodėl gi ne) į mane jau atlekia granata, paleista iš pėstininkams naikinti skirto rankinio granatsvaidžio „Mucha", kuris velniai žino ką gali padaryti su šia dėže, stovinčia ant metalinių konstrukcijų, su šiuo apžvalgos bokštu ir jame esančia optine aparatūra, ir su manimi, sėdinčiu šioje dėžėje, nesugebančiu suskaičiuoti iki trijų ir dedančiu iš baimės į kelnes... dvidešimt penkių metrų aukščio bokšte, skirtame treniruotis šuoliams su parašiutu, esu prisegtas taip tvirtai, negaliu pajudinti nei rankų, nei kojų, o kažkas mane vis suka ir suka aplink mano ašį, kol stropai visiškai priglunda man prie galvos, įsirėžia į veidą, į smegenis...

Gal viso labo tik apsinuodijęs, gal aš kaip tuomet, kai grįžau iš armijos, kai gauti alkoholio buvo didelė problema, kai tarpuvartėse gerdavau BF-6 klijų esensiją, o jeigu ir tai nepadėdavo, nusibaigdavau kokteiliu, degradų vadinamu „Mucha-du": pusė bokalo alaus, beje, pastarojo rūšis nesvarbu, du purkštelėjimai iš

dichlofoso balionėlio, ir žmogus tampa panašus į apsinuodijusią, merdėjančią musę, jam linksta keliai, praranda koordinaciją, o iškeltos ir orą graibstančios, ko nors nusitverti mėginančios rankos primena bejėgišką sparnelių plazdenimą...

9

Vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Š... Kai man labai bloga, nors ir gėdydamasis pats savęs, prisimenu esąs katalikas... Visuomet, kai labai blogai, prisimeni Dievą. Kai labai gerai, irgi šūkauji, Dieve, kaip gera, bet tai tik lingvistinis pokštas, nieko bendra neturįs su Šventąja šeimyna. Niekad, parazite tu, nebuvai geras katalikas, šaukia man tiesiai į ausį mano močiutė. Šiaip jinai mirusi, bet dabar štai elgiasi su visais metafizikos dėsniais kaip mėsininkas su skerdiena turguje. Močiute, šaukiu aš jai, tu gi seniai mirusi, tupėk po savo žemėmis ir neknisk man proto, *be to, o kaipgi medis, o ką medis, rėkia nė kiek neatlyžtanti* senė, medis tai dar ne įrodymas, tačiau aš visiškai neturiu jėgų ginčytis su numirėliais ir apsimetu, kad jos nebegirdžiu. Kurį laiką ji dar pasiputoja metafiziniame eteryje, o po to, nesulaukusi jokios mano reakcijos, užsikemša. Įsižeidė. Nesvarbu, aš blogiausias pasaulio katalikas, gal bent taip galėsiu pateisinti savo atsilikimą nuo tikrovės trimis sekundėmis, kurių reikia, kurių taip trūksta, kad išsiskleistų sielos kupolas, trys sekundės mirtinoje tyloje, kurios nedrumsčia net mirties baimė, nes per tris sekundes nespėsi pajusti jos, ne, pajusti spėsi gal net ir per tūkstantąją sekundės dalį, – nespėsi suprasti, jog tai baimė, nespėsi jai suteikti savojo tragiško savigailos perkreipto veido, o beveidė baimė nebaisi, nes niekaip tavęs negali veikti, ji tau

nepažįstama, trys sekundės pasiruošimo ritualui, ir baimė, mėgindama pasimatuoti tavo veidą, lekia pavymui, tu ją aplenkęs, ne, ne, ne aplenkęs, tai tavo širdis atsilikusi trimis sekundėmis, trimis dūžiais, per tris pirštus nuo šonkaulių, per tris pirštus nuo mirties baimės ašmenų. Galbūt aš laimingiausias pasaulyje žmogus, nes numirti nespėjus pajusti mirties baimės – tai beveik tas pats, kaip nemirti niekados, tai ir yra tikroji amžinybės kaina, amžinybės laikas, suspaustas į tris sekundes, per kurias nespėji apsinuodyti mirties baime....

Nesu tikras, bet gali būti, jog dabar stoviu sargybos bokštelyje, stūksančiame Kotbuso pakraštyje, aukšta spygliuotos vielos tvora man liejasi su žemaūgių pušaičių siena, kiekvienas prožektoriaus šviesoje šmėstelėjęs naktinis vabzdys man panašus į karinės teritorijos pažeidėją, bet aš jau toks pervargęs ir neišsimiegojęs, jog laukiu tik pamainos, snūduriuoju sapnuodamas kažkokius košmarus iš ateities. Ar galima sapnuoti ateitį? Netikiu tokiomis nesąmonėmis, netikiu!!!

10.

Keltas, vangiai judantis žemyną ir pusiasalį skiriančiu kanalu, buvo apytuštis. Štai nuo to reiktų ir pradėti. Keltas!!! Juo aš ir persikėliau iš gyvųjų pasaulio į būsimųjų numirėlių žemę. Sumokėjau raudonsnukiui Charonui, dėvinčiam jūrininko kepurę, paskutinįjį savo obolą ir spoksau dabar išsproginęs akis į negrįžtamai tolstantį savo gyvenimą.

Keletas lengvųjų automobilių, tuščias sunkvežimis ir „Greitoji pagalba" teužėmė trečdalį apgaulingai atrodančio mažo kelto denio. Rugsėjį beprotiškas poilsiautojų srautas į pajūrį nutrūksta taip staiga, lyg kas tarp žemyno ir jūros būtų pastatęs Kinų sieną.

Rūkiau atsirėmęs į turėklą, kai visai šalia tykštelėjo skystos kiro išmatos. Nėra prasmės aiškinti, jog mano gyvenime daug kas prasideda išmatomis, dar beprasmiškiau spėlioti ir viltis, kad baigsis geriau. Išmatos tykštelėjo taip arti, jog pasijutau apšiktas ir įsižeidęs šūktelėjau:

– *Pyzda s ušami!*

Negaliu pakęsti kvailos gamtos, dergiančios protingąjį žmogų.

Replika buvo skirta aptriušusiam, nemaloniai į iškamšą panašiam paukščiui, tačiau ja labiau susidomėjo netoliese stovėjęs senis, dėl savo mėsingo, nukarusiais žandais, kurių putnumą dar labiau pabrėžė dvi burną rėminančios raukšlės, veido panašus į

kažkokią šunų veislę, na, iš tų, kurie atrodo, lyg jiems kasdien kas nors daužytų plyta per snukį. Buldogai, bernarai, pinčeriaifinčeriai, tačiau aš jį mintyse kažkodėl tuojau pat pavadinau Foksu, ir nors po to jis man prisistatė esąs toks ir toks, nieko nebegalėjau pakeisti. Foksas skamba panašiai kaip Johnas Smithas. Man patinka kvailos žmonių pravardės. Net ir Bobas kur kas geriau nei Robertas.

Kone dviejų metrų ūgio Foksas, nepaleisdamas rankomis turėklo (bijo iškristi, parazitas), pasislinko arčiau, ir kai jo mėsinga, nors visai ne darbininkiška letena prišliaužė visai prie pat baltuojančios paukščio išmatų dėmės, pabrėžtinai draugiškai paklausė:

– Afganas? *Dembelskij krest*?

II.

Labai sunku kalbėtis pačiam su savimi... Juostelė sukasi, žinai, kad ji įrašinėja tavo tylą ir nieko negali išlementi... Reikia *priprasti, kažkaip pergalėti gėdą, savo balso identifikaciją*, kai atsukęs juostą atgal pasiklausai ir tuojau pat norisi viską trinti, nes pasakei ne taip, balsas panašus į mekenantį ožį, pauzės, nesklandūs sakiniai... Niekaip negaliu priprasti prie savo balso, Džoržai, gal dėl to, jog mano ausys labai toli nuo burnos, nes kai kalbu be jokių tarpininkų, balsas man atrodo pakenčiamas, kai tik imu klausytis jo įrašyto, iš karto norisi išjungti... Ko gero, iš juostelės sklinda tikrasis žmogaus „aš", o tai negali būti malonu. Gal man nesiklausyti, ką įkalbėjau? Taip būtų paprasčiau. Net jeigu ir neprisiminsiu, ką sakiau, net jeigu ir kelis kartus pasikartosiu, nieko baisaus, kad tik nereiktų savęs kankinti savo paties balsu... Juokingiausia, kad dar nieko ir neįkalbėjau, išgirdau savo mekenimą ir tuojau pat išjungiau diktofoną. Nevykėlis, apsišikėlis Krepas.

Kreipiuosi į tave ne dėl to, jog būtum man labai artimas draugas, tikėkimės, tokiais kada nors tapsime, bet reikia į kažką kreiptis, nes kitaip tuojau pat užsikemšu, negaliu kalbėti į tuštumą, niekam.

Ant mano dešiniojo peties, siekianti net žastikaulio sritį, – tiesa, aš mėgstu ją rodyti, ypač moterims, jos tokiems dalykams

neabejingos, jas tokie dalykėliai užveda, na, nesvarbu, – ten yra tatuiruotė, vaizduojanti iš AN-12 rampos ką tik iššokusį desantininką suglaustomis tiesiomis kojomis ir pečių lygyje į šalis išskleistomis rankomis, tarsi po oda gyvenantis tušinis žmogeliukas norėtų atkartoti krikščioniškąjį simbolį...

Žmogučiui už nugaros dar matosi stabilizatorius ir mažytis ištraukiamojo parašiuto kupolas. Tatuiruotę kūręs dailininkas nė velnio nenusimanė apie erdvės ir objekto proporcijas, todėl žmogeliukas desantininkas atrodė labiau panašus į kabantį, o ne į krentantį laisvuoju kritimu. Taip, ši kompozicija ir vadinasi *Dembelskij krest*, tai ritualinis šuolis, kai dembelis desantininkas paskutinį sykį šoka vaizduodamas gyvąjį kryžių, neliesdamas parašiuto žiedo, kupolo išskleidimo operaciją palikdamas automatiniam, uždelsto veikimo trijų sekundžių režimu nustatytam prietaisui, kurio pavadinimo, nors užmušk, neprisimenu. Po piešiniu didžiosiomis rusiškomis raidėmis išbadyta VDV, *Vozdušno desantnyje vojska*.

Niekad nesu buvęs Australijoje, sako, kad ten danguje kabo Pietų Kryžius. Nežinau, ar tai tiesa, tačiau jeigu taip, tai kiekvienas save gerbiantis desantininkas paskutinio šuolio metu panašus į nediduką sumautą žvaigždyną kryžiaus pavidalu.

12.

Šiknoj aš buvau, o ne Afgane. Būčiau buvęs Afgane, dabar jau gulėčiau beprotnamyje, o gal sėdėčiau kalėjime arba kur nors apsimyžęs, be kojų, be rankų tysočiau tarpuvartėj, būčiau Vilniaus brigados narys, turėčiau žmoną, namą, šunį ir biliardo stalą rūsyje. Būčiau šio to vertas, nesijausčiau kaip mėšlas eketėje. Aš nebuvau, o mūsų kapitonas Krutovas – buvo, jis taip buvo, kad net vaikščiojo kiek krypuodamas į šalis, primindamas girtą jūrininką, o gal – dėl savo neįtikėtino išdžiūvimo – išbadėjusį žąsiną, tačiau apie Afganą pasakoti jis nemėgo, tik tuomet, kai *kareivių ir karininkų konfliktai tapdavo nepakeliami, jis* lyg tarp kitko primindavo, jog einant į ataką prieš dušmanus karininkai, ypač kuopos vadas, buvo pačių kareivių labiausiai saugomi asmenys, nes kariai be vado mūšio lauke kaip avinai be piemens, sakydavo kapitonas, ir nukrypuodavo į savo kanceliariją, kankinamas ant papadžių nuolat augančių sausųjų nuospaudų skausmo...

13.

Avių banda, aš mėginu skaičiuoti avis, man skauda nugarą, nes gultas nepatogus, nors ir ne toks kietas, koks buvo už Aukso vartų Vilniuje, Aukso vilna, dėl kurios kraustėsi iš proto Jasonas, Aukso veršis, dėl kurio iš proto ėjo žydai, o Mozė iš pykčio rovėsi barzdą, – tai su šiais vartais nesusiję niekaip. Vartai kaip vartai, geležiniai, aprūdiję, nepanašūs į Konstantinopolio Aukso vartus, pro kuriuos iškilmingai paskui Dievo Motinos ikoną kupini nuolankumo ir dievobaimingumo įžengdavo basilėjai, sugrįžę su pergalėmis prieš barbarus vestgotus ar bulgarus, mes įeiname išdidūs ir pilni vaikiškos puikybės, neturėdami jokio supratimo, į kokią skylę lendame dvejiem metams... čia iš visos Lietuvos surenkami rekrūtai, keliaujantys etapais kaip kaliniai toliau, į Rusijos, į soclagerio garnizonus, čia jie dar jaučiasi namuose, juokauja, sugeba net organizuoti alkoholio, žaidžia kortomis, giriasi išdulkintomis mergomis, nors kuo ilgiau vartosi ant medžio gultų, tuo abejingesni ir niūresni darosi, tačiau ateina papildymas ir tris dienas niurksantys jau jaučiasi esą seniai...

Dabar, beje, ten taip pat kuičiasi saldofonai, šūdas vienodai traukia visų spalvų muses. O tuomet iš ten siųsdavo toliau, už Aukso vartų surūšiuodavo, paruošdavo partijas – būta žmonių, kuriems tekdavo ant medinių narų prasivartyti kone dešimtį

parų – po to išvarydavo į stotį. Naktį, kad negąsdintumėm taikiųjų piliečių.

Mūsų kolona buvo ilga, pamėkliška, švietė silpnas pavasario nakties mėnulis, mes ėjome senamiesčiu, tamsios, apdriskusios kitados čia gyvenusių ir masiškai mirusių žydų vėlės. Civilinių drabužių kariuomenėje niekas nesaugoja ir negrąžina, visi mes apsirengę taip klaikiai, kad tikrai esame panašūs į mirtininkus, o ne į garbingiausios ir kovingiausios pasaulyje armijos papildymą. Daugelis plikai skustų galvų švytuoja prietemoj, o mieguistas retas juokas vangiai atsimuša į geto grindinį ir nešvarias, apsilaupiusias senų namų sienas, kažkas mėgina pasakoti anekdotą, kažkas po truputį šniurkščioja nosimi, kas dar turi *cigarečių – tylėdami rūko, prieš akis mums geležinkelio stotis* ir absoliučiai nežinoma ateitis...

Ir Frankfurte prie Oderio manęs laukė tokie pat gultai, tokia pat skustagalvių avinų banda, bet jau labiau unifikuotų, su vienodais, dar be antpečių ir atpažinimo ženklų bušlatais, juchto ilgaauliais, kokius duoda tiktai tarnaujantiems užsienyje, visa ši banda, primenanti Babilono bokšto statytojų likučius – jie kalba veik visomis Sovietų Sąjungos respublikų kalbomis, – visi jie laukia, kol atvažiuos iš dalinių pirkliai ir išsirinks juos, išvežios po visą Vokietiją.

...Vokietija mus pasitiko neįprasta tokiam paros metui prieblanda, sklidina europietiško laiko, sudegusio aviacinio kuro smarvės ir rusų naikintuvų nesiliaujančio riaumojimo, nes mes atskridome į karinį oro uostą. Lėktuvai buvo nudažyti šviesesniais ir tamsesniais žalios spalvos lopais, atrodė netikri, žaisliniai, ir viskas kol kas buvo tik žaidimas, mums netgi patiko žaisti kareivius, nežinomybės baimę kaskart permušdavo paaugliškas naujos patirties godulys. Mūsų entuziazmo neatvėsino netgi dembeliai, pasipuošę paradinėmis uniformomis, lipantys į lėktuvą, kuriuo mes atskridome, jie jau baigė tarnybą, jie išskrenda

atgal, į Sąjungą, jie mėto mums savo kelnių diržus šaukdami: *viešaities, duchi, my paiechali jiebat' vašych bab*, o mes, pilni įžūlumo, rėkavome jiems pavymui: *my vašych bab užie vyjiebali*, mums buvo netgi gaila jų, jie jau nepatirs nuotykio, kuris mūsų dar laukia, mes buvome idiotai, kaip ir visi naujokai...

Būtent čia pirmą sykį pamačiau juos, pusdievius žydromis beretėmis, akiplėšiškai atviromis krūtinėmis, kurias puošė melsvais ir baltais dryžiais dažyta telniaška, jie vaikščiojo tarsi kiek pakilę nuo žemės, rūsčiai žvelgė virš minios, ir taip meistriškai mosuodavo margomis, juodai baltomis eismo reguliuotojų lazdelėmis, kad negalėjau nuo jų atplėšti akių ir tuojau pat man pavogė aliuminį šaukštą, o be šaukšto čia blogiau nei be kelnių, pirštais tokios skystos košės daug nepakabinsi. Tiesa, karšto viralo gauname tik sykį per dieną, o pusryčiams ir vakarienei turime sauso davinio kvailai kabančiose kuprinėse, kažkodėl vadinamose *viešč-miešok*. Alpinistai, kalnuose praradę amuniciją ir likę tik su konservų skardinėmis, mirė iš bado. Mes nemirtume. Mes irgi neturime peilių, iš kur čia peilis, o jeigu kas ir turi, už atidarymą turėtum maitinti ir tą šunsnukį. Mums nereikia peilių, mes triname konservuotos košės skardines į plentą, kol jų rantas nudyla ir skardinės dangtelis pats nukrenta. Mes ne alpinistai, mums nusispjauti aristokratiškos manieros, mes avių banda ir neketiname mirti iš bado...

Su Viktoru, neatsimenu, iš kokios Ukrainos jis buvo, atrodo, kad iš pietų, o jie lietuvius gerbia, nes į rusus žiūri kiek šnairomis, su Viktoru dalijamės jo šaukštu, vakarais jis mėgsta pasakoti istorijas, ypač jam gerai sekasi pasakoti filmus, jis jau matęs daugybę videofilmų, o tai anuo metu buvo didelė retenybė, ir mes, internacionalinė penkių žmonių grupelė, kitų aš jau neatsimenu, tik Viktorą, klausomės godžiai jo pasakojamo filmo apie žmones, kurie lyg ir mirę, bet vis tiek gyvi. Šviesa jau užgesinta, bet patalpos tokios didelės, kad budintis praporas net

nesivargina vaikščioti ir tildyti patamsyje bambančių naujokų, vis tiek jie čia labai trumpam, iki atvažiuos pirkliai. Nors ir būtų gerai pamiegoti, tačiau Viktoras su tokiu pasimėgavimu pasakoja, kaip filmo herojus šaudo iš automatinio ginklo į tuos gyvuosius numirėlius, o jie nekrenta, jie artinasi prie jo kulkų išvarpytomis krūtinėmis, ir man pamažu ima šiurpas eiti per kūną, taip siaubingai atrodo gyvųjų numirėlių besišypsantys veidai tamsoje. Zombiai, sako Viktoras tokiu balsu, lyg sakytų „atlikta". Pasakos visa tai, sako nusmurgęs baltarusis, bet nesulaukęs pritarimo pats nutyla, ir mes pamažu grimztame į miegą, į sapnus, kurie pilni nežinomos ateities ir besišypsančių numirėlių krauju pasruvusiomis krūtinėmis, lėtai artėjančių prie mūsų kietų, nepatogių medinių gultų...

Trečią vakarą mes nebesiklausėme Viktoro videonovelių. Atėjo gal penkiese ir išsivedė jį, penki šlykštūs čiurkos, galbūt azerbaidžaniečiai, galbūt visi jie juodi, visi slampioja būriais kaip skėriai, ieškodami, ką iš ko atimti, pasismaginti, ir prie Viktoro jie prikibo dėl kažkokios sagos, kad jis jų zemliakui prisiūtų ištrauktą sagą. Kaip jis tą sagą ištraukė, niekam neįdomu, tiesiog juočkiai niekaip negali pasimėgauti savo kraujo brolyste, jeigu ko nors nesumuša, nepasityčioja, nepažemina, o mes, baltieji, tūnome ant savo gultų subines suraukę ir tirtame iš baimės, kad tik kurio iš mūsų nepaliestų, net akis pakelti bijome, nes jeigu pažiūrėsi juočkiui į akis, jis tuojau prisikabins, kad tu įžeidei jo motiną ar ką nors panašaus.

Viktoras gulėjo virš manęs, antrame aukšte, mačiau jį grįžtantį tamsoje, kiek pakrypusį į šoną, et, sako Viktoras, truputį paspardė, *chui* aš jiems siūsiu sagas, bet pasakoti Viktoras taip pat jau nieko nepasakojo. Guliu ir tarsi kapsėtų kažkas ant manęs iš viršaus, Viktorai, sakau, iš tavęs jau smėlis byra, senas maiše tu, Viktoras lyg ir sukikena, nors panašiau į vaitojimą. Nutrūko, sako jis, ir vėl lyg kikentų ar vaitotų, toks nemalonus

pratisas garsas tamsoje, kad man vėl kūnas pagaugais, nebūk zombis, sakau jam, kas ten tau galėjo nutrūkti, saga, po velnių, ar ką. Juokiasi Viktoras, nors iš balso girdėti, kad jam visai nejuokinga, o ant manęs ir vėl kažkas kapt kapt kapt, žliumbi tu ar ką, noriu atitraukti Viktorą nuo niūrių minčių, nebūk boba, mes juk kareiviai, mes tėvynės gynėjai, mums negalima verkti, mes dvejus metus būsim zombiai kruvinomis krūtinėmis, linksminu jį, o pačiam irgi akis graužia, bet kai suprantu, kad ant veido užtiškęs lašas iš viršaus visai ne ašaros, užsičiaupiu ir jaučiuosi paskutinis apsišikėlis pasaulyje, nei gyvas, nei miręs, zombis.

Viktorą iš ryto išvežė, veidas baltas, akys jau beveik sustiklėjusios, nors gulėdamas ant neštuvų jis žiūrėjo į mane ir bandė šypsotis – siaubingai atrodė Viktoras. Esu matęs numirėlių, bet jie nespoksodavo į mane tokiu baisiu žvilgsniu. Kažkas jam tikrai nutrūko, nors žmogus ir ne balalaika, ir net ne Stradivarijaus smuikas, kad jam stygos trūkinėtų, tik Viktoro daugiau nebematėme, juolab kad ir mus, nors ir ne ant neštuvų, bet labai greitai susirinko pirkliai iš dalinių ir išvežė nežinomomis kryptimis, dvejiem metams į priekį....

Pyzda ruliu, pasigirsta Viktoro balsas. Viktorai, čia tu, klausiu stengdamasis nejudėti, nors tokios būsenos net balsas, su oru srūvantis iš mano gelmių, panašus į žemės drebėjimą Los Andžele, suvirpa balso stygos, sudreba stemplė, o skrandyje jau tektoninių lūžių kaskados... *Pyzda ruliu*, vėl pasigirsta balsas iš kampo, Berankis kovoja su pagirių malūnais.

14.

Foksas prikibo prie tatuiruotės. Teisingai, čia, graždankėj, ji atrodo kvailai, bet ten, kur už galvą mąsto šauniai ant šono pakreipta žydra beretė, beveik visi badydavosi, nes, daugelio nuomone, tai tinka desantininkams ir patinka mergoms. Kadangi civilinis gyvenimas buvo siejamas tik su mergomis ir degtine, tai tatuiruotė – būtinas ženklas, kad priklausai elitiniams dangaus gyventojams.

Foksas nepanašus į rusą, o jeigu lietuvis, tai kokio šūdo lenda bendrauti? Iškrypėlis? Keista, anksčiau tokių nebuvo, o jei ir pasitaikydavo, tai sėdėdavo beprotnamiuose. Dabar staiga plūstelėjo, lyg jų ordos būtų stovėjusios ir laukusios Nepriklausomybės atkūrimo. Žudikai, sadistai, mazochistai, transvestitai. Tremtiniai, kurių kuo toliau, tuo daugiau, lygiai kaip anksčiau Sovietų Sąjungoj Antrojo pasaulinio karo veteranų. Kažkokiu būdu jie įstengia paneigti fiziologinius dėsnius, amžiaus trukmės barjerus ir dauginasi, dauginasi, dauginasi kartu su medaliais ir ordinais. Įtartini nuopelnai – žudyti žmones arba sėdėti Sibire.

Užuot ką nors atsakęs, stipriai sprigtelėjau nuorūką į kiek atokiau kelto kabantį kirą, kuris akmeniu krito paskui nuorūką, bet vos ją pačiupęs snapu, tuojau pat išmetė atgal į vandenį. Foksas nepasidavė.

Dailūs paukščiai, kalbėjo jis kreipdamasis į vandenį, ir kalbėjo tokia gražia pietiečių tarme, nuo kurios tobulumo koktu darosi, visi mano, sakė jis, jog tai žuvėdros, kad pilnas uostamiestis žuvėdrų, nieko panašaus, iš tikrųjų tai kirai, sakė jis. Žuvėdrų užklysta čia, į kanalą, bet daugiausia jos ten, prie jūros.

Man nusispjauti ir į žuvėdras, ir į kirus, ir į visus kitus paukščius, nusispjoviau į vandenį.

Žuvėdros kur kas stambesnės nei kirai, pasakė Foksas, nekreipdamas dėmesio į mano susiraukusį veidą.

Puikybė, puikybę galima bent pakęsti, nes ji autonomiška, orientuota į savininką, bet įkyrumas – už jį žmones reikėtų sodinti pakelėse ant kuolų, su lentelėmis ant krūtinių: „Aš – įkyrus."

Atvažiavau čia, į pasaulio kraštą, pabūti vienas, atsiminti tai, ką man leis mano kvailysčių prikimšta atmintis, kurią tu, Džoržai, išjudinai, ir dabar jau aišku, jog visai be reikalo, nereikėjo liesti šio atminties dumblo, nes jis kyla vis aukščiau ir aukščiau, užgoždamas kad ir menkus, bet vis tiek šiokius tokius pasaulio supratimo kontūrus mano galvoje, dabar jis darosi visiškai nebepažįstamas, jame gyvenu tąsomas prisiminimų, negaliu jų valdyti, klasifikuoti, mano abejotinos prabos asmenybė liko jų paviršiuje kaip šiukšlės po audros, kaip purvinos nešvankios putos, iš kurių kyla ir žengia, ir žengia į sąmonės krantą prisiminimų monstrai, bet ne aš, tai – ne aš, tai jis, kuris gyvena manyje su bjauriai žiojėjančia žaizda galvoje ir dar kažkur, kur žmogui nereikėtų lankytis...

Nepranokstamas įkyrumo pavyzdys – Kinaigeiras, poeto Eschilo brolis. Po Maratono mūšio, kuriame graikai davė į kaulus persams, pastarieji paskubomis sėdo į savo laivelius ir norėjo varyti kur akys mato, tačiau drąsusis Kinaigeiras įsikibo į vieno laivo galugalį ir nepaleidžia. Persai susinervino, manau, kiekvienas padorus žmogus susinervintų, tu skubi, o

čia kažkoks iškrypėlis laiko tave įsikibęs, bendrauti nori – dėl viso pikto nukirto jam dešinę ranką. Tuomet įkyrusis graikas įsikibo kairiąja ranka ir vis tiek nepaleidžia. Kartais žmogui net vienos rankos būna per daug, net su viena ranka jis kėsinasi daryti šunybes. Kadangi kantrybė toks dalykas, kuris kada nors pasibaigia, persai nukirto jam ir kairiąją ranką. Atrodytų, galas, visiems pakaks, pašmaikštavome ir skirstomės. Ne, Kinaigeiras įkyrumas tiesiog pranoko didžiausias fantazijas – jis įsikirto į laivagalį dantimis ir nepaleido, kol jam persai galvos nenurėžė, štai taip, sakau Foksui, būna sadistų, kurie kankina žmones savo įkyrumu, sugadina visiems nuotaiką ir tampa didvyriais. Jis linksi galva ir apsimeta, kad nesupranta, jog šią istoriją jam papasakojau ne šiaip sau, tik dėl to pasakojau, kad atsipistų, o jis ne, ima kalbėti apie spartiečius ir jų didvyriškumą prie Termopilų. Niekšas.

Bailiai ir išdavikai – nemaloni žmonių rūšis. Didvyriai – pati šlykščiausia. Jie savo didvyriškumą dėvi kaip išeiginį kostiumą, ant kurio daugelis norėtų nusispjauti, bet prisibijo, nes didvyriškumo mitologija – visi tiki didvyriškumo mitu, ir jeigu jį staiga sugriausi, žemėje liks tik šunsnukių, bailių, prisitaikėlių ir išdavikų gauja. Visiems reikia didvyrių. Be rankų, be kojų, net ir be galvos, kad tik – didvyris. Zoja Kosmodemjanskaja, išprotėjusi mergšė, padeginėjusi rusų valstiečių trobas, iš esmės kariavo prieš pačius rusus, tačiau kai ją viešai pakorė, tapo didvyre. Aleksandras Matrosovas, paskirtas į bausmės batalioną, beginklis užgriuvo ant vokiečių kulkosvaidžio – vis tiek jį būtų nudėję enkavėdistai, įsitaisę su kulkosvaidžiais užnugaryje. Tai buvo mūsų didvyriai, stabai, kuriems melstis buvom verčiami net nežinodami, kas jie yra.

Lavonai, žvelgiantys iš pionieriškų agitacinių stendų, žvelgiantys priekaištingai, su bukaprotišku numirėlių įžūlumu – kodėl iki šiol esi gyvas, kodėl onanizuojiesi po antklode, kodėl

nenešioji kaklaraiščio, rūkai už mokyklos beržynėlyje, geri pigų vyną prieš diskoteką, grabalioji tamsoje mergaičių krūtinių ataugas, kodėl...

Visi didvyriai – panašūs. Nevykėliai gyvenime – šventieji po mirties.

15.

Malonu liesti vairą, malonu jausti, kaip kelios dešimtys arklio jėgų, daugiau nei toną sveriantis gelžgalys paklūsta sklandiems, iki automatizmo nušlifuotiems tavo judesiams: kairė koja – sankabos pedalas, dešinė ranka – pavarų perjungimo svirtis, dešinė koja – akseleratorius. Mano automobilis, penkiolikos metų senumo opelis iš išorės atrodo kaip paskutinės stadijos sifilitikas – apipuvęs, korėtas, nusėtas rūdžių dėmėmis. Bet variklis dar pakenčiamas – pusantro šimto išspausti galima.

Nemalonu, kai kas nors įsibrauna į automobilį ir įsivaizduoja, kad savo paistalais daro tau malonę. Vos barkštelėjo trapą nuleidžiančios grandinės ir keltas švelniai stuktelėjo į prieplaukos padangas, Foksas lyg tarp kitko burbtelėjo, gal galėtumėt pamėtėt, ir įsirioglino į vidų. Automobilis – intymi erdvė, dar intymesnė nei nuosavas butas, tačiau visi balsuotojai įsitikinę, kad jie turi teisę brautis į tavo nuosavybę ir teršti tavo gyvenimą savo patogiai įsitaisiusiais kūnais.

Automobilį neseniai apiplėšė – pavogė magnetolą, gesintuvą, keletą audiokasečių, vienintelė muzika – blerbiantis kiauras dujų išmetimo vamzdis. Po Revoliucijos priviso vagių, pranašų, regėtojų, balsuotojų. Visi taikosi į tavo asmeninę erdvę, visi reketuoja. Susikabino Baltijos kelyje už rankų ir nusprendė, kad visi mes broliai ir seserys, viskas bendra.

Foksas – iš bendraujančiųjų. Sakosi esąs bioenergetikas. Klausiu, ar jis dirba atominėje elektrinėje, ne, sako, ir rimtai aiškina, kad gydo iš aukščiau jį pasiekiančia energija, rankomis. Išsitraukia iš krepšio natūralaus dydžio stiklinę kaukolę, sako, kad tai ateivių rankų darbo gaminys, pranešimas mums, Žemės gyventojams. *Tod Kopf*, sakau jam, *Miortvaja Golova*, SS tokių kaukolių irgi pagamindavo, ar jie buvo ateiviai, nežinau, sakau Foksui, nes jis mane pradeda erzinti. Dar kiek ir pradės gydyti. Ne ne, prieštarauja Foksas, tai ne mirties, tai gyvybės simbolis, bet aš nieko jam nebesakau. Netikiu burtininkais, pranašais, regėtojais, užkalbėtojais, ypač jeigu jie visa tai daro už pinigus. Tikiu vairavimo teikiamu malonumu, kurį Foksas, kiauliškai įsiprašęs į pakeleivius, gadina.

Matau galinio vaizdo veidrodėlyje artėjantį juodą BMW. Kelias siauras, vingiuotas, kalvos, nuokalnės, staigūs posūkiai. Tyčia spaudžiu akseleratoriaus pedalą. Važinėjantys brangiais automobiliais labai mėgsta lenkti tokius apsišikėlius kaip aš, besivelkančius apipuvusiomis geldomis. Apsimetu, kad nieko nematau, ir laikausi kelio vidurio. BMW žybteli žibintais. Nieko nematau. Labai susikaupęs žiūriu į pilką kelio serpantiną, man labai įdomu, kas vyksta priekyje, o ne už nugaros. Prabangių automobilių savininkus nervinti malonu, nors ir kiauliška. Mes nusipelnėme gyventi kiauliškai, nors kartais, kai nieko geresnio sau negali pasiūlyti. Kelio ženklai siūlo važiuoti septyniasdešimt, o tu spaudi iki šimto dvidešimt ir tai negali neteikti pasitenkinimo. Pažeidinėti taisykles nebaudžiamam – vienas iš vairavimo privalumų.

Idealiausias būdas atitrūkti nuo persekiojimo – išnaudoti „žirkles": aplenkti priešais važiuojantį automobilį prieš pat nosį priešpriešiais judančiai transporto priemonei. Persekiotojas turi staigiai stabdyti ir tu turi keletą sekundžių spausti savo keturratį karstą iki galo. Foksas užsičiaupė. Baisu parazitui. Man irgi baisu. Opelis tirta ir riaumoja, lyg sėdėtumėm ne lengvajame

automobilyje, o transportiniame lėktuve. Gerai būtų parašiutas, pagalvoju, ir jaučiuosi labai neblogai – adrenalinas trenkė į galvą kaip šimtas penkiasdešimt degtinės – jaučiuosi tiesiog kaip trys draugai. Tą pačią akimirką pro šalį prašvilpė BMW ir jo galiniame stikle sušvytavo raudonas švyturėlis.

Kai malonumas staiga virsta nemalonumu, visuomet žarnose pajunti nesmagų metalinį strypą, kuris toks aštrus ir šaltas, kad jo šaltis persmelkia visą apatinę kūno dalį, iki pat pėdų, o paskui staiga grįžta į smegenis. Mirties baimė, ką tik teikusi malonumą, akimirksniu virsta gyvenimo baime. Štai dėl ko, kai leki rizikuodamas kaip paskutinis kvailys, niekad nesinori sustoti. Kai sustoji, tavęs dažniausiai laukia nusivylimas, pažeminimas, galbūt net bausmė. Niekas taip nesugadina vairavimo malonumo kaip mentai.

Prie mūsų pamažu artėjo vidutinio ūgio žmogus be savybių: su treningais, sportbačiais, tipiškas mėsgalvis, kurių prieš Revoliuciją lyg ir nebuvo. O dabar jų pilna visur, jie yra realioji valstybės valdžia, jų rankose ginklai, narkotikai, pinigai. Politikai – komiškos marionetės. Mėsgalviai – ne komiški, jie baisūs. Geriau vis dėlto būtų mentas, galvoju įsikibęs į vairą, kurį liesti jau ne taip malonu. Foksas staiga sako, išlipsiu pramankštinti kojų. Ir išlipa. Dės į krūmus, ne kitaip, bijo gauti į snukį. Bent ačiū būtų pasakęs. Dabar gausiu už du. Ne, Foksas prieina prie žmogaus be savybių, mosuoja rankomis ir kažką tyliai jam aiškina. Pastarasis linkteli galva, bet vis tiek prieina prie manęs, pasižiūri, lyg žiūrėtų į ką tik pervažiuotą lapę, nežinodamas, ar pasiimti maitą, ar palikti ant kelio, ir apsisukęs nueina prie savo automobilio.

Nors ir jaučiu Foksui šiokį tokį dėkingumą, bet dėkoti neapsiverčia liežuvis. Gali būti, kad jis pats koks nors ateivis ir mano kaukolę mato kiaurai, lyg ji būtų stiklinė. Tuomet neverta ir burnos aušinti.

16.

Negaliu pasigirti gera atmintimi, ypač daug keblumų iškyla su atsiminimų eilės tvarka – ar tai buvo prieš, ar po to. Prisiminimai niekaip nesileidžia sunumeruojami, suklasifikuojami, sudėstomi į taisyklingas atminties matricas, kažkokie įvykiai ima ir susilieja į vieną, ypač jeigu jie atskiedžiami dideliais alkoholio kiekiais, tuomet kartais net keletą metų skiriančius nutikimus gali prisiminti kaip vientisą nesąmonių bloką. Ir dabar nesu tikras, jog tai įvyko prieš (bet prieš ką? Ar tikrai dabar esu ten, kur galvoju esąs; juk visomis savo likusios valios pastangomis stengiuosi galvoti, jog esu visai kitur, visai ne čia, tik ne čia).

Tarkime, sėdėjau prie marių, ant sudžiūvusiu paukščių mėšlu nubaltintos betono nuolaužos, kai nežinia iš kur, turbūt iš už nugaros, iš velniai žino ko lūkuriuojančio miškelio (gamta visuomet laukia progos iškrėsti ką nors begėdiško geranoriškai nusiteikusiam žmogui) išlindo jis, ir, stvėręs iš mano rankų pusiau nugertą rašalo butelį, keliais gurkšniais godžiai nusiurbė beveik iki dugno, po to dar sunkiai atgaudamas kvapą suvapėjo, jog jam labiau reikia (net pasipiktinti nespėjau), dar vėliau, pajutęs pasitikėjimą ir apskritai svaigstančios sąmonės pilnatvę, pareiškė:

– Aš – poetas.

Jeigu man kada nors teks susitikti Visagalį kūrėją, manau, jis pareikš „aš – Dievas" lygiai tokiu pat siaubingu tonu. Barzda pilna

kažkokių trupinių, aiškiai matyti, jog vėmė – per barzdą varvėjo. Prisiminiau, jog anksčiau mieste esu jį matęs einantį kiek linktelėjusiais keliais nieko nebefiksuojančiu priešais save įremintu žvilgsniu, o barzda – barzda visuomet pilna vėmalų. Poetas.

Vėliau rašalo atsirado daugiau (užtenka tik pradėti, įsismaginti ir alkoholis ima rastis tarsi savaime, beveik be jokių pastangų, lyg jį daugintų ne piniginiai-prekiniai santykiai, o pati hedonistinių ištvirkavimų apsemta pasąmonė), ir kuo daugiau buvo tuščių butelių, tuo daugiau stambių, kietasprandžių musių blizgančiais saulėje sparnais. Ar dėl to, kas įvyko vėliau, reikėtų kaltinti muses, tiksliau, jų prakeiktus sparnus, aš taip pat negaliu būti tikras. Mes negėrėme alaus, mes neturėjome dichlofoso, dėl to beveik galiu būti tikras. Mes ėmėme kalbėti, ir žinoma, apie Dievą. Abu labai norėjome būti panašūs į Kristų, tačiau aš ginčijausi, jog jis labiau primena Dievą Tėvą: šiaip ar taip, vešli barzda, trumparegystės išsprogintos akys, kerėpliškai apsmukusi figūra, bent jau kelnės; ne, į Kristų iš tolo nepanašu. Jeigu nenori būti Tėvas, gali taikyti į Mozės vietą, bet pastarasis jam atrodė truputį per menko rango. Ir pagaliau turėjo nusileisti, kad mano ilgi tamsūs plaukai, skysta ožio barzdelė, žydiška nosis ir apsiblausęs žvilgsnis iš tiesų labiau tinka paskutiniąsias valandas gyvenančio Nukryžiuotojo statusui.

Taip, ko gero, vis dėlto musės, tiksliau, jų sparnų švytėjimas, susimaišęs su tuščių, smėlyje numestų butelių spindesiu, dėl visko kaltas. Beveik įtikinau jį, kad man metas pradėti vaikščioti vandeniu. Tokia mūsų giminės tradicija. Bent jau vienas mano dėdė tikrai vaikščiojo. Vaikščiojo į kitą ežero pusę vandeniu, kol vieną dieną apie tai sužinojusi jo žmona ėmė taip riaumoti ant kranto, kad ežere kilo siaubingo dydžio bangos ir dėdė nuskendo. Vėliau jis naktimis ateidavo pas mano močiutę, savo motiną, visas šlapias, moliu aplipusiu veidu ir sakydavo, kad jam labai šlapia gulėti. Taip ir sakydavo, šlapias visas, molis

teka per veidą kartu su ašaromis, o jis gailiu balsu, – mama, man labai šlapia ir šalta gulėti... Močiutė įkalbėjo kunigą (jis labai kratėsi, grasinosi atskirti močiutę nuo bažnyčios už tokius kvailus tikėjimus prietarais ir sapnais, bet vėliau, gavęs tam tikrą sumą Aukščiausiojo garbei sutvirtinti, atlyžo) leisti atkasti sūnaus kapą ir – iš tiesų: karstas buvo apsemtas, tiesiog plūduriavo neaiškios spalvos vandenyje kaip Poseidono nusiaubtas Odisėjo laiviūkštis.

Močiutė, išpildžiusi sūnaus prašymą, nenurimo. Ji kone mėnesį nervino vietinius valdininkus ir Viešpaties vietininką provincijos miestelyje, kol pagaliau išsirūpino leidimą nupjauti milžinišką beržą, kuris, jos nuomone (ir dėl daugybės mistinių ženklų bei paslaptingų regėjimų), savo šaknimis trukdė jos vyro amžinąjį poilsį, nes augo kaip tik jo kapo galvūgalyje. Kai šaknys į galvą lenda, koks čia gali būti poilsis, tai buvo neatremiamas močiutės argumentas. Pirmą (turbūt ir paskutinį) sykį mačiau, kaip pjaunamas medis kapuose. Žiūrėjau į viršų užvertęs galvą kaip medkirtys, apsiginklavęs pjūklu ir elektromonterio įranga, nuo viršūnės pamažu pjausto medį, ir nežinau, ar nuo ilgo žiūrėjimo aukštyn, ar dėl kitų priežasčių netekau sąmonės. Močiutės nuomonė buvo rūsti – neva aš negalėjęs pakelti vaizdo, kaip iš mirusiojo atimamas paskutinis dangus, ir ji jau ėmė jaustis kalta dėl to prakeikto beržo ir šaknų jos mirusio vyro galvoje. Ką ji tuo norėjo pasakyti? Ar tik kad gailisi dėl savo poelgio, ar kad į mirusiųjų reikalus gyviesiems kištis nedera? Nors ji pati man to niekados taip ir nepaaiškino, bet esu tikras – iš jos išmokau nuolatos pats sau prieštarauti.

Galbūt aš irgi būčiau nuėjęs vandeniu velniai žino kur, tačiau iš vangių ir dvokiančių vandens patalų staiga iškilo pusiau paukščių, pusiau žmonių pavidalo dvi žmogystos, vilkinčios policininkų uniformomis, aš persigandau ir tuojau pat prasmegau į kažkodėl paukščių plunksnomis verpetuojančią gelmę.

17.

Drąsiai žengiu į tuštumą, į juoduojančią angą, tvirtai suspaudęs dešine ranka žiedą, skaičiuoju *piatsotadinpiatsotdvapiatsot*... ir staiga mano strėnas sukausto pragariškas šaltis – man ant nugaros ne parašiutas D-5, o sudžiūvusios duonos kepalas...

18.

...nuėjau pajūriu tiek, kad nebesimatytų virš gelbėtojų būstinės plevėsuojančios juodos vėliavos, ir, pamosavęs rankomis, įlindau į vandenį. Arkliškos bangos neleido laisvai judėti, užteko įbristi iki pusės ir jau galėjai užspringti nors ir judančiu, bet kažkodėl dvokiančiu vandeniu. Pilna jūra pūvančios arklienos. Giminės pratęsimo organai taip susitraukė, kad jaučiausi vienišas eunuchas tuščiame pajūryje. Ir nors stovėjau iki juosmens apsemtas putojančios vandens masės, ritmingai kylančios ir užliejančios galvą, niekaip negalėjau nusišlapinti. Įlindus į jūrą būtinai užsimanai myžti – matyt, tai archetipiška. Kartos prakeikimas. Kad ir kiek spjaudžiausi, burnoje visą laiką druskos skonis. Oda pažaliavo nuo šalčio, negana – dar ir pašiurpo, pasidengė klaikiomis baltomis karpomis. Buvau didelis ir vis dar mąstantis raugintas agurkas.

Kairėje pasirodė visai palei krantą skrendantis žaliai baltas sraigtasparnis. Policija? Pasieniečiai? Turistai? Mane apėmė dar didesnis noras nusišlapinti ir dar didesnė neviltis, kad negaliu išspausti nė lašo. Šalia piloto sėdintis diedas ėmė įnirtingai mosuoti ranka. Turbūt gena mane lauk (jeigu policija). O gal labai draugiškas ar myžti nori (jeigu turistas). Bangos daugiau nei trys balai. Juoda vėliava virš gelbėtojų būstinės. Aš įsižeidžiau, nes pastaruoju metu jaučiausi esąs savos gyvybės

šeimininkas. Norėsiu ir nusiskandinsiu arba stovėsiu čia dar valandą kaip Rubliovo Kirilas, gelbėdamasis nuo vilkų, kol pavirsiu į ledą. Aš parodžiau pirštą. Patį ilgiausią, kokį turėjau. Sraigtasparnis apsuko ratą ir šalia piloto sėdintis diedas parodė man kumštį. Nusprendęs, jog jau išsimaudžiau, lėtai ir oriai pasukau kranto link. Sraigtasparnis dar sykį apsuko ratą ir nuskrido labai žemai, korpuso apačia kone liesdamas lūžtančias bangų keteras.

Pakrantė priminė labiau sąvartyną nei kurortinį paplūdimį: styrojo smėliu pusiau užnešti jūros apgraužti lentgaliai, plastmasiniai indeliai ir buteliukai nusilupusiomis etiketėmis, panešioti, bet dar gerai atrodantys batai, ir visuomet po vieną, be poros, tarsi kitapus jūros gyventų vienakojai ciklopai, kažkokie, galbūt nuo žvejybinių tinklų nutrūkę plūdurai, virvagaliai, nuorūkos ir tušti cigarečių pakeliai, žuvėdrų plunksnos, o vietomis ir sparnai, bet taip pat kažkodėl po vieną, be poros; ką tik pasirodžiusioje saulėje blykčiojančios stiklo šukės, begėdiškai primenančios deimantus Pietų Afrikoje plytinčiose kasyklose. Makenos auksas, milžiniškas uolos šešėlis, šliaužiantis smėliu... Atrodo, kad *visas šis šlamštas ne iš jūros ir ne poilsiautojų paliktas, net* vėjas čia niekuo dėtas, jis pats kyla iš apačios, ir kad gerokai pakapsčius čia galbūt atsivertų kažkas panašaus į Pompėją, bet pagalvojau apie alaus butelį, kurį palikau kopose prie drabužių, ir archeologines mintis išstūmė troškulys.

Atsigulu aukštielninkas ant patiesto rankšluosčio ir užsimerkiu. Čia, užuovėjoj, jūros gaudimas kiek silpnesnis, bet vis tiek nustelbiantis kitus garsus. Atvėsusį kūną ima smaigstyti pamažu grįžtančios šilumos adatos, pradeda svaigti galva, greit svaigulys įgauna tokį pagreitį, jog mane ima net pykinti, noriu atsimerkti, tačiau pajuntu, kaip iš po manęs slysta žemė.

Sėdžiu netoli rampos krašto. Desantininkus sodina pagal svorį, kad nenukristų vienas kitam ant kupolo, ir iš šešiolikos į MI-8 vidurius telpančių parašiutininkų man tenka vieta pirmajame penketuke. Ir dabar mane nuo rampos krašto skiria tik seržantas instruktorius, kurio vamzdeliu sudėtos lūpos rodo, jog jis kažką nerūpestingai švilpauja, bet pro kurtinantį turbinų blerbimą neprasimuša joks garsas. Palei sraigtasparnio bortus sutūpę būsimieji dangaus debiutantai desantinių šalmų surakintais neįtikėtino baltumo veidais atrodo labiau panašūs į beformius varškės prikrautus maišus nei į karinių pajėgų avangardą. Aš spoksau į netoliese murksantį miškelį, dar niekad gyvenime toks gražus ir prasmingas neatrodo man į žemę įsiknisęs medis.

Turbinos sugriaudėja dar galingiau ir staiga žemė su visais medžiais ima loštis atgal, paširdžiuose dilgteli nemalonus jausmas, jog žemė ėmė suktis per greitai, akimirksniui visai dingsta, o kai vėl pasirodo, sraigtasparnis, išlyginęs korpusą lygiagrečiai žemei, jau nenumaldomai tolsta nuo jos į kilometro aukštį. MI-8 iš šalies primena žąsies kiaušinį arba lietuvišką cepeliną su uodega. Skraidantis kūjagalvis. Tiesa, aptaki forma sudarkyta – šuoliams nuimta galinė dalis, skylė, iš kurios aš greitai iškrisiu. Iškrisiu iš užpakalio, iškrisiu kaip šūdo gabalėlis, parietęs kojas, šlaunimis prisispaudęs prie atsarginio parašiuto, dešine ranka mirtinai įsikibęs į raudoną žiedo rankeną.

Salonu prasvyruoja viršila, tikrindamas, ar visų šuolininkų ištraukiamųjų parašiutų karabinai prisegti prie plieninio virš sėdinčiųjų galvų ištempto lyno. Viršila grįžta atgal ir atsisėda į savo vietą prie rampos krašto.

Stengiuosi pagalvoti ką nors malonaus – greitai tapsiu tikru desantininku, greitai galėsiu pajusti laisvojo kritimo svaigulį ir virš galvos išgirsiu išsiskleidžiančio kupolo pokštelėjimą, bet galvoje taip tuščia, beveik kaip ir paširdžiuose, ne, paširdžiuose kur kas blogiau, paširdžiuose kunkuliuoja sieros rūgštis, esu

išvėmęs visus vidurius, gultas kietas, bet visiškai nestabilus, mėginu nagais įsikirsti į jo kraštą, mane apėmęs siaubas susilieja su melsva lemputės šviesa virš durų, kodėl ji melsva, ji turėtų būti raudona, tik įsijungus sirenai užsidega žalia, ir kodėl taip tylu, lyg būčiau ką tik iššokęs iš sraigtasparnio, bet aš juk vis dar guliu, ir pro mano gultą ką tik prasvyravo praporščikas Paramonovas, šūdo gabalas...

19.

Armijoje juos vadina „kusokais", *kusok* – kąsnis, gabalas, jeigu kąsnis, tai siejasi su tuo, ką galima pavogti, nes praporščikai visuomet ką nors vagia iš jiems priklausančio kuopos turto, kurio koncentracija kaptiorkoje (ten viskas – bent jau paradinės uniformos ir naujos milinės tikrai – kybo kaip rūkykloje, ten nuolat prirūkyta ir nuolat geriama); jeigu gabalas, tai būtinai turėtų sietis su šūdu, *kusok derma*, nes kol dar nesi atlikęs nė vieno šuolio, iš lėktuvo tu krenti kaip šūdo gabalas, ir tik po to, jau po keleto šuolių, po metų, pratarnautų desante, tampi angelu, kurio balti šilko sparnai 83 kvadratinių metrų dydžio, kurių juodai pavydi visi čmyriūgos, tie, kurių antpečiai juodi arba raudoni, žodžiu, visi apsišikėliai pėstininkai, tankistai ir likusieji žemės kurmiai. Desantininkas, tik jis turi teisę pasakyti, kad desantininkas – tris minutes angelas, o likusį laiką nešulinis arklys...

Praporščikas Paramonovas panašus į arklį: vaikšto kaip arklys, žvelgia arkliškai ir geria kaip arklys.

Jis nevogdavo, jis taupydavo. *Nada ekonomit'*, sakydavo papūtęs savo nuo tabako parudusius ūsus praporščikas Paramonovas, o taupymas ir vagystė – skirtingi dalykai. Jo kaptiorkoje buvo pilna įvairiausio turto: naujų batų, paradinių uniformų, berečių, telniaškų, bet mums jis visuomet įsigudrindavo išduoti padėvė-

tus drabužius. O aūtams skirtą medžiagą sukarpydavo tokiomis atraižomis, kad koją tekdavo ne apmuturiuoti, o sutvarstyti. Parazitas Paramonovas, šunsnukis kaip reta. Jis ir gerdavo ne iš savo kišenės – įsigudrino tikrinti iš Sąjungos siunčiamus laiškus, o juose kartkartėmis pasitaikydavo dešimtinių su Lenino galva. Vokiečiai labiausiai vertina dešimtines – už ją duoda dvidešimt markių, nors oficialus rublio kursas – trys markės. Sukčiai.

Eilinių šuolių metu praporščikas Paramonovas kaip visada buvo paskirtas išleidžiančiuoju, tuo, kuris iš sraigtasparnio iššoka paskutinis. Jis ir iššoko, bet tik tuomet jo ne visai blaivią sąmonę pasiekė keista informacija – Paramonovas iššoko neužsidėjęs parašiuto. Praporas negalėjo patikėti tokiu absurdu ir krisdamas kokiu penkiasdešimties metrų per sekundę greičiu stengėsi imtis gelbėjimosi priemonių. Tiesa, jis nebandė kaip baronas Miunhauzenas tempti savęs už plaukų, bet parašiutą išskleidžiantį žiedą traukė labai stropiai.

Rado jį ištiškusį, bet į šalį išdidžiai atmestoje dešinėje rankoje praporas Paramonovas laikė suspaudęs gabalą odos, o jo striukės – tokias įprastai vilki karo pilotai – dešinėje pusėje, kažkur širdies srityje žiojėjo bjauri skylė. Žodžiu, puiki striukė buvo sugadinta, o praporas Paramonovas taip ir iškeliavo kažkur į Uralo gilumą cinkuotoje dėžėje, rankoje suspaudęs odos gabalą, kuris giminėms tikrai nė iš tolo negalėjo priminti parašiuto žiedo. Gal jis prieš mirtį norėjo išsiplėšti širdį, išplėšti ir parodyti į jį artėjančiai banaliai žemei, kad jis nebijo mirties, jis – desantininkas, *my s nieba sinieva, kak uragan...*

20.

Stipriau suspaudžiu dešine žiedą ir dėl viso pikto jau kelintą sykį pasičiupinėju ant pilvo pūpsantį atsarginį parašiutą, nors jo žiedo geriau kol kas neliesti. Būta atvejų, kai nepatyrę šuolininkai patraukdavo iš džiaugsmo abu žiedus, ir velniai žino kaip viskas baigdavosi. Šnicelis prašmatniose šilko įkapėse.

Sraigtasparnis, apsukęs platų ratą virš apleistų šaudyklų, pasuka tiesiai Sacharos link ir greitai po jo pilvu pasirodo pirmieji tarp retų pušelių išsimėtę smėlio lopai, paskui – niekuo nepridengta, vietomis sumišusi su juodžemiu ar durpėmis smėlio masė. Devynių kvadratinių kilometrų plotas, vadinamas Sachara, kariuomenės buvo naudojamas įvairioms reikmėms – desantininkai ant šio smėlio nukrisdavo iš dangaus, tankistai gainiodavo po smėlio vėpūtinius modernius ir greitaeigius T-80 tankus, artileristai, pasislėpę už kokios nors kalvos, daužydavo smėlyje įsikasusį įsivaizduojamą priešą, – smėlio dėžė buvo tokia didelė ir neišsenkanti, kad joje buvo tiesiog būtina žaisti karą.

Ant pertvaros, skiriančios lakūnų kabiną nuo salono, ima bjauriai mirkčioti žalia lempa, ir žemės traukos nekaltybę pasirengę prarasti drambliai atsistoja. Šalia stovintis seržantas atkelia iš dviejų tarpusavy sujungtų vamzdelių padarytą pertvarą – ir štai ji, Žemė.

Pakanka pakilti į dangų, kad įsitikintum, kokia beprasmiška žmogaus veikla ten, apačioje – kelių, takelių, plentų raizginiai, gyvenviečių salelės, fabrikai, miestai, stadionai, bažnyčios, visa tai atrodo taip lėkšta ir nereikalinga, taip žemai, taip lėtai – nekeista, kad paukščiai į mus visuomet žiūri ne tik su nuostaba, bet ir su panieka ir negailestingai dergia mums ant galvų.

Man, stovinčiam ant rampos krašto, pasirodė, jog sraigtasparnis skrenda kur kas žemiau nei kilometro aukštyje, – taip aiškiai matosi tankų vikšrų palikti pėdsakai smėlyje, daugybė kareiviškų batų pėdsakų, vienur kitur besimėtančios kažkokių medinių daiktų skeveldros, sužalotų rąstų fragmentai, sviedinių išraustos duobelės, tamsūs gal tepalo, gal sudegusios gumos lopinėliai. Pasididžiavimu persmelktą mintį „kaip aš gerai matau!" pakeitė mažiau maloni „ir į visą šį mėšlą turiu šokti pirmas?!", nes seržantas plekšteli man per šalmą ir subaubia tiesiai į ausį: *„Pašol!" Blet'*, kodėl aš pirmas, giliai viduje nustembu, bet triukšmas jau buvo dingęs, o aš, išpūtęs į žemę įsmeigtas akis, susirietęs, tarsi klūpočiau ore, tyloje krentu žemyn. Žinoma, pasimelsčiau, bet nėra laiko, nėra ir baimės, apskritai nieko nėra, kaip gali melstis, kai nieko, visiškai nieko, net Dievo nėra. Ir maldos žodžius išstumia kažkokia beprasmiška skaičiuotė, be garso kartojama stuporo kaustomame vakuume: *piatsot adin*... apima siaubas, kad užmiršiu skaičius, kad užsikirsiu, niekad nebuvau geras matematikos žinovas, *piatsot dva*... pasivaidena, jog kybau čia kokias tris valandas ir niekad nebepateksiu į žemę, nes iššokau iš esamojo laiko ir dabar kadaruoju kažkokioj tarpinėje erdvėje, nenustebčiau, jei šalia praeitų koks nors pažįstamas numirėlis ir lepteltų kokią nors kvailystę, pavyzdžiui, kaip seniai matėmės... *piatsot tri*..., ir – ...

Nėra pasaulyje tokios religijos, kad sukalbėjęs kvailą, nors ir nuoširdžią skaičių maldą būtum tuojau pat apdovanotas didžiausia palaima. Iš kuprinės su šlamesiu slystantis kupolas kiek

pasukioja mane, virš galvos pasigirsta sausas ir trumpas pokštelėjimas, lyg kas laikraščiu būtų priplojęs prie sienos tarakoną, ir kritimas baigiasi. Pakaruokliams išteka sėkla. Malonumą jaučiu, bet man niekas neišteka. Vadinasi, gyvas. Pakaruokliškai kabau ore, galiu judinti rankas ir kojas, aš gyvas, šią akimirką gyvesnis už visus gyvuosius. Neturiu nei klausos, nei balso, tačiau aiškiai girdžiu save giedantį kažką apie tai, jog mano sieloj šiandien šventė, skambink, sese, dar linksmiau, po to vėl iš naujo tą patį, nes neprisimenu, apie kokią šventę kalbama ir ką ta sesė skambina, tačiau tokios smulkmenos dabar man nusispjaut. Nusispjaut ir tai, jog neprisimenu, kaip truktelėjau žiedą, Viešpatie, žiedą, kur žiedas, jeigu pamečiau žiedą, man šakės... Ne, žiedas rankoje, aš jį vis dar spaudžiu su tokia jėga, lyg norėčiau ištraukti ką nors didesnio ir prasmingesnio nei parašiuto kupolas...

Jeigu kitam pasakytum, jog iniciaciją į vyrus patyrei užpakalio dėka, būtum palaikytas pyderu, ne mažiau. Tradicijos ir papročiai visuomet turi įvairių dviprasmybių. Viduramžiais, kai Leonardas da Vinčis dar nebuvo išradęs parašiuto, būta bepročių, kurie dienų dienas laikydavo burnoje akmenį, bet niekas jų neuždarydavo į durnyną, atvirkščiai, gerbdavo ir mylėdavo.

Vakare aptarinėjame pirmojo šuolio įspūdžius, jų tiek daug ir įvairių, visi vienas per kitą meluoja susiriesdami, nors pusė, ko gero, prikrovė iš baimės į kelnes ir išsiskleidus kupolui prikalbėjo šlykščiausių pataikūniškų žodžių visų religijų dievams, bet dabar visi ereliai, ne, visi dabar angelai, kedena aukštai iškeltų sparnų plunksnas ir giriasi, grožisi savimi, lyg būtų išdulkinę Mis Pasaulis...

Priėjęs seržantas sarkastiškai paklausia, tai ko stovit, sėskitės, desantininkai, ir nusižvengia kaip gyvulys, taip nusižvengia, kad sugadina visą angelų puotą. Žmonės, kurie kvatojasi taip, lyg ne jie, o jiems kas būtų pasakęs sąmojį, visuomet atrodo kiek buka-

pročiai. Žinoma, juokinga. Manęs neima juokas, nors žinau, kad reikia rodyti dantis. Ir visi kiti žino. Visi pirmojo šuolio riteriai rodo seržantui dantis, o ką tik kedentus sparnelius kukliai slepia, lyg jų nė būti nebuvę. Tokios tradicijos. Tas pats seržantas visiems mums, susirinkusiems Sacharos pakraštyje, plieniniu žiedo trosu po tris kartus kirto per paslaugiai atkištus sėdmenis. Taip, užpakalio, tik jo dėka aš tapau tikru vyru. Iniciacija, šiaip ar taip, nors keletą dienų ir negali atsisėsti. Angelai, ko gero, apskritai niekados nesėdi, kam jiems užpakalis.

Girdžiu kažką teškenant. Taip iš peršauto žmogaus kino filmuose kliokia kraujas... Ne, turbūt iš peršauto automobilio benzino bako... Negirdėjau jokio šūvio, vien tik teškenimas... Turbūt aš verkiu ir mano ašaros upeliu teka ant grindų... Bijau atsimerkti, kad nesiliaučiau verkti, nes jeigu taip gausiai ašaroju, kam nors to galbūt reikia... Barzdyla vėl myža į kampą...

21.

Norėčiau tai daryti kiekvieną rytą, nusimaudyti stingdančiame vandenyje, po to palakstyti, lakstyčiau garsiai rėkdamas, gąsdindamas raišas žuvėdras ir aptakius, guminius žaislus primenančius kirus, išsitrinčiau kūną rankšluosčiu ir nutarčiau dar kiek paėjėti pakrante tik su glaudėmis, visus daiktus susikimšęs į kuprinę. Bangos būtų menkos, vandens skalaujamas smėlis šaltas, klampočiau sausu ir abejingu paplūdimio pakraščiu. Ir pats, ir pats būčiau abejingas. Nors galbūt atsirastų viena, kurios mąslios akys mane pakerėtų. Ją užburtų mano stoiškas abejingumas. Saulė, jūra, kopos ir mąslios moters akys. Žiūrinčios tik į mane, geidžiančios tik manęs. Vyras ir jūra visuomet lygu – moteris. Idioto svajonės pačios gražiausios.

Bažnyčia šiuo metu tuščia, pagalvočiau, spoksodamas nieko nematančiu žvilgsniu į tolumoje susiliejantį vandenį ir kranto juostą, ten dvi stichijos virsta viena blausia linija, nė gyvos dvasios pajūryje, puikesnio vaizdo negali būti. Eiti nelabai patogu, kojos nuolat klimpsta į smėlį, toliau nuo vandens smėlis cypčioja, lyg eitum per sniegą, šiurpas per nugarą, bet nuotaika, apėmusi mane, didinga – kaip gera jaustis, kaip patinka būti štai tokiam stipriam, užsigrūdinusiam, be abejo, nekvailam vėsų rugsėjo rytą.

Ir tuomet man kažkas įsminga į koją. Smigtelėjimas toks skausmingas, jog iš karto sustoju ir nebegaliu žengti nė žings-

nio, nors stovėti visai neketinau. Vienus skausmas pabudina iš letargo ir jie ima veikti, tampa visus nervinančiais kovotojais; kiti atvirkščiai – ištikti skausmo, atsisuka atgal, apmąsto visą nueitą kelią (aš nespėjau kažin kiek nueiti) ir tampa mąstytojais. Tiesa, Sokratas iš pradžių tašė akmenis ir nė velnio negalvojo apie jokią filosofiją, bet kai Ksantipė pradėjo drožti jį, tuomet spjovė į viską ir nusinuodijo. Mane skausmas paverčia druskos stulpu su kvailumo prieskoniais.

Nusipjoviau pirštą, perlieja baimės banga mano krūtinę, nors pažiūrėti, kas vyksta ten apačioje, kojų pirštų srityje, nedrįstu. Ką dabar daryti? Jeigu ten, apačioje, tik devyni pirštai? Griebti pirštą ir bėgti pas gelbėtojus, kurie šiuo metu nieko kito neveikia, tik kilnoja baltas arba juodas vėliavėles ir degtinės butelį. Bet gelbėtojai gelbėja skenduolius, ne pirštus. Jeigu pirštas skęstų, kitas reikalas, bet jis neskęsta, jis guli atsiskyręs nuo kūno, ant kranto guli, sausumoje. Negaliu aš taip abejingai atsiskirti su nors ir menka, bet vis tiek man vienam priklausančia kūno dalimi. Negaliu.

Reikia ledo, reikia tuojau pat rasti ledo, kilnesnių sprendimų mano druskingoje sąmonėje neatsiranda. Radijas, televizija, laikraščiai neseniai išsamiai ir ilgai aptarinėjo įvykį, kuris nustelbė visus ekonominius ir finansinius sunkumus. Žmona, feministinio įtūžio apimta, vyrui peiliu nurėžė galą. Vyras buvo apsišvietęs žmogus, įdėjo savąjį galą į indą su ledu, nuvažiavo pas mikrochirurgus, šie po ilgos ir sudėtingos operacijos pimpalą prisiuvo. Tai buvo pirmasis žiniasklaidos triumfas, tikrasis demokratijos veidas: pagaliau ir mes galime rašyti tiesą. Pagaliau ir mūsų moterys kyla į sąmoningumo kovą. Pirmieji laikraščių puslapiai mirgėjo prisiūto pimpalo ir jo laimingo šeimininko nuotraukomis, interviu bei aforizmais šia tema. Penis ir jo šeimininkas buvo kviečiami į įvairias iškilmes, mokyklų, bibliotekų, parodų bei kalėjimų atidarymus, jiedu tapo daugybės aukštųjų

mokyklų garbės daktarais, o Prezidentas šią laimingąją, po tragiškų skyrybų vėl susijungusią porą apdovanojo kažkokiu ordinu.

Istorija, verta krikščioniškosios ikonografijos, prilygstanti balandžio ir mergelės sueities stebuklui.

Stoviu ir neviltis visiškai okupuoja mano kūną.

Nenoriu viešo skandalo, jokių žurnalistų ir telekamerų, atvažiavau čia... ko aš čia atvažiavau... turėjau kažkokią užduotį, man kažką būtinai reikia atlikti, kažką gyvybiškai svarbaus, bet negaliu pajudėti iš vietos, mano kojos grimzta į smėlį, viena pėda apskritai – net be piršto... Pirštas, pirštas, pirštas... pirštas ne pimpalas, vargu ar jis patrauktų visuomenės dėmesį. Ir ledo po ranka nėra. Neturiu net nosinės, į kurią galėčiau susivynioti nupjautąją kūno dalį ir po to jau bėgti ieškoti mikrochirurgų, kurių čia, kurortiniame miestelyje, turbūt nėra labai daug. Iki didesnio miesto bet koks pirštas gali pašvinkti. Ledo nėra... Velniop pirštą, bent ant kaktos – mažytį ledo kubelį...

Kokia gėda, galvoju, nedrįsdamas pajudinti kairės kojos, į kurią kažkas įsmigo ir šalia kurios turbūt guli išniekintas kūno gabalas, anksčiau vadintas didžiuoju kojos pirštu. Štai pasirodė pagyvenusi pora, ji baltu peruku, jis dar baltesne plike, turbūt plastmasinis kaukolės protezas, abu su fotoaparatais ir šortais, jie tokie švarūs, jų oda tokia gelsvai permatoma, kad jie net ir tyli vokiškai... Vokiečiai dažnas reiškinys šiame pajūryje, daugelis tvirtina, jog čia esąs jų faterlandas, ir elgiasi jie taip, tarsi kiekviename žingsnyje stūksotų jų laimingos vaikystės griuvėsių liekanos, ką tik atkapstytos pamišusio Šlymano. Apsimetu, kad stebiu kažką labai įdomaus jūroje, kurioje nieko įdomaus, išskyrus skenduolius, niekada nėra, bet negaliu pasilenkti neva kažko ieškąs smėlyje, negaliu ramiai žiūrėti į nupjautas savo kūno dalis, ir turistai pragirgžda pro šalį. Velnias, galėjo nufotografuoti tokį, stypsantį be piršto, kokia gėda, aš galiu nukraujuoti,

ir dėl kvailiausios pasaulyje priežasties – iš gėdos, nukrisiu čia, veidu į šį šlykštų smėlį, ir niekas nekreips dėmesio, manys, jog kaitinuosi saulėje arba girtas.

Ir tuomet pasirodo ji. Išlenda iš už kopų, tekina nusileidžia į paplūdimį ir prieina tiesiai prie manęs. Rausvaplaukė, bet nedažyta, natūrali, ilgakojė, juokingai mažomis, bet labai oriai stirksančiomis krūtimis, su vaikiškais kirpčiukais ant blyškios kaktos.

Ilgai dar ruošiesi stovėti, klausia ji, tarsi mes būtume tik prieš pusvalandį išsiskyrę.

Nieko, man patinka, burbteliu, nors pats jau rengiuosi netekti sąmonės – iš gėdos, dėl nukraujavimo, dėl to, jog neturiu nei ledo, nei nosinės, dėl druskos galvoje ir ant lūpų.

Stovi lyg į šūdą įlipęs, sukikena rausvaplaukė. Na, kaip nori, ir ima bristi į jūrą. Palauk, dejuoju, nežinodamas, ką sakyti. Žinoma, tokiais atvejais dažniausiai sakoma – ar mes nebuvome susitikę, tavo veidas man kažkur matytas, koks puikus šiandien oras, gal galėtume kartu pavakarieniauti ir kitos nesąmonės, bet mano druska pavirtusioje sąmonėje net ir šios bendravimo klišės buvo sunaikintos, tiesiog suveblenu „nepalik manęs vieno" ir ji sustoja, ji net pasakė savo vardą, jos vardas Mara, pasakė neatsisukdama, o aš bijodamas, kad ji tuojau pradings, išsisklaidys kaip šmėkla, imu klausinėti, ar čia vardas, ar ligos diagnozė?

Kvailys, šypteli rausvaplaukė, bet pasisuka į mane ir pakreipusi galvą pažvelgia, tarsi žvelgtų pro stiklą. Niekas vyrų nenervina labiau nei toks žvilgsnis – žiūri į tave, tarsi būtum vitrinos stiklas. Po to ji paklausia, ar mes nebuvome anksčiau susitikę, kuo aš vardu, gal norėčiau su ja pavakarieniauti (ne, ji sako – gal nori išgerti kopose vyno!), nes, pasirodo, oras šiandien labai puikus, o aš labai juokingas.

Kylanti rudens saulė paryškina liepsnojančią jos galvą, jos nosis kiek ištįsta, ir ji dabar primena pasakų lapę, spoksančią į smėlyje įstrigusį kiškį.

Klausyk, išsigąstu aš, tu gal jau lįsk į tą prakeiktą vandenį, nes greitai užsidegsi.

O kas ten? – ji staiga liuokteli keliais šuoliais prie manęs, nespėju net riktelti iš siaubo, o ji jau klūpo prie mano kojų. Po to pakiša kažką blizgantį man po nosimi ir su didžiausia neviltimi balse sako:

– Žirklės.

– Žirklės, – pritariu, bet tuojau pat prisimenu, – o pirštas?

– Pirštas... tavo pirštas su raudona skylute, – vėl kaip vaikas sukikena ir pasilenkusi prie mano kojos didžiojo piršto lyžteli žaizdelę.

Aš tiesiog neturiu teisės neįsimylėti šios moters. Mergaitės, kurios vardas Marija.

Mūsų oda dar drėgna ir šiek tiek pašiurpusi, įsitempusi nuo šalto jūros vandens, mes jau geriame vyną dviejų mažyčių kopų tarpeklyje, ji man nieko nepasakoja apie savo gyvenimą, aš jai nieko nepasakoju apie savąjį, galbūt mes ir negyvenome iki šiol, ir dabar negyvename, tik slystame smilčių paviršiumi, byrame kažkam tarp pirštų, man labiausiai norėtųsi, kad ir ji turėtų mažytę žaizdelę, jeigu ne ant didžiojo kojos piršto, tai bent ant rankos, bet kur, mes žaidžiam su žirklėm, ji norėtų mane apkirpti, mano plaukai šlapi ir smėlėti, o žirklės mažos ir jau aprūdijusios, negalima kirpti aprūdijusiom žirklėm, auklėju ją, užkrėsi man plaukus, aš akimirksniu nupliksiu ir mano galva spindės kaip obolas numirėlio saujoj, ji juokiasi, juokiasi, gerai, sako, gali padaryti žaizdelę, ir atsismaukia savo marškinėlius, pakelia juos iki kaklo, atidengia savo mažytį juokingą vynuogyną, tarp dviejų neūžaugų kopų, apvalių, nuolat pjaunamų vėjo, po to jinai juokiasi, sako, tu nematai, o man matosi sargybos bokštas, jeigu ten kareivis, sakau jai, jis mus mato, nes tikriausiai turi žiūronus, kad pastebėtų mūsų užkariauti atplaukiančius vikingus, jinai dar labiau juokiasi, jisai mato tavo nuogą užpakalį

ir tikriausiai žaidžia su savo galiuku, vikingai jam tikrai nerūpi, gerai, kad mes išgėrėme vyno, gerai, kad aš apsvaigęs ir vėl pamažu virstantis druskos stulpu, nes kitaip tuojau pat netekčiau vyriškos galios, aš taip stengiuosi, o jinai juokiasi ir samprotauja apie mano užpakalį kaip apie pakrantės sargybos taikinį, gerai, kad esu išgėręs, tik nesuprantu kodėl, jei esu išgėręs, mane taip siaubingai kankina troškulys, tiesiog parako sandėlis burnoje, kodėl tokia kančia nuryti seiles, kodėl jaučiu, kaip į mano užpakalį kažkas daužosi lyg tai būtų dangaus vartai, kodėl matau savo koją, savo pėdą su kojine, kurioje žioji skylė ir iš jos styro didysis kojos pirštas... keltis, manęs atėjo išsivesti? Nenoriu, norėčiau kas rytą eiti pajūriu, maudytis sąmonę stingdančiame vandenyje, bėgioti ir šūkalioti tuščioje pakrantėje akloms žuvėdroms ir beraščiams kirams ir būti abejingas mano smegenų landšaftą gremžiantiems atminties ledynams...

22.

Vienarankis vis mini kažkokį bokštą. Kokį bokštą, klausiu parietęs kojas, šlaunis spausdamas kuo arčiau pilvo, – kad nebūtų taip šalta, kad ne taip pykintų, o gal tiesiog pasirengęs šuoliui, dar vienam šuoliui, šuolių begalybei, kurie nepalieka manęs, nepaleidžia ir nepaleis, kol nesuskaičiuosiu iki trijų, kol neišsiskleis kupolas, sausai pokšteldamas virš galvos, grąžindamas man realybę, grąžindamas mane į mane patį, tokį, susirietusį, ant kieto, cerata aptraukto gulto.

Vienarankis vis mini bokštą, kokį bokštą, klausiu, nors ir negirdžiu savo balso, girdžiu, bet tai ne mano, o Dermako balsas, jis guli kubriko pakraštyje, prestižinėje vietoje, anksčiau ten miegodavo Miška iš Uralo, bet gavo telegramą, kad žmonai gimė dvi mergos, ir išvažiavo po velnių į savo kaimą. Nors buvo ištarnavęs tik metus su trupučiu, dviejų vaikų pakako, kad jį išgrūstų iš žydrųjų berečių gretų, Miška beveik su ašaromis žiūrėjo į mus, pasiliekančius, ir nors visi nuolatos kalbėdavom ir svajodavom apie graždankę, bet štai šitaip palikti savo AKS'ą, savo parašiutą ir malonumus, laukiančius tarnaujant antruosius metus, nė vienas nenorėtų. Ypač dėl kažkokių dviejų rėkiančių mergų. Ir Miša nenorėjo, todėl jo ašaras supratome kaip tikro vyro liūdesį kiauliško likimo akivaizdoje. Ir dabar, jau po atbojaus, iš kampo, kuriame karaliavo Miška, pasigirsta

ne jo, o Dermako balsas, labiau pasipiktinęs nei klausiantis – kokio kokio bokšto, to paties, kur placo gale. Dermakas turi įprotį žodžius kartoti po du kartus. Kai Malyginą zampolitas išsivedė už tvoros, kad šis padėtų surinkti naują spintą, Dermakas pusvalandį kankino jį, jau sugrįžusį, klausinėdamas, ką jis pas šakalą valgęs. Malyginas, lėtas ir nekalbus tipas, dvejus metus taip ir neišsikapstęs iš čados statuso, paklaustas numykė: *čai pili*, ir Dermaką tai iš karto sunervino, *a chleb chleb jieli*, šaukė jis prisikišęs Malyginui prie veido. Dialogas „*čai pili*" ir „*a chleb chleb jieli*" truko bene pusvalandį, kol Dermako kantrybė išseko ir jis davė Malyginui į snukį, kadangi, anot Dermako, tokie čados neturi teisės ėsti baltos duonos, ir dar šakalo namuose, dar blogiau, kad Malyginas turėjo galimybę pusdienį praleisti šakalo žmonos draugijoje. Būti tiek laiko šalia moters – beveik tas pats, kas ir dulkintis. Tai visiška kiaulystė, sunku nesutikti.

Istorijos apie bokštą variantų daugybė, todėl prieš užmiegant ji kartas nuo karto vėl prisimenama. Dermakas iš tų, kurie nemėgsta vokiečių. Tiesą sakant, čia beveik visi nemėgsta vokiečių, nes jie gyvena kitapus tvoros, jie gali ryti ir gerti kiek nori, gali dulkinti kada įsigeidę savo klaikias, didžianoses, šleivakojes ir visiškai plokščiakrūtes bobas.

Niekas tiksliai nežino, kada tai atsitiko, bet kad atsitiko, neabejoja niekas. Pavasarinių dembelių partija buvo išsirikiavusi place, didžiulėje rikiuotės pratyboms ir šventinėms iškilmėms skirtoje aikštėje. Brigados vadovybė, vyriausieji šakalai, iš tribūnos šia proga visuomet mala kokį nors šūdą apie atliktą pareigą tėvynei ir linkėjimus sėkmingai įsilieti į civilių gretas. Niūrus, prieškarinis vandentiekio bokštas stūkso rytiniame aikštės kampe, tiesa, atskirtas skystų krūmų juostos, bet krūmai tokie žemi, kad neuždengia nė trečdalio masyvaus, tamsiai raudono bokšto kamieno.

Štai šioje pasakojimo vietoje Dermakas susinervina ir ima kartoti jau ne žodžius, o skiemenis, *pupupulimiot*, sako Dermakas, kukukulkosvaidis, išsiverčiu sau mimimintyse, kukukulkosvaidis, antrina man Dermakas mano galvoje, buvo sunkaus kalibro ir dar šaudė sprogstamosiomis kulkomis. Iš dembelių turėjo likti kruvini skutai, nors niekas nieko tikro ir nežino, bet visiems aišku, kad *nedabityjie fašisty* šaudė į beginklius ir taikius kareivius. Didžiausia šventvagystė, kad tai buvo dembeliai, jau, galima sakyti, civiliai žmonės. O jie – su kukukulkosvaidžiu, kukukurvos iš bobobokšto, Dermako balsas kupinas širdgėlos ir visas kukukubrikas jam, be abejonės, pritaria.

Keisčiausia, kad ginkluotiems kareiviams nubėgus prie bokšto, ant jo durų kabojo surūdijusi, šimtą metų nerakinta spyna. O viršuje, iš kur buvo šaudyta, nerado nė vienos pašvinkusios šovinio tūtelės.

Gali būti, kad jų dar ir dabar pilna, fašistų, čia, po mumis, apačioje, nes požeminis tunelis iš brigados teritorijos nutiestas tiesiai į geležinkelio stotį, tai jau ne Dermako, tai Liochos balsas. *Nipizdi*, atsiliepia Raskazas, gavęs tokią pravardę ne dėl pasakotojo savybių, o tiesiog sutrumpinus pavardę. Nepisk smegenų, sako Raskazas, kas tau tiek metų išsėdėtų po žemėm. Liocha juokiasi, nes jis juokiasi visą laiką, *Tod Kopf*, sako Liocha, Miortvaja Galava, išverčia Liocha, čia, šitose kareivinėse karo metais bazavosi SS tankų brigada *Tod Kopf*, su pasimėgavimu vokiškai kalba Liocha, nors daugiau vokiškų žodžių jis nežino. Gali būti, kad ten pilna tankų, sako Liocha, tik benzino bakai tušti, dėl to ir nesigirdi, kaip jie naktimis važinėja.

Tod Kopf skamba grėsmingai ir įtikinamai, todėl Raskazas nesiginčija, Zioma iš pirmojo bataliono pasakojo, sako Raskazas, kad kažkur čia, po upe Šprė, yra užkonservuoti fašistų fabrikai, viskas sutepta ir parengta darbui, staklės, įrenginiai, konvejeriai, žaliavos, viskas sutepta, užlieta vandeniu, ir tik laukia, kada

vėl prasidės karas, ištisi fabrikai po upe ir po vandeniu. Skiedi, burbteli Midleris, po tokia šūdupe joks fabrikas netilptų. Iš tiesų Šprė sumautas upeliūkštis, ypač jeigu lyginsime su Volga ar Jenisiejumi, bet aš gyvenime nemačiau nei Volgos, nei Jenisiejaus, todėl nieko negaliu pasakyti. Netikiu tokiais paistalais, bet esu matęs miesto karių kapinėse vaikiškų antkapių, ir istorija apie kažkada pokaryje išskerstas šakalų šeimas, žmonas ir vaikus, man atrodo visiškai reali. Kažkokiu būdu niekšai vokiečiai paskelbė netikrą aliarmą, šakalai išbėgo į dalinį, o tuo metu jų žmonas ir vaikus papjovė.

Ne papjovė, o įpjovė, pasigirsta Midlerio balsas, bet tai jau kita istorija, istorija apie šakalą ir du kareivius, kuriuos neseniai užgriuvo bunkerio lubos ir jie visi trys uždusо po žemėmis. Dieną galbūt galima galvoti, kad jie paprasčiausiai blogai sutvirtino lubų paspirtis, o gal tiesiog užpylė per daug žemių ant aptrūnijusių lentgalių, bet dabar, naktį, kai koridoriuje girdėti tik kuopos budinčiojo žingsniai, istorija plečiasi ir auga kita kryptimi, ir Midleris pasakoja neįtikėtinus dalykus, kuriais gali tikėti, gali ne, bet kai tave supa ne tik naktis, bet ir svetimas, nesuprantamas kraštas, velniai žino kuo gali patikėti. Esą tai užsienio žvalgybos agento amerikiečio darbas, Midleris pasakoja taip, tarsi pats būtų matęs dvimetrinį amerikietį, į bunkerį gudriai įviliojusį du kareivius ir šakalą, įpjovusį atramas ir juos ten užvertusį žemėmis, po to per trijų metrų aukščio sieną peršokusį taip lengvai, lyg tai būtų ne siena, o lova, kurioje gulim ir pamažu šiurpstame nuo šlykščių kapitalistų šunybių, Midleriui staiga nutilus tamsoje girdėti sunkus šnopavimas, lyg visi mes dustume nuo pamažu mūsų burnas užpilančių žemių, šiurptume nuo artėjančios mirties alsavimo, lyg mūsų tarpupirščiais žiugždėdamos sruventų mirusiųjų mintys, lyg girdėtume po žemėmis tuneliais į geležinkelio stotį pajudėjusius *Tod Kopf* tankus vaiduoklius, kurie gali važinėti ir be degalų, ir

net be įgulų, kaip ir zombiai, apie kuriuos kažkada Frankfurte prie Oderio pasakojo Viktoras, zombiai, kurie gali vaikščioti be kraujo, nes kai į juos šaudai, iš jų neteka kraujas, tik atsiveria krūtinėse žaizdos, šviečiančios melsva negyvėlių šviesa tiesiai į mūsų švininius, karo žaidimų sklidinus sapnus, virš kurių palinkusi didžiulė Kristaus galva, iš jos akiduobių lenda baltos kirmėlės, o pro burną, šnypšdamos *tod kopf, caput mortuum*, raudona baimės ir vaikiško ilgesio spalva, *tod kopf tod kopfff* lenda niūrios ir ilgos gyvatės...

23.

Kuo įžūliau meluoji, tuo akivaizdesnė tampa tavo teisė ginti savo melą kaip ir kokią nors kitą vertybę pasaulyje, praradusiame hierarchiją. Žmonės nemėgsta tik tų melagių, kurie sugeba meluoti geriau už juos.

Iš kampo sklinda urino kvapas, bet aš jaučiu svylančio sniego kvapą. Šnypščia ant aptežusios košės išpiltas dar karštas šlakas.

Vasarą tokio kvapo niekados neužuosi. Nebent – gesindamas cigaretę į ranką. Svylančios odos ir verdančio sniego kvapas. Šaltis šiam kvapui suteikia ypatingą prieskonį, melsvą geležies skonį šnervėse ir burnoje. Šiam kvapui dar labai tiktų varnų krankimas apledėjusiose klevo šakose, melsva šviesa garuojantis ką tik atvertas kiaulės pilvas ir į žarnas panertos įkaušusio valstiečio rankos...

Nieko nėra maloniau, kaip šildytis sugrubusias rankas milžiniškoje katilinėje, kur žėruoja keturios didžiulės krosnys – jos tokios aukštos, galima būtų jas vadinti metalo lydymo aukštakrosnėmis, bet jose lydosi tiktai labai lėtai slenkantis tarnybos laikas, baigsis nariadas katilinėje ir mes su Goša savo kartoniniuose kalendoriuose išdursime adata dar po vieną dieną. Kalendorinės akupunktūros procedūra – maloniausia akimirka prieš užmiegant.

Šildomės rankas lengvai apsvaigę nuo ūžimo, palengva apima jausmas, lyg tupėtume „Titaniko" žemiausiame denyje, o aplink dundėtų nesveikai dideli alkūniniai velenai, švaistikliai, stūmokliai ir kiti gražūs metaliniai daiktai. Mūsų plaštakos pūliuojančiais krumpliais, atsispaudimus daryti nėra labai varginantis darbas, tačiau kai krumpliais krenti ant šlako, kietos ir aštrios dalelytės nubrozdina odą, atsiranda žaizdelių ir jos ilgainiui ima pūliuoti. Vokietijos oras prakeiktai drėgnas ir visiškai netikęs daryti atsispaudimams, juo labiau žaizdoms – jos nenori gyti.

Tie rąstai gulėjo prie katilinės gal šimtą metų, ir niekam jų neprisireikė. Kiekvienam žmogui gyvenime nors kartą taip atsitinka – metų metus kybo virš galvos koks nors akmeninis varveklis, bet vieną dieną jis nukrenta, ir būtinai tau, atsitiktinai vienintelį sykį ėjusiam pro šalį, ant galvos.

Rąstus reikėjo pakrauti į šešiaratį „Uralą", ir dar greitai, visą laiką viskas čia daroma paskutinę sekundę, nors paskui pakrautas „Uralas" prastovėjo porą valandų prie KPP, nes niekaip negalėjo rasti rąstus lydėsiančio kusoko iš I diviziono antrosios kuopos.

Krovėme šešiese, tačiau net ir šešiese vieną rąstą vos vos įstumdavome į aukštą „Uralo" kėbulą. Kai suklojome ant kėbulo grindų pirmąją eilę, sunkumas tapo veik nepakeliamas, ne rąstai, o prakeikti pianinai, burbteliu Gošai. *Sizifav trud*, sako išminčius Goša, ir čia mane velnias trukteli už liežuvio. Kad būtų lengviau slėpti nuo nepakeliamo svorio trykštančias ašaras, imu pasakoti nei šį, nei tą, savimi stebiuosi, vis tiek pasakoju, nujaučiu, kad blogai baigsis, vis tiek – negaliu sustoti. Kas mus provokuoja taip elgtis, kai žinome, kad negalima, kad geriau patylėti, o vis tiek leptelime ir net jaučiame malonumą numanomos grėsmės akivaizdoje, kas – gal velnias, gal puikybė, o gal paprasčiausias kvailumas. Stenėdamas pasakoju apie Sizifą, ritinusį į kalną sunkų rąstą. Svolačius jis buvo paskutinis, o tu

jo gailiesi, sakau Gošai, jis nuolatos skleidė apkalbas ir pynė šlykščiausias intrigas, pavyzdžiui, kai Dzeusas išdulkino upių dievo dukrą, neprisimenu, koks jo vardas, žodžiu, jis buvo upių dalies vedėjas ten, danguje, taigi Sizifas įskundė Dzeusą tam upių viršininkui ir Dzeusas, panašiai kaip mūsų kambrigas, gal dar didesnis, nes mūsiškis tik pulkininkas, o Dzeusas turėtų būti mažiausiai Generalisimas, šį žodį Igoriui šnabždu į ausį, maža ką, taigi, sakau Igoriui, tuomet dievai įsižeidė ir pasiuntė pas Sizifą kilerį, bobą, rodos, vardu Tanata, tačiau jis ir ją išdulkino, nugirdė ir sandėliuke užrakino...

Kančaj pyzdiet', rūsčiai suriaumoja vyriausias Kačegaras, kūrikas, kitaip tariant, stovi, spokso, pats, gyvulys, nepadeda, mato, kad mums jau žarnos pro užpakalius lenda – vaiposi, bet nepadeda, ir vėl pranyksta dvivėrėse katilinės duryse, *da pizdy*, sakau Igoriui, sėdi šiltai ir dar jebalniką kaišioja, mes visi truputį pavydime tokių pareigų kaip vyriausias Kačegaras – ne tarnyba, o tikras gyvenimas, jis net maistą čia pat gaminasi, normalų civilių maistą, keptos bulvės, arbata, balta duona, žodžiu, išsigimėlis, Igoris mano kitaip, Igoris – idealistas, jo nuomone, tik šaudantis, lakstantis, šokinėjantis ir į nariadus vaikštantis kareivis šio to vertas...

Trofimovas, kol dar nebuvom tapę čerepais, mus įkalbinėjo eiti pas zampolitą – prašykimės į Afganą, ten nebus toks šūdas kaip čia, agitavo Trofimovas. Niekas nesusigundė. Ko gero, dėl labai žmogiškų priežasčių, nors pamažu mes ir buvom pradėję virsti gyvuliais, t. y. jau beveik galėjome ėsti savo išmatas. Trofimovas nuėjo vienas ir daugiau mes jo nebematėme – jį perkėlė į svinarniką. Brigada turėjo nedidelę kiaulidę, ten kiauliaganiai ir gyvendavo – mėšle iki ausų. Bet ir ten ta pati dedovščina. Vyresnės kiaulės dulkindavo jaunesnes ne blogiau nei čia, pas mus. Trofimovas ten prasėdėjo visus dvejus metus ir rankos jam niekas nebeištiesdavo. Visus dvejus metus.

Kuo čia dėtas Sizifas, klausia manęs Igoris, o aš jau nebeatsimenu, kuo jis čia dėtas... ak, taip, Sizifas, Sizifas štai dėl ko – tu gailiesi jo, ridenančio rąstus, visi jo gailisi, sako, koks sunkus Sizifo darbas, tik niekas nesidomi, už ką jis tokį darbą gavo, ir už ką gi jis gavo, klausia jau ne Goša, bet nusmurgėlis išgedusiais dantimis iš sviazistų būrio, o gavo už tai, sakau stenėdamas, nes mes vėl negalime užkelti rąsto galo, kad paskui jį įstumtume į kėbulą, už tai gavo, pagaliau pakabinome galą, kad svolačius jis buvo paskutinis, žmonės nemirė, nes kilerė Tanata jo sandėliuke sėdi, nieko papjauti negali, dabar mums jau ir krauti nebereikia, nes mus prižiūrėjęs seržantas nuslinko į katilinę pasišildyti, drėgnas ir šlykštus oras Vokietijoje, tai ir mes padarom trumpą parūkymą, ir aš galiu pasakoti apie niekšą Sizifą, kuris buvo melagis ir veidmainis, nes kai pagaliau Arėjas išlaisvino Tanatą, ir ji tuojau pat nudėjo Sizifą, šis prieš mirtį liepė žmonai nelaidoti jo, o numesti patvorin ir visaip negerbti, padėti ant jo atminimo, ką gi boba gali padėti, nesupranta ilgšis iškirmijusiais dantimis, labai šlykštūs yra tavo pasakojimo nesuprantantys žmonės, aš irgi nesuprantu, kodėl kare užmušti žmogų vadinasi pareiga, o taikos sąlygomis – žmogžudystė, bet juk nekimbu dėl tokių niekų kiekvienam į atlapus, todėl nekreipiu dėmesio ir pasakoju toliau, o toliau buvo taip – Sizifas požemio karalystėje ėmė skųstis pragaro šefo Hado žmonai Persefonei, – gali būti, kad ją net išdulkino, bet apie tai šaltiniai nutyli, – esą jo žmona kekšė, nelaidoja jo, linksminasi su jaunikiais, o jis guli visas negyvas patvoryje, žodžiu, prašėsi komandiruotės atgal į gyvųjų pasaulį, o Persefonė, vyrui nežinant, ir išleido jį. Sizifas grįžo į gyvųjų pasaulį, atgal pas numirėlius nebenori, kas gi norėtų, rodo savo kirmėlėtas dantų ataugas sviazistas, *nu, ty zagnul*, nieko aš *niegnul*, asile tu neraliuotas, pasakojimas toks, ne pats sugalvojau, knygose taip parašyta, „Graikų mitai" vadinasi, kas buvo toliau, klausia Goša kikendamas, o toliau,

toliau neatsimenu, rodos, Hermis galutinai pribaigė Sizifą, po to įteikė jam akmenį ir dabar chujarina jisai kaip papa karla požemio karalystėje, o visi jo, šunsnukio, gailisi, vis tiek man neaišku, sako Goša, ir kai jam kas nors neaišku, mane visiška neviltis apima, neviltis dar didesnė, nes ir vėl stename įsitvėrę į tokio didumo rąstą, kad tuoj ausų būgneliai sprogs, kas tau neaišku, beveik proverksmiu klausiu Gošos, kas dar *blet'* neaišku, matai, kaip sunku, kaip pasakyti, kad sunku, manai, laukiniai, kurie gyveno olose ir kūrė tokias nesąmones, manai, jie kvailiai buvo, jie irgi norėjo ką nors papasakoti, ką nors pasakyti, kad jie gyveno, kūrė pasakas, kad jose bent prakeiktas akmuo išliktų, akmuo, kurį mes čia dvi valandas kilnojame į mašiną, ir niekas mums net ačiū nepasakys, Igori, bent tu suprask, pasakoju, kad nepradėčiau rėkti, kad nepabėgčiau, kad nepradėčiau šaudyti visų iš eilės, griebiuosi melagio Sizifo ir jo akmens, pasakoju, štai kodėl kabinu makaronus, prisiminti visa tai noriu, šiuos rąstus prisiminti noriu, jų nepakeliamą svorį, žarnas varantį pro užpakalį, tave, parazitą, draugą geriausią, prisiminti noriu, net ir šitą išsiviepusį kirminų maitintoją sviazistą, ir jį, ir sniegą, ir Kačegarą – viską noriu prisiminti, nes niekad nemaniau, kad gyvenime gali būti taip sunku, taip nepakeliama, taip beviltiškai neįmanoma niekur pasislėpti nuo savęs...

Matyt, vaizdas buvo gana isteriškas – išbėgęs iš katilinės seržantas nemandagiai aptalžė man snukį, o Goša tą patį snukį įmurkdė į sniegą, ataušk, sakė Goša, ir šnypštė iš gėdos ir nevilties liepsnojantis mano snukis kaip kibiras melsvomis liepsnelėmis žėruojančio šlako.

Igoris jau seniai miegojo malonaus nuovargio sklidinu miegu, koks ištinka baigus nariadą, o aš turėjau mūsų zampolitui aiškintis, kas ką dulkina – Dzeusas Kambrigą ar atvirkščiai. Baigėsi tuo, kad jis paleido mane, prigrasęs daugiau nepasakoti tų izvraščensų graikų pasakų – gali blogai baigtis. Jis paklausė to

paties beviltiško klausimo – kam tau to reikia, *tavarišč saldat. Da chui jievo znajiet, tavarišč zampolit*, kad aš žinočiau, kam man viso to reikia, kad aš žinočiau, kam visa tai noriu prisiminti, taip prisiminti, kad užmirščiau.

24.

Po kojomis akinamo baltumo smėlis nesunkiai virsta sniegu, ypač kai nepakeldamas pėdų velki kojas smėlio paviršiumi, jis taip spiegia, tarsi ne pėdos per smėlį, o pavažos per sniegą... Einu einu, o smėlis vis baltesnis ir baltesnis, vis labiau akina, kol tampa jau nepakeliamo baltumo, kaip sniegas šviečiant mirtinai vasario popiečio saulei, kaip sniegas, kuris vis klampyn ir klampyn, o akys taip limpa, lyg mano blakstienos būtų pavirtusios bjauriai gelsvais musgaudžiais...

Visą mūsų kuopą išvežė į mišką trims paroms *na vyživanijie*. Tiesiog atvežė su „Uralais" į sniego priverstą mišką ir paliko. Turėjome sauso davinio trims paroms, raciją ryšiui, automatus tuščiomis apkabomis (kad nesugalvotumėm medžioti) ir užduotį – neleisti „priešui" užminuoti mums priklausančios geležinkelio atkarpos. Nežinau, ar Vokietijos miškuose dar slapstosi partizanų fašistų, bet ten tikrai pilna rusų kariuomenės paliktų pėdsakų, net labai didelių ir bjaurių pėdsakų – rūdijančių gelžgalių, tranšėjų, mėšlo, skeveldrų, nesprogusių sviedinių, gal net kai kur ir paslėptų lavonų. Neilgai ieškoję radome strategiškai patogią vietą ant pakilumos – tarp jaunų pušelių buvo senokai išraustas BMP apkasas. Kastuvėliais prisikirtę pušelių užklojome apkaso viršų, po to užtiesę keletą palapinių apsiaustų užpylėme

sniegu, palikę tik siaurą įėjimą nuo tankumyno pusės. Duobės vidų taip pat išklojome eglišakėmis ir patiesę likusius apsiaustus jau galėjome sėdėti, nes vatinės kelnės, išduotos specialiai apmokymams, nors ir varžė judėjimą, bet gerai saugojo užpakalį. Seržas, užkietėjęs šachtininkas, tuojau pat sugalvojo įkurti viduje ugnį, ir mes visi išlėkėme į lauką, palikę jį sėdėti išsiviepusį troškiuose dūmuose. Kai miške surinkti sausuoliai pradžiūvo, mūsų improvizuotoje žeminėje buvo netgi jauku, nors vis tiek šalta, trošku, ankšta, visiškas mėšlas.

Antrąją mūsų robinzonados naktį nustojo veikusi racija, mes likome be ryšio, ir Seržas, piktas kaip šėtonas, išsiuntė mane, Midlerį ir Babajų į žvalgybą. Turėjome surasti keletą kilometrų į šiaurę įsikūrusį trečiąjį skyrių ir pranešti apie savo sušiktą padėtį, nors ta padėtis nė velnio niekam nerūpėjo. Sugedo racija – jūsų reikalas, pasakė kapitonas Gutas, veikiame karo sąlygomis, elkitės atitinkamai, ryšys baigtas, sugargaliavo trečiojo skyriaus racija ir nutilo. Jų snaiperis Fazė ryja šaltą košę iš skardinės ir rodo dantis – *pyzdiec, kazly*, jus nurašė, jūs dabar jau kaip ir lavonai.

Grįždami atgal – vis tiek jau mirtininkai – nutarėme padaryti lanką, pasižvalgyti už netoliese geležinkelio stūksančio masyvaus pylimo. Priekyje ėjo Midleris, dėl pavardės kartais erzinamas Vokiečiu, klaikus tinginys, metus pratarnavęs ketino išvažiuoti mokytis į karininkų mokyklą, esą tradicijos tokios, tėvas, senelis, prosenelis – visi karininkai, nors ir nė vieno generolo giminėje, vis tiek – prakeikti saldofonai. Man iš paskos vilkosi Babajus, kurio tikros pavardės niekas negalėjo iš pirmo sykio ištarti, todėl net šakalai jį vadino Babajum. Apie tokius čia dažnai sakoma – nusileido iš kalnų druskos nusipirkti ir pagavo į kariuomenę. Nors Babajus kazachas ir, išskyrus nykią stepę ir išako užpakalį, nieko daugiau gyvenime nematęs, bet išgirdęs apie kalnus ir druską visuomet rodo savo arkliškus

dantis ir kažką sumarmaliuoja. Jo kojos tokios klišos, kad net ir pėsčias jis visuomet atrodo lyg jotų ant asilo. Tokiems kaip Babajus kariuomenė buvo vienintelis langas į Europą, nesvarbu, kad pro automato taikiklį, bet prakeiktas kazachas už tokius žodžius visuomet grasina man duoti į snukį.

Užsiropštę ant aukštos žemių sankasos sustojame atsikvėpti. Dangus užtrauktas, snyguriuoja, nė velnio nematyti. *Da jiebat' ja chatiel*, sako Midleris, ir jau nori sukti eskortą atgal, bet tuojau pat ištiesia ranką kažkur į užsnigto lauko tolumą. Ten mirkteli kažkokia šviesele ir vėl tuojau pat užgęsta. Bėgte nusileidžiame nuo pylimo ir pagal visas žvalgybos taisykles, pėda į pėdą nurisnojame į žybtelėjimo pusę. Besiartinant matyti, jog laukas sėte nusėtas kažkokiomis juodomis dėmėmis, lyg malkų rietuvėmis, lyg palapinėmis. Čiagi tankai, sako Midleris. Ne, ten buvo ne tankai. Priėję arčiau pamatėm, jog tai SAU, savaeigiai artilerijos pabūklai. Jų buvo pilnas laukas, gal kokios dvi dešimtys, ir jokios sargybos, nė gyvos dvasios. Nieko sau, Midleris piktas, jis jau įsivaizduoja esąs šakalas, *čmyri savsiem ochujieli*, palieka naktį techniką be priežiūros. O ką čia prižiūrėti, sakau, juk nenusineši tokio gelžgalio, kam jie reikalingi, čia tik mes žaidžiam karą, o jiems *pochui*. Babajus vaikšto aplink vieną geležinį monstrą su ilgu vamzdžiu, tarsi norėtų ką nors nusiplėšti atminčiai, bet nieko įdomaus neradęs atsistoja iš priekio ir ima šlapintis ant vairuotojo liuko. *Čmyriugi sranyjie*, patenkintas savo, desantininko, pranašumu, suurzgia Babajus ir užsisagsto kelnes. Tiesą sakant, atlikti būtinuosius reikalus su vatinėmis kelnėmis žiemą ir dar lauke – itin nepatogus užsiėmimas. Toks nepatogus, jog net užmiršti, kad šiuos reikalus tau atlikti privalu. Tris paras gali nešikęs išbūti, štai koks tai neįtikėtinas nepatogumas. Ir aš įsitikinęs, jog Babajus apšlapino šarvuotą mechanizmą ne dėl to, jog būtų labai norėjęs atsikratyti nereikalingų skysčių, tik iš paniekos hierarchiškai žemiau esantiems tankistams artileristams

jis nusišlapino tuščią ir šaltą naktį užvertęs galvą į viršų, tarsi regėtų savo kvailas kazachiškas stepes po tuščiu *Liebe Rosos* poligono dangum.

Jau pasisukom grįžti, bet viduje pasigirdo krebždesys. Midleris (saldofoninės tradicijos, nieko nepadarysi) tuojau pat ėmė mosuoti rankomis – jis lieka kairėje, Babajus į dešinę, o man, kad ir kas pasirodytų iš tos prakeiktos šarvuotos konservų dėžės, reikia brakštelti užraktu ir šaukti *„ruki vverch"*. Nemėgstu šūkauti, juolab naktį, žiemą ir dar po Vokietijos dangum, bet Midleris grupės vyresnysis. Klaktelėjo atšaunama sklendė ir iš vidaus pro angą išlindo galva, tespėjusi pasakyti *„što za chuinia"*, nes po to viskas dėjosi kaip ir dera ekstremaliomis sąlygomis: aš surikau „stok šausiu" (kažkodėl lietuviškai), Babajus kažkodėl trenkė automato buože į savaeigio šarvus, o Midleris griebė tankistą už pakarpos ir, išvilkęs ant sniego, užlaužė už nugaros rankas. Susijaudinęs dėl tokių neįprastų aplinkybių (imam „liežuvį") aš dar kartą sušukau, tik kažkodėl vokiškai *„Hände hoch"*, ir Midleris man liepė užsičiaupti. Po trumpos apklausos – ar jis čia vienas, koks dalinio numeris, gal turi ko valgyti – pasukome į stovyklavietės pusę. Tankistas iš pradžių keikėsi, po to ėmė juokauti, dar vėliau kone verkšlendamas prašė paleisti, bet mes, kaip ir dera kariuomenės avangardui, žingsniavome rūsčiai sučiaupę lūpas, trys *polai njumanai*, ne mažiau.

Seržas mus išvadino idiotais, bet vėliau atsileido ir netgi pasakė trumpą kalbą, kurią būtų galima pavadinti žodiniu paskatinimu ir padėka už gerą tarnybą. Po to aš išėjau patruliuoti palei geležinkelį.

Turėjau vaikščioti viena geležinkelio sankasos puse, Igoris – kita. Bet mes spjovėme į taisykles ir įstatus, vaikščiojom kartu, snyguriavo, artinosi rytas, bet vis tiek buvo tamsu kaip subinėje, ir Igoris beveik pusiaumiega ėmė kliedėti apie didelį tortą, kurį jis matęs kažkokioje Kijevo saldumynų parduotuvės vitrinoje,

ir mudviem buvo labai neblogai iš viršaus krentant cukraus pudrai, iš viršaus ant mūsų pečių leidžiantis spalvotiems žydams su smuikais ir be smuikų, gal tik su cinamono bandelėmis, *Liebe Rosos* poligono pakraštyje, palei tuščią dangaus geležinkelį galvoti apie milžiniškus tortus bei pyragus, kuriuos laiko baltos didžiakrūčių moterų rankos, tereikia žengti tik keletą žingsnių ir bus galima priglusti prie tų didelių, šiltų krūtinių ir pasinerti stačia galva į nesibaigiančio saldumo patalus, ir mums atrodė, jog limpančios nuo miego blakstienos iš tikrųjų limpa nuo saldaus ir šilto gyvenimo, kuris mūsų laukia kažkur ten, rytuose, kažkur čia, švelniai gurgždančioje, minkštoje tamsoje, į kurią tik vienas žingsnis... o tuo metu tie pyderai užminavo geležinkelį...

Geležinkelį užminavo galbūt net tada, kai mes su Igoriu regėjome tortus, mūsų skyrius buvo sunaikintas, tankistai paskelbė savo dezertyravusio kareivio paiešką, o kai paaiškėjo, jog tai desantininkų darbas, brigados vadovybė išsikvietė mūsų kapitoną „ant kilimėlio", bet kapitonas Krutovas, atėjęs į mūsų skyrių, kur mes, po trijų nemigos ir šalčio parų vos nulaikėme galvas, tepasakė *„normal'no, boicy, normal'no"*, ir negalėjo nepridurti: „išskyrus geležinkelį, žinoma."

...ir aš jau nebežinau, ar smėlis girgžda kaip sniegas ar atvirkščiai, ar tai šviežia, ką tik iškepta duona su daugybe tortų gurgžda įremta į dideles putnias gražiausių pasaulyje moterų krūtines...

25.

Vyrų pirštai nepritaikyti smulkiems objektams. Jie nesiuvinėja, nemezga, adatos ir virbalai jiems krenta iš rankų. Viskas, ko siekia vyrų rankos, turi būti bent jų pirštų storumo. Kaip malonu suspausti durtuvo-peilio rankeną arba dar neįkaitusį automato korpusą, tamsiai žalią minosvaidžio vamzdį. O juvelyrai arba laikrodininkai, – klausiu Makso, ukrainiečio, kurio veidas, jeigu į jį žiūrėsi iš profilio, toks nusmailėjęs viršuje ir apatinėje dalyje, o per vidurį su visa nosimi prasmegęs į vidų, kad primena islamišką pusmėnulį – juk jie knebinėjasi su velniškai smulkiais dalykais, tokiais smulkiais, kad kartais vos per didinamuosius stiklus tematomais, kaipgi tie, kurie vis dėlto siuvinėja ir mezga, – klausiu nepatikliai. Apie subobėjusius aš ir nekalbu, sako Maksas, o juvelyrai ir laikrodininkai – tai tam tikra kalvių atmaina, išsigimę, susmulkėję kalviai. Matei, kokios kalvių rankos, kokius plaktukų ir kūjų kotus jos laiko, aiškina man Maksas, kol mūsų dresuojami duchai daro eilinius atsispaudimus.

Mudu su Maksu ir dar keletu dembelių komandiruoti, kad apmokytume į brigadą atvykusius duchus elementarių dalykų: žygiuoti, šaudyti, atlikti pirmuosius šuolius su parašiutu, na ir, žinoma, atpratinti nuo visų šlykščių graždankos įpročių.

Anksčiau su Maksu buvome beveik nepažįstami, aš ketvirtame būryje, jis pirmame, be to, chacholai dažniausiai trinasi su chacholais.

O dabar, po vieno šuolio Sacharos smėliu žingsniuodami susirinkimo vietos link, ėmėme kalbėtis, lyg būtume geriausi draugai. Adrenalinas ir mirties baimė suartina žmones. Žinai, sako man Maksas, - man vėl stovi. Matau, jis laimingas. Jis toks patenkintas, kad po pusantrų tarnybos metų vėl patyrė erekciją, ir ne bet kur - ore, leisdamasis parašiutu.

Vėliau, kai grįžome į kareivines, jau po vakarienės, duchams darant atsispaudimus prieš miegą, Maksas man išdėstė teoriją apie vyrų rankas ir apie savo didžiausią svajonę - sėkmingai pasionanizuoti leidžiantis parašiutu. Iš pradžių man šis jo tikslas pasirodė neįgyvendinamas - abi šlaunys leidžiantis būna suspaustos diržais ir metalinėmis sagtimis taip tvirtai, kad kartais atrodai kaip baleto šokėjas, ir jeigu jas atsisegsi, gali tiesiog išsmukti iš parašiuto „pakabos". Bet vėliau, kai Maksas papasakojo apie savo slaptąją aistrą, ėmiau abejoti.

Jis mėgo meną, jis pats buvo menininkas, o tai tarp dažniausiai proftechnines mokyklas baigusių tarnybos draugų buvo retas reiškinys, tiesiog unikalus. Pavyzdžiui, Maksas gráždankėje tai darydavo tokiose vietose, kuriose visuomet egzistuoja rizikos faktorius - jis lįsdavo į telefonų būdeles, atlikinėdavo tai kino teatruose, autobusuose ir traukiniuose. Ilgainiui jis tapo ypatingų vietų kolekcionieriumi, ir panašiai kaip mnemotechnikos adeptas keliauja per savosios atminties vietas, pavyzdžiui, per Zodiako ženklų rinkinį, tokiu būdu prisimindamas ten „įrašytą" informaciją, taip ir Maksas su didžiuliu jauduliu pasakojo, kokias vietas paženklinęs, paprasčiau tariant, aptaškęs savo jauna ir nerimstančia sėkla. Apie tokias smulkmenas kaip masturbavimasis požeminėse pėsčiųjų perėjose, viešuosiuose tualetuose ar maitinimo įstaigose jis kalbėjo abejingai, kaip apie savaime suprantamus dalykus, nors būtinai pabrėždavo, kad jis nesąs tas, „kuris rodo kitiems". Ne, ekshibicionistas jis nebuvo. Jis buvo Onanistas, nusipelnęs didžiosios raidės O. „O", klausydamasis

jo pasakojimo, sakiau aš. Vietos, kuriose nuolatos daug žmonių, jį ne itin traukė. Labiausiai jam patiko tokie planetos taškai, kuriuose, atrodytų, nėra žmonių, bet būti užkluptas netikėtai visuomet gali. Jo kolekcijoje įspūdingiausi eksperimentai turėjo ir savo pavadinimus, pavyzdžiui, onanizmas naktį ant tilto per Dunojų, ir dar taip, kad sėkla būtinai trykštelėtų į upę, vadinosi *„Bereg lievyj, bereg pravyj"*. Jis sugebėjo tai padaryti ir Karpatų kalnuose, kylant saulei, nors sunku pasakyti, kas jį paskatino tokį aktą pavadinti „Komunizmo aušra". Jis kalbėjo apie savo aistrą kaip apie kažką didingo ir sakralaus, todėl sunku jį buvo įtarti antitarybiniais kėslais, juoba kad jo kolekcijoje būta ir šventovių, kuriose jis tai vadindavo „Prisikėlimo švente". Nors jam pačiam didžiausias jo kolekcijos laimikis atrodė masturbacija važiuojant dviračiu, pavadinta *„Beregis avtomobilia"*.

Gyvenimas šlykštus, tačiau kartais sutinki įdomių žmonių, kuriais tiki ir netiki, kurie atrodo pamišėliai, bet drauge – beveik šventieji, turintys savo slaptų aistrų, pomėgių, tikslų, kurie tau pačiam atrodo beprasmiški, o drauge – prasmingi, kadangi matai, kaip idėja, užvaldžiusi žmogų, pakeičia jį, daro kilnesnį, įdomesnį, paprasčiausiai – žmogiškesnį. Maksas – ne gyvulys, nes gyvuliai nemoka masturbuotis. Tik žmogus gali suteikti prasmę ir formą tokiam, atrodytų, nereikšmingam savo veiklos šioje žemėje epizodui.

Guliu lovoje, galvoju apie Maksą. Mano duchai tarpuose tarp lovų daro atsispaudimus, nes po vakarienės blogai dainavo ir rikiuotėje ėjo kaip avinų banda. Tai, kad šiandien jie bėgo dešimt kilometrų su dujokaukėmis, ne pasiteisinimas. Kareivis turi būti visuomet pasiruošęs ekstremaliems atvejams. Jie daro atsispaudimus, klausydamiesi mano abejingo balso, *raz-dva*, sako jiems mano balsas, *raz-dva*, skleidžia garsus mano burna, *ein-zwei*, dergia jų ausis mano verbalinis aparatas, nors aš galvoju apie Makso žodžius, kad vyro jėga pirštuose, kad jiems netinka

adatos ir siūlai, kad jiems reikia stambesnių objektų, girdžiu, kad kai kurie duchai jau ima inkšti, ir drauge jaučiu, kaip nuo jų inkštimo, nuo bejėgiškumo, sklindančio iš jų pusnuogių, aitriu, su autų smarve sumišusiu prakaitu trenkiančių kūnų, jų virpančių alkūnių, tamsoje kretančių plikai skustų pakaušių manęs link plūsta malonumo banga, kaitinanti strėnas ir pirštus, kaip pamažu visas mano kūnas apmirša nuo staiga paūmėjusios kraujo apytakos, kraujo, kone iki sąmonės aptemimo plūstelėjusio į smegenis, gausios tirštos tamsos, deginančios pilvo odą, *gdie maja ruka*, girdžiu inkštimą tamsoje ir niekaip negaliu prisiminti, ar pavyko Maksui įgyvendinti savo svajonę, – padaryti tai leidžiantis iš dangaus ir su paukščio abejingumu apdergti šią planetą, šią prakeiktą tamsą, kurioje kažkas ieško prarastos rankos, kažkas ieško savo paties egzistavimo įrodymų, kurioje mano paties ranka ieško manęs...

26.

Man pažįstamas šis žvilgsnis. Nors stoviu svyruodamas ties klozetu, bet nugara jaučiu, kad įremtas į mane žvilgsnis jau matytas. Aš moku jį atmintinai. Net pats išmokau taip žiūrėti. Šis žvilgsnis ypatingas, jis visuomet atsispindi akyse to, į kurį žiūrima. Tokiu žvilgsniu. Išgirdęs *umčalsia na ačko, urod*, kone kiekvienas žmogus galėtų sutrikti, nes komandos kryptis ir objektas nelabai aiškūs, bet aš ne kiekvienas, aš apskritai niekas, todėl gaunu į snukį ir lekiu klozeto kryptimi. *Upal, atžalsia, ujobiščia*, ši komanda jau kur kas suprantamesnė, atsispaudimai desantininkams toks įprastas reiškinys kaip Afrikoje negrai.

Sunku šlapintis, kai į tave kas nors žiūri. Dar sunkiau, kai tau už nugaros stypso policininkas. Sunkiausia, kad bijai, jog išgirsi komandą, *upal, atžalsia*, o pagirių mėšlungio tąsomas skrandis gali ir neišlaikyti.

Kareivinėse išvietė – viena švariausių vietų. Iš ryto kokį pusvalandį, kol visa kuopa išsimyža ir išsišika, ji būna viena šūdiniausių vietų pasaulyje, bet vėliau, kai visi iškeliauja pusryčiauti ir į pratybas – ji tviska neįtikėtina švara. Keturios skylės, skirtos intymiesiems reikalams, keturi netaisyklingo, plačiojoje dalyje dailiai išlenkto, siauresniojoje bukai nukirsto ovalo formos lizdai, virš kurių kas rytą sustingsta kone šimtas

užpakalių; retkarčiais virš jų sustingsta ir veidai, kurie taip pat kažkuo panašūs į užpakalius. Žmogus, darantis atsispaudimus virš ekskrementų skylės, negali turėti veido. O skylė – atvirkščiai, ji pilna individualių bruožų, nes kadaise buvęs baltas emalis dabar jau daug kur paliestas korozijos, nusėtas bjauriom tamsiai rudom dėmėm, prie jų dažniausiai ir prilimpa tai, ką vadiname atmatomis. Baltas emalio obuolys su rudom kraujosrūvom, o viduryje juodas didžiulis vandens vyzdys. *Oko, ačko*, į subinę pavirtusį veidą žvelgianti trečioji akis. Akis Dievo delne, Dievas budrus, visažinis, nuolat tave globojantis. Iš pradžių tai atrodo pasibaisėtina – žvelgti iš taip arti į žmogaus atmatas, bet kuo stipriau užsimerki, tuo kokčiau jos dvokia. Nosis keršija akims, perduoda į smegenis atmatų smarvę, pakeltą kvadratu, gal net kubu. Todėl ilgainiui geriau pratintis neužsimerkti. Net Ekleziastas, anot Gošos, yra kažką panašaus sakęs – šūdas buvai, į šūdą pavirsi, o gal tai aš Gošai sakiau, kai mėginau įtikinti, kad užsimerkti neverta. Tu tik įsižiūrėk geriau, sakiau jam po vieno tokio „*umčialsia na ačko, upal, atžalsia*" seanso, žmogaus mėšlas yra jo paties dalis. Be abejo, mums kur kas maloniau žiūrėti į savo mėšlą, nes jis yra kur kas žmogiškesnis, t. y. kur kas artimesnis nei svetimas, tačiau jeigu manysime, jog savo artimą reikia mylėti kaip patį save, gal net kiek ir labiau, tai ir artimo šūdas, priskretęs prie išvietės skylės krašto, bus jau ne toks pasibjaurėtinas. Darydamas pusšimtį atsispaudimų, krumpliais įsirėmęs į rantuotus žmogaus pėdą imituojančius skylės kraštus, turi laiko atsidėti šūdo studijoms, gali netgi mėginti spėti, kam jis priklauso, ką jis valgė vakarienei – bigusą, avižinę ar sorų košę, jeigu tai privilegijuoto asmens saviraiška, gali pamatyti nesuvirškinto svogūno atplaišėlę, kadangi jis garantuotai valgė keptas bulves su svogūnais, užgerdamas stipriai saldinta arbata, ar daug gėrė arbatos, nes nuo didelio arbatos kiekio mėšlas tampa šviesesnis, o jeigu valgė daug juodos duonos, tai susidursi

su visiškai tamsiu pavyzdžiu, gali būti net ir taip, jog tai tavo paties išmatų fragmentas, tuomet jau ir jaudintis nėra dėl ko, net tokiu atveju, jeigu rankomis tektų išplauti skylę – tai tavo dalis, beveik tokia pat kaip ausis ar liežuvis, tiktai kiek iškreiptos formos, nebereikalinga organizmui, panašiai kaip nukirpti nagai arba nuskusti nuo smakro gyvaplaukiai. Jeigu dar pagalvosime, kuo mūsų kūnai virs kada nors ten, po žemėmis, tai žmogšūdis pasidarys apskritai kone giminaitis, kuriam galima parašyti laišką ar net aplankyti...

Igoris šypteli, ir žinau, kad ta šypsena jis dalijasi su manimi, žinau, kad jis kur kas tvirtesnių nervų, ir jam visiškai nereikia mano išvedžiojimų apie šūdo giminystės ryšius su žmogumi, todėl esu jam truputį dėkingas, jis šypsosi ne sau, jis šypsosi man...

Išspaudęs keletą nevykusių lašų atsisuku į policininką ir jo žvilgsnį. Panieka ir pažeminimas žvelgia į mane, bet man neskauda, man netgi malonu, kad jis jaučiasi esąs žmogus mano dėka.

Nenoriu iš čia bėgti, net jei ir būtų tokia galimybė, neturėčiau jėgų, ir kur, tiesą sakant, turėčiau bėgti. Niekad nebuvau labai geras bėgikas, ir net dešimt kilometrų „*marš brasok*" man būdavo kančia...

Tuščia šiame pasaulyje, Viešpatie, kaip bažnyčioje naktį. Kad bent kas nors sukrebždėtų, pelė ar šikšnosparnis, kad bent musės zirzimas klampioje, lipnioje tyloje, kurios centre vis dusliau plaka širdis, pasirengusi išstumti lauk ausų būgnelius. Kad bent knarkimą kas nors įjungtų, kosulį ar kojos kasymąsi.

Kiekvieną rudenį ir pavasarį jų pasitaikydavo. Iš kiekvieno bataliono pabėgdavo vienas du drambliai. Dramblių medžioklė Vokietijoje – smagus užsiėmimas, kai esu, pavyzdžiui, jau veteranas. Tave nuveža į piketą kur nors į krūmus šalia velniai

žino kur vedančio kelio, nes Vokietijoje keliai labai padorūs, tvarkingi, niekaip nesuprasi – į Rytus jie, ar į Vakarus... Ir tūnai sau pasaloje laukdamas, kol pasirodys bėglys, ne vienas tūnai, su Igoriu, pavyzdžiui, Igoris nerūko, o tu rūkai, Igoris tyli, o tu ką nors jam meluoji, nes per tokį trumpą gyvenimą nesi užgyvenęs begalės įdomių istorijų, ypač merginų fronte, tenka meluoti.

Baigėsi cigaretės ir aš, ODŠB desantininkas, išėjau į kelią ir sustabdžiau pirmą pasitaikiusį vokietį. *Geben Sie mir bitte eine Zigarette*, sakau jam ne itin pasitikėdamas savo vokiškos tarties ir sintaksės tobulumu, bet nusispjauti man šios manieros, aš desantininkas ir turiu teisę reikalauti iš civilių žmonių bet kokio pobūdžio pagalbos. Vokietis, kokių trisdešimties metų motociklininkas atraitotom marškinių rankovėm, iš kurių kyšo šviesiais kiaulės šeriais apžėlusios šlakuotos rankos, – buvo jau gegužės pabaiga, o gal birželio pradžia, – trumpais virpančiais pirštais atkišo man artipilnį cigarečių pakelį ir nieko nesakęs, nors ir rodydamas dantis, nuvažiavo.

Po kokios valandos prie mūsų su Goša piketo sustojo brigados „viliukas" su patruliu.

Vokiečiai – didžiausi pasaulyje skundikai, prakeikti stukačiai. Tas asilas virpančiais pirštais nusprendė, kad aš esu dezertyras ir apskundė mane brigados vadovybei. Patrulio viršininkas šakalas Limonovas burbtelėjo nepatenkintas, kad nesikabinėtumėm prie civilių, dar kažką apie šiame rajone apiplėštą *dačią* ir išvažiavo atgal į brigadą.

Stukačių niekas nemėgsta, stukačius mes išmetame pro langą iš trečiojo aukšto arba jeigu neišmetame, tai įsupę į antklodę ir prinešę prie atviro lango prišnekame tokių kiaulysčių, kad stukačius apsimyža ir daugiau net galvoti nedrįsta apie burnos aušinimą.

Spoksau į šlagbaumą, kuris periodiškai čia nusileidžia, čia vėl pakyla. Pradunda traukinukas ir aš neišgirstu, ką man sako šalia

gulintis Igoris. Nelabai girdžiu net ir tuomet, kai traukinukas nedunda, man labai patinka šlagbaumas, panašus į milžinišką eismo reguliuotojo lazdą, kuria galima vadovauti ne tik automobilių, bet ir žmonių eismui.

Po paros mus perkėlė į kitą piketą, paieškų ratas plečiasi, pabėgėlio vis dar neranda. Ir dabar mes tūnome krūmuose prie geležinkelio pervažos, kurios šlagbaumas – vienas prasmingiausių žmonijos išradimų. Ypač kai jį rankiniu būdu kilnoja daili vokietė. Ji išeina iš savo trobelės, pamosuoja kažkam nematomam savo vėliavėlėmis, po to stveria rankeną ir suka čia į vieną pusę, čia į kitą. Igori, sakau, pažiūrėk, koks stebuklas, kokia inteligentiška moteris ir su kokiu džiaugsmu ji sukinėja šitą sušiktą rankeną, ar tu esi ką nors panašaus gyvenime matęs? Igoris nematęs, bet jis matematikas, ir jam tik Einšteinas galvoj.

Grožis svaigina. Moteris su tokiu dideliu dryžuotu šlagbaumu – velniškai svaiginantis grožis. Aš toks apsvaigęs, kad kai prie nuleisto šlagbaumo sustoja sunkvežimis, prikrautas dėžių su alumi, nė neabejodamas prieinu prie vairuotojo, tiesiu penkias markes, *fünf Mark*, sakau, prašyčiau duoti man butelį – *Bier, geben Sie mir bitte*, sakau aš, desantininkas, visų pakrūmių ir akimi neaprėpiamo dangaus šeimininkas. Vokiečiai krizena, šalia vairuotojo sėdintis senis kažką vapa *nein nein*, bet vairuotojas pradaro duris, kyšteli ranką į kėbulą ir ištiesia man butelį vokiško alaus. Patį tikriausią puslitrinį butelį su spalvota etikete. Ir nuvažiuoja, nes šlagbaumą pakėlusi moteris su geležinkelietės uniforminiu kostiumėliu jau įlindo į savo trobelę. Nuvažiuoja nepaėmęs mano *fünf Mark*. *Desantnik – ni chui sabačij*, sako Igoris, nors jis keikiasi mažiausiai visoje brigadoje. Jeigu būtų varžybos, kuriose rungtųsi blogiausi keikūnai, Igoris tikrai laimėtų pagrindinį prizą. O dabar – va, keikiasi, parazitas. Jį apstulbino mūsų galia, ne kitaip. Ir cigaretės, ir alus – nemokamai. Žino, kas čia šeimininkas, sako Igoris, lašindamas į gerklę

paskutinius alaus lašus. Šūdinas alus, sakau aš, nors tikro alaus skonį seniai jau užmiršau. Reikėjo dviejų paprašyti, sako Igoris, būtų davę, mes desantininkai, patenkintas murkia Igoris ir vėl išsidrebia ant žolės. Pasižiūriu į apglamžytą popierėlį, ant kurio parašyta *fünf Mark* ir dar nupieštas kažkoks diedas, rūstus ir su karvės šūdu ant galvos. Turbūt Liuteris, rašalo buteliais svaidęsis į velnius... Rašalas – ne alus, tas man visiškai aišku... Žinoma, kad būtų davę, sakau, bet nerimas apima toks, lyg būčiau ką tik gavęs rašaline per galvą... Igori, klausiu patenkintai čepsinčio chacholo, tu viską žinai, pasakyk man, kaip vokiškai vadinasi žurnalai? *Zeitschrift*, sako Igoris, bet vargu ar prie pervažos sustos mašina su žurnalais, viepiasi Igoris.

Pabeldžiu į trobelės duris ir jos tuojau pat atsidaro. Viskas taip gerai sekasi, desantas – jėga. Nežinau, ką jai sakyti, bet noriu bendrauti. *Zeigen Sie mir bitte... bebebe... blet'*, sakau mintyse, tą vokiečių kalbą, ji mane kažkodėl iki šiol pykina, *Zeitschrift*, išlemenu vokietės su geležinkelietės uniforma adresu. Uniformuoti vokiečiai vyrai atrodo pasibjaurėtinai, o štai moterys – atvirkščiai: uniforminis švarkas krūtinės srityje taip paslaugiai pasipūtęs, o klubų zonoje jo skvernai taip šventiškai platėjantys, kad atrodo, jog moteris ir uniforma – sinonimai.

Ji netekusi žado. Ji žiūri į mane taip, lyg aš būčiau tas pats šlagbaumas, kurį ji visą laiką kilnojo, o dabar štai atėjo pas ją pasikalbėti. Kadangi mano vokiečių kalbos žinios baigėsi, pats pasiėmiau keletą žurnalų, stoviu ir vartau, man nusispjauti, ką ji apie mane galvoja, Fazė sykį yra sakęs, kad mūsų kariuomenei atėjus į Vokietiją, jos pačios po kojom klojosi, tai tegul dabar ir nesirauko.

Ji sako, *entschuldigen Sie mich bitte*... ir išeina sukinėti savo rankenėlės, o kai sugrįžta, sužinau, kad jos vardas Marta, kad Kotbuse baigusi geležinkeliečių mokyklą, bus inžinierė, bet turi susipažinti su savo pavaldinių darbu, kilnoja šlagbaumą,

kad turi du vaikus, sūnų ir dukrą, ir sūnus kažkodėl nori tapti kaminkrėčiu, jam nuo vaikystės patinka karstytis stogais... Kadangi ji rusiškai nė velnio nesupranta, o vokiškai aš suprantu ne daugiau, mes piešiame vienas kitam savo gyvenimus popieriaus skiautėje, rodome kaip nebyliai pirštais savo biografijos faktus, viskas taip aišku, viskas taip painu, ji net nežino, kad prie Baltijos jūros yra Lietuva, keverzoju kažką panašaus į žemėlapį, mėginu nupiešti klūpančią moterį, prie jos papų rašau „Lietuva", o vokietė – *Soviet Union, Soviet Union*, kartoja ji pagarbiai, man pikta, kaip nupiešti Lietuvą, kas yra nupiešta Lietuva, nupiešiau medį, bet tai nepanašu į žemę, iš kurios čia atsidanginau, tada rodau į nupieštą bobą, kurios simbolis turėtų reikšti Baltijos jūrą, ir sakau jai jau susinervinęs, sakau *Mutter*, o *Mutter* negali būti *Union*, *Mutter* nebūna bendra, mama, sakau, ji linksi teisingai apkirpta galva ir vapa vėl savo *Union*, *jajaja*, *Mutter*, jos uniforminio švarkelio sagos tokios dailios, blizgančios balta šviesa, kad jau nebegaliu daugiau į jas žiūrėti, jos akina mane, man ima perštėti akis, *entschuldigen Sie bitte mich*... sakau jai ir išsinešdinu po velnių...

Popierėlį su užrašu *Fallschirm* nešiojausi keletą mėnesių kišenėje, kol jis visiškai susitrynė. *Fallschirm*, rodydavau Igoriui popierėlį su gražiausią pasaulyje uniformą vilkinčios moters užrašytu žodžiu, *Fallschirm*, kartodavau po nosim, akyse pajutęs jos akinančių švarkelio sagų perštintį švytėjimą, *Fallschirm* reiškia Marta, Vokietijos užkampyje rankenėle kilnojanti didžiausią planetoje reguliuotojo lazdą ir *ni chuja* nesuprantanti apie Baltijos jūrą...

Trečią dieną buvo nutarta dar sykį apieškoti brigados apylinkes. Dar viena diena, ir bėglys bus paskelbtas dezertyru, jis jau prisiekęs, jau karys, jo laukia disbatas.

Suradau jį netoli vandentiekio bokšto, tankiuose krūmokšniuose. Būčiau praėjęs pro šalį, bet pamačiau skystą dūmelį,

kylantį iš tankmės. Kai keturpėsčias nusigavau į nedidelę, po tankiai susipynusių šakų guotu įsikurtą slėptuvę, pyktis manyje grūmėsi su malonumu. Eurika! Radau. Aš. Gali būti, kad būsiu apdovanotas, o gal net paleistas dešimčiai dienų į Sąjungą, atostogų. *Ty što, urod nidajobanyj*, tavęs visa brigada trečią dieną ieško, nieko nėra maloniau, kaip aprėkti drebantį dramblį. Tik į jo akis negalėjau ilgai žiūrėti – jos, pritvinkusios baimės ir siaubo, jau nebuvo žmogaus akys, jos jau negalėjo nieko matyti, galėjo tik atspindėti mane ir mano žvilgsnį, sklidiną pasibjaurėjimo ir pranašumo paniekos.

Ir atostogų man niekas nedavė, sakau Berankiui, jau nebeieškančiam savo nelaimingos rankos, ir Igoris dar išvadino subine. Turbūt dėl viso pikto, kad per daug neriesčiau nosies. Ne kiekvienam pavyksta pagauti bėglį ir išgelbėti jį nuo disbato, juk ne kiekvienam, tiesa, Marija, ne kiekvienam..?

27.

Bažnyčia šiuo metu tuščia, dunda mano galvoje, bet dunda ir ne galvoje, žvanga atšaunamos metalinių durų sklendės, šio žvangėjimo malonu klausytis, jis primena išardomo arba sudedamo automato detalių barškėjimą, tačiau dabar tai neatrodo labai mielas garsas, dabar tai kelia nerimą, žinau, jog kažkas pasikeis, nes šiaip sau durys neatidarinėjamos, ir Berankis, ir Barzdyla miega, vadinasi, atėjo išsivesti manęs, gali net būti, kad muš, o aš visiškai neturiu jėgų skausmui...

Jis pasitiko mane kartu su budinčiu policininku, turbūt viršila, nors mentų antpečiai tokie neaiškūs, kad aš bejėgis suprasti jų prakeiktą hierarchiją, visi vienodi, visi mentai.

Neturiu pakankamai pinigų, kad užsimokėčiau už nakvynę, o gal ir turiu, bet bijau ieškoti, bijau landžioti po kišenes, nes jos gali būti užsiūtos, kad aš, duchas, nedrįsčiau laikyti rankų kišenėse, o jeigu išdrįsau nesiklausęs praardyti siūlę, tai kišenėse gali būti pripilta net ir smėlio, kad visuomet jausčiau savo kaltės svorį, gali būti užsiūta ir juodos duonos kriaukšlių, kurios greitai pavirsta į kaulą ir iki kraujo nutrina šlaunų odą, kad žinočiau, jog valgyti galima tik valgykloje, tik prie stalo ir tik tiek, kiek leidžiama, negaliu naršyti po kišenes, sakau Foksui, jis ir nenustemba, jis jau užmokėjo, o viršila mums, jau išeinantiems pro duris, pavymui mesteli, kad tokius valkatas šaudyti reikia.

Kažin ar jis apskritai moka šaudyti, galvoju eidamas šalia didelio ir ramaus žmogaus, nors nesuprantu, kodėl jis manimi taip rūpinasi ir kodėl jo rūpestis taip mane erzina. Sakau jam, neturiu cigarečių, nors ir nenoriu rūkyti, nieko nenoriu, tik susiriesti ant žolės ar ant smėlio ir truputį painkšti, kad nepykintų. Bet Foksas ir nesiūlo man cigarečių, nepasiūlo net alaus, nors ir mato, kaip spoksau į kiosko su dideliu raudonu kokakolos skėčiu vitriną, kur pilna įvairiausių rūšių alaus butelių, o aš negaliu naršyti savo kišenėse, nes jos gali būti užsiūtos, jis man nuperka vokiško mineralinio vandens, mažą stiklinį buteliuką „Fuldataller", negaliu atsukti jo metalinio dangtelio, jis sprūsta iš virpančių pirštų, nenoriu, sakau, mineralinio, alaus noriu, bet Foksas paima buteliuką ir atsuka, ir mano išdegintą gleivinę nutvilko daugybė anglies dvideginio smigtelėjimų, nors gurkštelėjau labai atsargiai, vos vos gurkštelėjau, o atrodo, lyg ryčiau kardus...

Norėčiau prie jūros, sakau Foksui, o jis mane tempia į kalną, ir man labai sunku kopti į kalną, bet mano Ovidijus spjauna į tai, eina priekyje nė neatsisukdamas, savo nenuilstančia eisena primindamas bataliono vadą papulkininkį Medinį, gavusį tokią pravardę dėl lieso, iš medžio skobto veido ir dėl savo įkyrios savybės niekad nepavargti – jis eidavo bataliono priešakyje per naktinį Kotbusą, per pilnaties varške apdrėbtus Vokietijos laukus, net trumpo poilsio metu neatsisėsdamas, nuolat žingsniuodamas pirmyn atgal, žvilgčiodamas į laikrodį, lyg būtų maratono bėgikas, kuriam būtinai reikia nužingsniuoti šiuos prakeiktus keturiasdešimt kilometrų nuo Kotbuso iki Štakovo nė karto nesustojus, nė karto subine nepalietus žemės. Degradavęs Antėjas, nekenčiantis motinos Gajos. Liesas, aukštas, mosuojantis rankomis eidavo bataliono priešakyje lyg pati Mirtis, perkaręs, maitos išalkęs šakalas.

Bažnyčia šiuo metu tuščia, sako Foksas, ir jo balsas šleikščiai saldus kaip vakarykštis šiltas alus, tamsiai rausvas, panašus į pseudogotikinės bažnyčios sieną, tokią rausvą ir begėdišką, kad

galima nė neabejoti, jog pragaras grįstas tokiomis pat plytomis, gali jas laižyti, gali šlakstyti myžalais ar krauju, jos viską sugers, liks tik troškulys, kurio mineralinis vanduo, net vokiškas, negali numalšinti.

Kol mėginu nuryti spygliuoto mineralinio gurkšnį, Foksas dingsta. Ką jis turėjo galvoje sakydamas, jog bažnyčia šiuo metu tuščia? Kad ankstyvas rytas ir kad vakarienės nebus, nebus vyno ir duonos, nors duonos aš ir negalėčiau nuryti, bet vyno galėtų duoti, vyno aš išgerčiau, gal ir ne taip mielai kaip alaus, bet vis dėlto... Duonos ir pats turiu, mano kišenės prigrūstos duonos kriaukšlių, tokios kietos duonos, kad išsilaužtų dantis visi parazitai pranašai... Bet vyno jie man tikrai neduos, labai jau ankstyvas rytas, tokiu metu teisę gerti vyną turi tik kunigai ir šakalai...

Trinkteli paleistos durys, mechaniškai, iš įpročio klupteliu ant nusitrynusio kiliminio tako, nusidriekusio altoriaus link, bet užuot persižegnojęs prunkšteliu, šis takas man primena vzliotką, „pakilimo taką“, ilgą, šlykščiomis rantuotomis plytelėmis klotą koridorių kareivinėse, koridorių, iki juodumo nutryptą kareiviškais batais, o iki ryto jis visuomet turi švytėti balsvu pilkumu, visa savo saldafoniška nekaltybe.

Sustingusio marmuro bangos, jos tokios šaltos, nenoriu į jas pasinerti, liečiu delnu, bet nenoriu, kad jos manęs prisiliestų, mano karščiuojančios kaktos, mano apmirusios sielos, o parazitai romėnai legionieriai iš kolonas aplipusių paveikslų kiekvieną mano krustelėjimą palydi bukais savo gipsinių iečių dūriais... Prie Dievo Motinos paveikslo nuvytusių gėlių puokštė, tikriausiai dar nuo sekmadienio, kokia šiandien diena, atsisėdu klauptuose, padedu galvą ant maldaknygės, kokia šiandien diena, ar bažnyčiose apskritai būna dienos, koks kalendorius atlaikytų rūstų vargonų švokštimą, skraidytų kalendoriaus lapeliai virš galvų, lenkdami savo metų svoriu visus tikinčiuosius prie maldaknygių, ir ant jų aptrintų, kelių kartų moterų ir vyrų nučiupinėtų juodų viršelių nudryktų saldi dievobaiminga seilės siūlė...

28.

Kai šika vienas žmogus – atrodo nepadoriai ir tokį reginį galime pavadinti vulgarybe; jeigu matome šikančius iš karto tris asmenis – tai jau anekdotas; tačiau kaip pavadinti vienu metu mažiausiai šimtą prie griovio sutūpusių jaunų vyrų, kurių viduriuojantys užpakaliai kelia jau ne juoką, o siaubą ir sąmyšį.

Vaikystėje nuolat klausydavausi suaugusiųjų karinių pasakojimų. Nežinau, iš kur visi šie gandai atsirasdavo, bet militaristinis sistemos pobūdis buvo puiki dirva tokiems pasakojimams rastis tarsi savaime.

Tai turėjo vykti Tarybų Sąjungos ir Kinijos pasienyje. Tūkstančiai kinų ėjo į ataką ir rusų pasieniečiai kraustėsi iš proto matydami, jog jų kulkos visiškai bejėgės bent jau praretinti plūstančių kūnų masę. Tuomet buvo panaudotos „katiušos". Gerai atsimenu, jog buvo kalbama apie „žemę, kuri kilnojosi", ir mano vaikiškoje vaizduotėje iškildavo žygiuojantys kruvinos žemės gabalai, kurie kyla ir griūva kaip žmonės.

Matydamas apie šimtą nuogų viduriuojančių užpakalių, aš prisimindavau tą kinų krauju permirkusią žemę, tiksliau, magišką žodį, kuris buvo nuolatos vartojamas pasakojant, – psichinė ataka. Beje, nuogas užpakalis ir kino veidas turi kažkokių sunkiai apčiuopiamų, tačiau gilių vidinių panašumų. Kažkas juose abiejuose yra begėdiško ir nuožmaus. Galėčiau spėlioti,

jog užpakalis kūno geografijoje atitinka Aziją, tačiau kitų kūno dalių paskirstyti likusiems žemynams nesiryžčiau. Jeigu Europa nusipelno galvos, tai kas lieka Australijai – tarpupirščiai? Ir jeigu Amerikai – pilvo sritis, tai baisu pagalvoti, kas atitenka Afrikai...

Tokiomis kalbomis visuomet nervindavau Igorį. Jis buvo humanistas iš prigimties ir skriaudėjų akivaizdoje elgdavosi kaip pirmasis pasaulio krikščionis su liūtais – jį ėda, o jis šypsosi. Nors sakėsi netikįs Dievą, bet kančia jam teikė kone pasitenkinimą, kančia jį grūdindavo ir sutvirtindavo jo dvasią (jis taip ir sakydavo – *ja kriepnu dušoj*), o man viskas atvirkščiai – kentėdamas prarasdavau bet kokį norą gyventi, jausdavau nuolatinę gėdą ir pažeminimo keliamą drovumą. Ir kai aš, nedėkingas iš pašaukimo, imdavau negražiai kalbėti apie žmones ir jų prigimtį, jis visuomet kaip koks prakeiktas stačiatikių šventikas mokydavo mane kantrybės.

Vienintelė sritis, kur rusų kareivis visiškai atsisako turėti kantrybės, yra maistas. Jis gali žiemą miegoti ant sniego, gali išrausti šimtus kubinių metrų žemės, gali per naktį mirkti biblinėje liūtyje, dvi valandas nejudėdamas išstovėti sargybos poste prie pulko vėliavos, jis gali velniai žino ką išdarinėti su savo jam pavaldžiu ar silpnesniu artimu, tačiau maistas jam – švenčiausia apeiga, ir jeigu pusryčiai, pietūs ar vakarienė bent pusvalandį vėluoja – kareiviai praranda bet kokį susidomėjimą kovine parengtimi ir kitais pareigos jausmais. Pusantrų metų – nuolatinis alkio jausmas. Paskutinį pusmetį, žinoma, viskas kitaip, tačiau dembelis jau lyg ir ne kareivis. Jis jau patricijus, jis – kilmingųjų luomo atstovas, o kilmingieji visuomet ėda kiek tik nori. Visais laikais, visose visuomenėse.

Kristus irgi buvo kareivis, sakau Igoriui. Galbūt net didžiausias visų laikų kovotojas. Ir kai jam ateidavo metas valgyti, jis elgdavosi lygiai taip pat kaip ir mes – kad maisto būtų tiek, kiek

priklauso, laiku ir be jokių išlygų. Nori pasakyti, šaiposi Igoris, kad Kristus kiekvieną rytą gaudavo trisdešimt penkis gramus sviesto kaip mes? Tokių žinių evangelijos nepateikia, be to, vargu ar tais laikais būta desantininkų, bet juk aiškiai pasakyta, kad jis, kai norėdavo valgyti ir gerti, tuojau pat padaugindavo ir vyną, ir duoną, ir ką tik nori. Vadinasi, sako Igoris, mūsų chleboriezai irgi kaip Kristus – gali baltos duonos kepalėlį supjaustyti į tiek dalių, kad atrodo, jog kepalas begalinis. Teologinės diskusijos su Igoriu visuomet baigdavosi jo kantrybės triumfu, o aš niršdavau. Bet šį kartą nenorėjau nusileisti, gerai, sakau, kaipgi istorija su figmedžiu – įsinorėjo Kristus valgyti, o figmedis be vaisių. Jis supyko, ir figmedis nudžiūvo. Negavo laiku valgyti ir įsiuto. Kareivis! Mūsiškis! – buvau sklidinas išdidumo, o Igoris numojo ranka.

Kristus niekados nevaikščiojo keliu iš *Liebe Rosos* poligono į Kotbusą. Niekados nematė pakelėse auganančių kryklių arba dygiųjų slyvų. Jeigu jis čia nors sykį būtų praėjęs, nebūtų mūsų bataliono ištikusi gėdinga lemtis.

„*Ternosliva, ternosliva*", – šūkalojo kareiviai, kišdami į burnas ir kišenes laukines dygiąsias slyvas, net šakalai nieko negalėjo padaryti: šitiek slyvų, o vyrų – beveik visas batalionas, velnią čia sustabdysi tokį alkį ir vaisių godulį, – nunokę vaisiai trykščiojo tarp pirštų, jų sultys tekėjo per alkanas burnas, dulkėti kareiviški auliniai trypė ant žemės nukritusių slyvų sluoksnį, kuris akimirksiu virto tamsiai gelsva koše, o ant kalvos stovintis basilėjas laikė rankoje vynuogių kekę ir kreivai šypsojosi, žvelgdamas į šį beprotišką, chaotišką dionizijų ritualą...

Viskas baigėsi tuo, jog didžioji dalis bataliono kareivių ėmė nuolatos lankytis tualete, kai kurie ten beveik apsigyveno. Net vakarinėje rikiuotėje dažniau galėjau išgirsti ne šaunų atsakymą „*ja!*", o kiek abejingą ir drauge ironišką „*panos*". Tų „*panos*" tiek padaugėjo, jog jau atrodė, kad čia ne ginkluotųjų pajėgų

avangardo kareivinės, o Atėnų piliečių susirinkimas centrinėje agoroje – vien graikiški žodžiai...

Ir visą mūsų batalioną išgrūdo į poligoną, mėnesį gyvenome lauko sąlygomis, smėlio ir pušų spyglių pilnose palapinėse, ir žiūrėdamas į kelias dešimtis nuogų užpakalių, – teko patiems išsikasti ilgą griovį, nes šikalioti miške kur pakliūva buvo draudžiama, kad dizenterija neplistų, – kalbėdamas su Igoriu apie užpakalio vietą kūno geografijoje kažkodėl neabejojau, jog Kristaus vainikas buvo nupintas iš dygiosios slyvos krūmo šakelių, kitaip sakant, štai jums ir *ternovyj vieniec*, sakau Igoriui, bet jis manęs nesiklauso, jis knarkia nusisukęs į sieną, o aš, visas susirietęs, kalenu dantimis iš šalčio ir bijau pajudėti, kad nepaleistų vidurių, nes pagiriomis tai gana dažnas reiškinys, o į tualetą prašytis jau nebenoriu...

29.

Tikriausiai mus gelbėjo tiktai bažnyčios, pirmiausia keliaujant į Gorkyną Didžiajame Universiteto kieme plokščiapadis Šv. Jonų fasadas, toks monumentalus, kad Komunistų partijos istorija ir jos dėstytoja visuomet atrodė kiek per daug laikinos, komiškos savo storai nupudruotais veidais su nenatūraliu numirėlio rausvumu, o jeigu dar iš presbiterijos pusės pažiūrėsi aukštyn ir pamatysi ten du sėdinčius nukarusiomis kojomis angelus – apskritai bolševikinis marazmas pasidarys nesusijęs su šiuo pasauliu, netgi atvirkščiai – kažkoks transcendentinis, nerealus, nepasiekiamas, o angelai – visai čia pat, ir Dievas turėtų būti ne taip jau toli kaip Leninas, kažkur ten, mitologinėje Maskvoje, miegantis stiklo karste, laikantis savo negyvuose gniaužtuose penkiolika nykštukių, penkiolika socialistinių respublikų, laukiantis karalaitės ant balto žirgo, išsiilgęs saldaus, paskutiniojo mirties bučinio...

Tikriausiai mus gelbėjo bažnyčios, nes pirmąją dieną, kai po paskutinės paskaitos nuriedėjęs nuo laiptų įsimylėjau Mariją – jinai vienintelė iš kursiokų nesijuokė, ir aš tai palaikiau lemties ženklu, nors vėliau prisipažino, kad būtų juokusis, bet jai labai skaudėjo dantį, ir už šį prisipažinimą įsimylėjau ją antrą sykį – pačią pirmąją dieną mes šlaistėmės po miestą, iš pradžių gėriodami kavą tamsiose ir prišnerkštose kavinėse, vėliau kiek

apgirtę nuo saldaus aronijų vyno, nuolatos atsitrenkdami į kokį nors iškilmingą, nors dažniausiai apsilupusį, apleistą Viešpaties namų fasadą, kuris tarsi iešmininkas staiga pasukdavo mūsų kelionės maršrutą nauja kryptimi, kelionės, kuri vis labiau gėrėsi į naktį ir neturėjo jokio tikslo...

Tikriausiai mus gelbėjo bažnyčios, nes Marija žinojo visų jų pavadinimus, net ir tų, kurios buvo paverstos sandėliais arba naujų miesto pastatų užkištos taip, kad nė neįtartum jas esant. Dvibriauniai ir tribriauniai piliastrai, banguotas frontonas, ažūriniai kryžiai, kriauklės, kapiteliai, kartušai, karnizai, Marija kalba man visiškai nesuprantama kalba, aš tegaliu jai atsakyti sumišimo ir pagarbos kupinu „uhu", tuomet jinai dėbteli į mane įtarumą tramdančiu žvilgsniu ir sako, jog esu komplikuotas kaip Šv. Jurgio fasadas. Stengiuosi ją įtikinti, jog už fasado visuomet slypi kur kas didesnė ir prasmingesnė erdvė, noriu ją įtikinti, jog mano sielos skliautai yra labai aukšti ir juose ne tik Paskutiniojo Teismo vaizdai, tačiau Marija neperkalbama, ji sako, jog viduje yra viso labo kolonos, dalijančios erdvę į tris navas, o, kandžiojasi Marija, kolonos kur kas svarbesnės nei tavo skliautai, ir man smigteli paširdžius, kad tikrai, gal ne nuo to galo pradėjau, ne nuo kolonų, o iškart – nuo skliautų...

Bendrabučiai, kuriuose mes gyvenome, nė iš tolo nepriminė bažnyčių. Iš arti vaizdas buvo dar niūresnis. Bendrabučiai, kuriuose mes beveik negyvenome, o tik stumdavome laiką nuo vakaro iki aušros, buvo kareivinės, tik su mažesniais kambariais, su keturiomis ar trimis lovomis, bendrais šikinykais, kurie visuomet užsikišdavo ir tekdavo laipioti į kitą aukštą, kol ir ten užsikimšdavo, kareivinės su viename aukšte esantiems dvylikai kambarių skirtais keturiais dušais, iš jų dažniausiai veikdavo tik vienas, ir dar su skyle duryse, nes, kitaip nei kareivinėse, čia kartu gyveno vyrai ir moterys; kareivinės su visam aukštui skirta bendra virtuve, kurioje būsimosios patelės užsiimdavo

patiekalų gaminimo praktika ir į kurias atslinkdavo būsimieji tų patiekalų ragautojai patinai vogti be priežiūros paliktų dar pusiau teiškepusių bulvių; kareivinės, kurių lovos lygiai tokios pat kaip ir tikrose kareivinėse, geležiniais galais, vielinės, tik ne su porolониniais, o su vatos prikimštais čiužiniais, bet taip šlykščiai įdumbančios, kad dviese tokioje lovoje gulėt visiškai neįmanoma, net jei visus kambariokus įkalbi užtrukti kur nors bent valandai, net jeigu iš seno plokštelių grotuvo blerbiančios kolonėlės sklinda apraižytos ir vietomis šokinėjančios plokštelės skleidžiamas garsas, net jei tas garsas skamba beveik mistiškai, griaudėjantis ir lyjantis, melancholišku, tęsiamu balsu nuolat kartojantis *Riders on the storm*, bet koks raitelis gali būti šitose prakeiktose kareivinėse, vadinamose bendrabučiu, įdubusioje iki grindų lovoje, kurioje Marijai šnabždu į ausį apie kolonas, karnizus ir piliastrus, bet mano fasadas ir čia toks komplikuotas, aš nieko neišmanau apie bažnyčių statybą, apie jų architektūrą, apie tai, iš kurio galo reikia pradėti, aš moku tik klauptis, šnabždėt, išpažinti ir laukt išrišimo, ir Mariją pamažu pradeda imti isteriškas juokas, ji taip kvailai krizena, kad iš nevilties krimsteliu vieno iš jos karnizų spenelį, ir mes pirmąsyk susipykstame...

Daugiau Marijos nebekviečiau į bendrabučio kareivines, nebekviečiau, nes ji ir nebebūtų ten ėjusi, ypač po to, kai mano kambariokas išsikraustė iš proto. Marija – skvarbaus proto, intelektuali, kiek ciniška, į mistiką visuomet žvelgia su pašaipai palikta atsarga. O aš jo nesmerkiau – na, įtarė jisai juostiniame magnetofone slypint šėtoną, ėmė atsuktuvu ir žnyplėmis iš ten jį krapštyti, o neradęs taip nusivylė, kad visas juostas, kiek rado, mėgino sukandžioti smulkiausiais gabalėliais, esą taip šėtonas neteksiąs galios slapstytis ir jam pasirodysiąs. Ką jis būtų veikęs su pasirodžiusiu šėtonu, nesuspėjome sužinoti. Atvažiavo du stambūs sanitarai, tačiau ne baltais, kaip pasakoja klasika, o pilkai melsvais chalatais ir įvyniojo jį į tramdomuosius

marškinius, kurių gal būtų ir nereikėję, nes jis buvo įsisukęs į magnetines juosteles kaip į kokoną... Kodėl? Beprasmiškesnio klausimo, kodėl žmogus išsikrausto iš proto, nesu girdėjęs. Visi mes turėjome priežasčių šiame kareivinių bendrabutyje šokti iš šešiolikto aukšto balkono, persipjauti venas neveikiančiame ir dažnai jaunomis išmatomis dvokiančiame, šalia užsikimšusių klozetų esančiame duše arba šiaip išprotėti. Kvaila būtų ieškoti priežasčių, kaltinti katalikybę arba sovietinę ideologiją. Gyvenimas ganėtinai mėšlina vieta, kad bent sykį nenorėtum į jį pažvelgti bepročio arba savižudžio akimis.

Niekad Marija nebesilankė bendrabutyje, mes mylėdavomės tik jos nuomojamame kambaryje, jo šeimininkui alkoholikui kišteldami kokio nors gėralo butelį, kad jis leistų mums kartu ruoštis kolokviumams ir panašiems svarbiems dalykams. Nuomonė, kad alkoholikai – debilai, nevisiškai teisinga, tiksliau, ji turi nemažai išimčių, išimtis buvo ir mūsiškis, iš pažiūros niūrus, bet išgėręs – linksmas ir linkęs bendrauti senis. Ką, vėl voliokumas, gudriai išsiviepęs klausdavo jis, pamatęs mane tarpduryje. Tačiau jeigu būdavo smarkiai pagiringas ir mano rankose nepamatydavo nieko tokio, kas suminkštintų jo širdį bei vidurius, paprasčiausiai akiplėšiškai meluodavo, kad Marijos nėra namie. Tiesą sakant, visi alkoholikai šunsnukiai...

Tikriausiai mus gelbėjo bažnyčios, mus, bet ne mane, nes toks siaubingas beldimas gali pražudyti ir švenčiausią žmogų, o aš nepriklausau šiai ložei.

Prie kairiosios bažnyčios sienos, šalia klausyklos būdelės stovi pastoliai, kurių anksčiau nebuvo, nes bažnyčia nedidelė ir toks bjaurus svetimkūnis kaip mediniai, negrabūs pastoliai tuojau pat būtų kritę į akį. Ant pastolių stypso pusamžis vyras ir kaltu bei plaktuku kala kažkokią figūrą akmenyje.

Pamatęs, jog nubudau, vyriškis skubiai nulipa žemyn ir kone tekinas prieina prie manęs, kalto ir plaktuko taip ir nepaleisdamas iš savo didelių, tvirtų plaštakų.

Keista, sakau skulptoriui, kodėl jūs Kristų darote išsišiepusį ir dar su tokiais dantimis, tarsi jam būtų ką tik įstatyti protezai. Nieko, sako skulptorius, tuojau viską ištaisysime, ir jo burnoje plytės visiška tuštuma, kaip ir dera dviejų tūkstančių metų sulaukusiam seniui. Nebaigęs paskutiniojo žodžio, jis įgudusiu judesiu prideda kaltą prie mano iš nuostabos prasivėrusios burnos ir žiebia iš visų jėgų plaktuku...

30.

Kažkas trinktelėjo, ir aš nubundu. Maldaknygė, ant kurios pasidėjęs galvą miegojau, išslydo, nukrito ant grindų ir pokštelėjusi pažadino mane. Pasilenkiu jos pakelti, iš jos kyšo nuotrauka. Marija, mano Marija... Ilga nosis, storos, nors siauro veido ovalo ir negadinančios lūpos, lūpos, kurios visuomet kiek ironiškos, kiek įsižeidusios, o labiausiai – mąstančios bučinį.

Pažadėtoji žemė, iš kurios buvau ištremtas. Ištremtas iš Marijos bučinio erdvės, vaikščiodavau po miestą, nebegerdavau kavos, tiktai vyną, daug vyno, tiek, kad atsitrenkčiau, ir nebūtinai į bažnyčias, ir nebūtinai į taurios dvasios žmones, kuriems būtų rūpėjusi mano siela. Niekam nerūpėjo mano siela, visų pirma – man pačiam.

Marijai rūpėjo bažnyčios, man rūpėjo Marija, aš nerūpėjau pats sau. Tokia formule galėtų būti diagnozuojami nevykėliai.

Tarybiniai bažnyčių fasadai buvo lyg prieštaravimas patiems sau – užuot kėlę dievobaimingumą ir šlovinę Dievo namų didybę bei garbę, jie ilgainiui įgavo labai žmogišką veidą, socializmo apleistą, apšepusią, apsilaupiusią išraišką.

Tikriausiai ką nors ir gelbėjo bažnyčios, bet jau ne mane. Vaikščiodavau jų pilkus, aptrupėjusius atvaizdus dar labiau praskiedęs alkoholiu, vaikščiojau, kai mano širdis būdavo kruvina, – o jos kruvinumas priklausydavo nuo išgerto alkoholio

kiekio, – palei kalėjimu paverstą Jėzaus Širdies bažnyčios spygliuotą sieną, ir kaip puikiai tuomet suprasdavau Jėzaus širdį, mano širdis buvo kalėjime, kaip puikiai suprasdavau Dievo motinos skausmą, mano širdis buvo verte varstoma spyglių, ir ne vieno, ne dviejų, visos spygliuotos tvoros ritinio, ištiesto virš kalėjimo sienos, kaip suprasdavau visą dieviškąją šeimyną su visais jos apologetais, su visais kankiniais antanais, jurgiais, kleopatromis ir cezariais, su visais legionais ir leonais, akviniečiais ir augustinais, ir kartais net palaima mane apimdavo dėl tokio mano supratingumo, leisdavausi tiesiai į Misionierių bažnyčios bokštų tarpą ir atrodydavo, kad ne leidžiuosi, o kylu, kad mano sielos kupolas prisipildo prasmingiausio ir tauriausio kada nors po šia saule tvyrojusio oro, ir melsdavosi, giedodavo tuomet kiekviena išsikreivojusio duobėto šaligatvio plytelė, vos palytėta mano beveik besvoriu tapusio kūno...

Bet išaušdavo pagirių, didelių apgailėjimų, kančios ir savigailos rytai, kai niekas nepaduoda ne tik alaus – stiklinės vandens niekas negali ištiesti, nes vienas knarkia siaubingiausiomis antifonomis kaip stačiatikių choras, kitas, manydamas, kad niekas negirdi, stengiasi pirštais sutramdyti rytinę erekciją, argi gali tokius žmones trukdyti dėl stiklinės vandens, bendrabutyje, kareivinėse, kur tik nori...

Tuomet mane gelbėdavo jau ne bažnyčios, tikriau pasakius, bažnyčios, bet iškreiptu veidu, – eidavau į Ateizmo muziejų, įkurtą po Šv. Kazimiero skliautais, eidavau, bet nedrįsdavau matuotis jo karūnos, stypsančios padangėje, vainikuojančios savo vidurių gėdą, karūnos, kurią žadėjau nukelti Marijai, žadėjau ją vainikuoti, pasodinti į visus esančių ar dar būsiančių karalysčių sostus, kloti jai po kojų genujiečių gelumbes ir venecijiečių stiklą, Egipto kvapniąsias žoles ir visą Aleksandrijos biblioteką, įslinkdavau į Ateizmo muziejų, apžiūrinėdavau Dievo nebuvimo įrodymus, – nors ten buvo kur kas daugiau žmogaus tikėjimo

įrodymų nei bet kur kitur – ir būdavau dar didesnis bedievis nei visas muziejus, nei visas partijos komitetas, urgzdavau ir kandžiodavau riebias, savimi patenkintas kolonas ir jau nieko Marijai nebežadėdavau – ką dar galėjau žadėti moteriai, kuri man pasakė, kad myli mane kaip žmogų, bet ne kaip vyrą...

Prakeiktas tarpas! Tarp žmogaus ir vyro. Aš tai žinau, bet kaip paaiškinti Marijai, kuri, nors ir labai mylinti bažnyčias, bet visiškai nepakenčia spekuliacijų, o čia dar kažkoks tarpas, trys sekundės, marazmas...

Tikriausiai kas nors galėjo mane išgelbėti, bet man nutrūko, nutrūko kaip Viktorui Frankfurte prie Oderio, nutrūko staiga ir galutinai, ir aš ėmiau šypsotis numirėlio šypsena, o Marija dar labiau ėmė mane mylėti kaip žmogų ir dar labiau nemylėti kaip vyro...

31.

Bažnyčių kupolai, ypač jeigu stebėsime juos iš vidaus, žiūrėsime ilgai, užvertę galvas, kol akyse ims truputį raibuliuoti, o smilkiniuose ims tvinkčioti nelabai malonus svaigulys, bažnyčių kupolai bus panašūs į parašiutus, nors jų paskirtis ir skirtinga. Bažnyčių kupolai traukia į dangų, į kurį reiktų kreipti visas mintis ir jausmus, parašiuto kupolas – taip pat dangus, 83 kvadratinių metrų balto šilko dangus, kuris visuomet nusileidžia ant žemės, nes jis – žemės, o ne dangaus traukos išradimas. Net jeigu bažnyčios nusileido iš dangaus, parašiutas – ne bažnyčia.

Mes neturime pasirinkimo, mes negalime mylėti savo artimo, nes jam reikia daužyti snukį, – iš pradžių jis tau daužo snukį, po to – tu jam ir t. t. Mes negalime mylėti motinų, nes jos velniškai toli, net mūsų adresas ant laiškų vokų – *Polievaja počta*, tai beveik visur ir niekur, ir kai esi tokioje sumautoje padėtyje, mylėti motiną yra beviltiška, nes meilė reikalauja atsako, o atsakas visuomet vėluoja savaitę ar dvi. Mes negalime mylėti moterų, nes jų paprasčiausiai nėra, jeigu ir yra – mums nestovi, nes mums į arbatą pila bromo, ir mūsų sapnai sterilizuoti, išvalyti nuo vaikiškos erotikos. Mes mylime savo parašiutus, D-5, juos mes aistringai glamonėjame, pasitiesę metro pločio ir dvidešimt penkių metrų ilgio brezentinius „stalus", jie mums yra svarbiau už mylimąsias, nes kai išduoda mylimoji, gyventi galima, kad

ir mėšlinai jautiesi, vis dėlto kentėti įmanoma, jeigu apleidžia parašiutas – nelieka nieko, net galimybės prisilakti.

Mūsų rankos tvirtos, laisvalaikiu mes krumpliais daužome tuščius butelius, mūsų krumpliai su nuospaudom, o sąnarinės kremzlės sutrupintos ir vėl suaugusios, pageltusios kaip mirštančių senių, mūsų krumpliai – kaip kiaukutai, neįveikiami buferiai; o alkūnėmis – mūsų alkūnės kaip kūjai – laužome per pusę plytas, nors ir norėtume kam nors perlaužti stuburą. Bet nereikalingi stuburai nesimėto, o plytų – kiek nori. Tačiau su savo parašiutais mes negrubūs, mes netgi gerbiame kiekvieno teisę glamonėti savo mylimąją ir begėdiškai pavydime savo mylimųjų – jų kupolai minkšti ir purūs, pilni vėjo ir laisvojo kritimo kvapo, o visus dvidešimt aštuonis stropus mes perrinkinėjame pirštais taip atsargiai, tarsi tai būtų mergaitės plaukai ant skaistumo pagalvės, mes visi atmintinai žinome, jog *desantnik za žizn' dieržitsa 28 stropami*, kiekvienam prie standžiojo kuprinės pagrindo pritvirtintam diržui – po septynetą. Šiais diržais mes galime valdyti savo likimą, bent jau keletą minučių, kol krentame į ateitį, į žemę.

Žmogus – gyvulys, kuris net ir atšiauriausiomis aplinkybėmis ieško prakeikto intymumo. Parašiuto supakavimas – ilgas petingas žemėje, pasibaigiąs orgazmu danguje. Mus meta iš labai žemai, mes šturmuotojai, mus meta iš prakeiktų šešių šimtų metrų, ir pasikliauti atsarginiu parašiutu neturime teisės, todėl sklendimo ore malonumas mums prasideda žemėje. Net ir žiemą, kai nuogi pirštai nepakenčiamai mėlsta, mes kantriausiai kišame į įstrižai prie kuprinės prisiūtas kišenėles – gazyrius – švelniai į pundelius sulenktus stropus, kol galiausiai kupolas priartėja prie kuprinės ir tuomet mes jį sukamšome į vidų, atsargiai, lyg kamšytume naktį nusiklojusio vaiko antklodę. Mūsų pirštai apšalę, bet nevirpa, virpančiais pirštais niekaip neužrištum kontrolinių virvučių, ypač tos, kuri skirta uždelsto veikimo įtaisui, kurio spyruoklinis kaištelis labai patogus

„nuskusti" gyvaplaukius nuo dramblio snukio, nors dažniausiai gyvaplaukius jiems skutame su rankšluosčiais, jie kažkodėl rėkia, o mes kažkodėl žvengiame. Spyruoklė vis dėlto geriau, kai ją sulenki, metalinės vijos išsiskečia, atsiranda tarpelių – labai patogu, spyruoklę ištiesinus, sugnybti plaukelius ir tuomet juos gali išrauti su oda.

Dviejų konusų užraktas, ant kurio reikia užmauti ir stabilizatoriaus sagtį, mums primena sustangrėjusius spenelius, o ant sulankstyto stabilizatoriaus ir jau sudėto parašiuto kuprinės viršaus pūpsantis ištraukiamasis pusantro kvadratinio metro kupolas mums nieko neprimena, pimpalai tokio storio nebūna, du kartus per savaitę mes vaikštome į pirtį, nors tai visai ne pirtis, o iš keleto vientisų vamzdžių pro sumautas skylutes trykštančios drungno vandens čiurkšlės, tiek pimpalų vienoj vietoj gali pamatyti tik fašistinėse kronikose, kur būriuojasi deginimui paruoštų kalinių bandos.

Mes nežinome, kad pirmasis žmogus, sugalvojęs parašiutą, buvo Leonardas da Vinčis. Mes nežinome, ką jis sukūrė, Moną Lizą ar Džokondą, o gal ir Paskutinę vakarienę ir Eifelio bokštą, mums nusispjauti, nes mes nežinome netgi to, kad jis buvo homoseksualus, mes apskritai tokio žodžio dar nežinome. Jeigu mes sakome „pyderas", tai tik todėl, kad mums visiškai neaiški šio žodžio reikšmė. Teoriškai žinome, praktiškai – niekas nesame matę, kaip atrodo tikras pyderas. Štai mūsų zampolitas – pyderas, su tuo sunku nesutikti, bet tik todėl, kad Lenino kambaryje politinių užsiėmimų metu neleidžia pasnausti. Midleris įsigudrina miegoti atviromis akimis, bet tai Midleris, šakalų palikuonis. O kiti – vargsta, nes pyderas zampolitas nuolatos pliaukši lazdele per nusvirusią galvą ir baksnoja į seiles, nudrikusias per palaidinės kišenę. Pederastas!

Da Vinčis, jeigu jis tikrai sukūrė parašiutą, žinojo ką daro. Parašiutas tikrai vertas vyro meilės ir glamonių. Juk ne veltui

mūsų Desanto Evangelijoje pasakyta – *uchadia v nieba, pomni a tiech, kto ždiot tibia na zimlie.*

Mūsų mylimosios, išsiskleidusios danguje, ne visuomet už mūsų ištikimybės glamones atsilygina tuo pačiu. Jos, kaip ir visos moterys, sunkiai nuspėjamos, jos pasiduoda stipresniam vėjui ir tuomet jas suvaldyti būna ne taip paprasta, kad ir kiek trauktum į vieną pusę kairiuosius ar dešiniuosius stropus laikančius diržus, vis tiek prakeiktai neša tiesiog ant miško. Kai patenki ant eglės, prisivarai į snukį spyglių ir gali manyti, kad tau pasisekė. Pataikyti į pušį yra kur kas prasčiau, kadangi gali nunešti ne tik ausį, kaip atsitiko kazachui Babajui iš mūsų kuopos, bet ir sėklides. Taip ir pasakė kapitonas Krutovas nelaimingajam su kadaruojančia ausimi – *ucha vsiotki ni chui.* O štai kai ant pušies pakimba mūsų būrio leitenantas, žalias dar, ką tik iš učebkės atsiųstas, nė velnio nenusimanantis, ką su parašiutu reikia veikti danguje, mes smaginamės. Susirenkame po juo, kadaruojančiu kokių penkių metrų aukštyje, ir šūkalojame visokiausius jį žeminančius patarimus – traukite į kairę, dėmesio, leidžiatės į vandenį, jus neša nugara į žemę, pjaukite stropus, šokite, mes paklosime šakų, ateisime jūsų po pietų ir t. t., ir niekas nė piršto nepajudina, stovime, rūkome, pasagėles, blizgančias ant leitenanto užkulnių, aptarinėjame. Leitenantas, iš pradžių mėginęs įtikinti mus savo „komandiniu" balsu, bet matydamas, kad šis būdas šūdo vertas, galiausiai ima beveik verkšlenti, kad nuimtumėm. Kaip gera kankinti šakalus, kai jie tokie bejėgiai. Tyčiotis ir pažeminti šakalus – didelis tarnybos desante privalumas.

„Buriavimo regatos" privalumu nepavadinsi. Ypač jeigu buriuotojas – tu. Tačiau kai vėjas stiprus, kai vėjas Sacharoje kelia smėlio sūkurius, o iš tų sūkurių staiga išnyra koks nors asilas, nespėjęs „užgesinti" kupolo, ir dabar, velkamas vėjo sklidino kupolo per visą Sacharą, vartaliodamasis čia ant nugaros, čia

ant pilvo, rydamas purviną smėlį ir rėkdamas „laikykit kupolą", tuomet gražu, tuomet niekas neskuba griauti tokio reginio, ypač jeigu „buriuotojas" šakalas, nuodėmė būtų gadinti spektaklį, ir kas išdrįsta užbėgti iš priekio ir sulaikyti įsismaginusį parašiutą, tas ožys, nieko vertas šunsnukis ir subinlaižys.

Mes žinome, kad *desantnik niumirajiet, on uchodit v nieba i nievazvraščajietsa*. Bet mes žinome ir būdą, kaip išsiaiškinti, ar parašiutas išsiskleidęs – reikia spjauti, paprasčiausiai surinkti burnoje tam tikrą kiekį seilių ir tfū. Jeigu seilės krenta žemyn, kupolas „tvarkoje", jeigu seilės tyška tau atgal į snukį, gali bandyti ištraukti atsarginį, ant krūtinės pūpsantį kupolą, kurio diametras mažesnis, ir su kuriuo leidžiantis smūgis į žemę bus kur kas stipresnis nei su pagrindiniu, kuris leidžia tau drėbtis į planetos paviršių penkių metrų per sekundę greičiu. Jeigu nespėsi ištraukti atsarginio – o laiko tam turi nedaug, nes mus meta iš šešių šimtų metrų, – trenksiesi maždaug trisdešimt penkių metrų per sekundę greičiu, tik tokį greitį tau gali pasiūlyti ištraukiamasis kupolas ir niekam jau negalėsi parodyti savo pasižymėjimo ženklų, šauniai ant šono ar pakaušio atsmauktos žydrosios beretės, nes lavonai niekados neatrodo šauniai, ypač tokie, kurie įsminga į žemę trisdešimt penkių metrų per sekundę greičiu.

Niekad neteko matyti patrauklaus lavono.

Vienintelis malonumą kėlęs numirėlis buvo gensekas Leonidas Brežnevas, tačiau jis buvo politinis miruolis, gal net komunistinės mitologijos lavonas. Ne kūno, o komunizmo amžinybės žlugimas – jie irgi miršta! Mokykloje, pamokų metu išgirdę šią žinią, visi jautėme malonų jaudulį, beveik erotinį susijaudinimą – už krūtų žnaibomos merginos spygčiojo kur kas garsiau ir gašliau nei įprastai.

Jeigu šuoliai žiemą, Mutrovičiui, chacholui iš Užkarpatės, nereikia spjaudyti, jam nuolatos nusmunka veltinis, ir iš dangaus dažnai gali išgirsti „*lavitie valenkuuuuuu*". Jis įsitaisęs

kaptiorkoje, jis visuomet žiemą į šuolius važiuoja su veltiniais ir visuomet vieną pameta. Dar juokingiau Mutrovičius turėjo šaukti tuomet, kai vėjas jį nunešė tiesiai tarp aukštos įtampos laidų, ir kupolo šilkas, prisilietęs dviejų laidų vienu metu, plykstelėjo kaip sprogusio piratų laivo burės. Ką šaukė iš baimės pamišęs chacholas, niekas negirdėjo, bet jam, parazitui, pavyko prasmukti pro tarpą, ir jis liko gyvas, nors parašiutas sudegė beveik visiškai. Mutrovičiui – nė įbrėžimo. Jis kaptiorščikas, jis nedegus, *Protivopažarnyj*, tokia jo pravardė.

Dantų rodyti nedera, net jeigu ir matai Mutrovičiaus veltinio kelią į žemę. Už atsarginio parašiuto užkištas AKS-as savo pistoletine rankena styro taip, kad tik išsiviepk, ir nevykusiai nusileidęs, gali likti be priekinių dantų. Susitikimas su žeme – nejuokingas, kartais netgi žeminantis reiškinys.

Vasarą, kai gali nusiauti aulinius juchto batus, kai gali iki pusės išsirengti, vasarą parašiutai, mūsų mylimosios, glunda prie mūsų jaunų, glamonių išsiilgusių kūnų, bet tai būna tik vasarą. Lyjant lietui, drebiant šlykščiai vokiškai šlapdribai mes kraustomės į palėpes. *Tod Kopf* brigada, kurios kareivinėse dabar karaliaujame, negailėjo sau vietos. Palėpės erdvios, ten telpa beveik visas batalionas, visos trys kuopos su smulkiais satelitais, ryšininkų ir aprūpinimo būriais, beveik trys šimtai vyrų, nors kuopos ir nesukomplektuotos, nepilnos. Tiesa, ankšta, mes stumdomės užpakaliais, baksnojame vienas kitą alkūnėmis, čia nėra plytų, kurias laisvalaikiu galėtume daužyti per pusę, tačiau darbas visiems toks aiškus, o palėpėje, kuri labiau dangaus nei žemės, kuri labiau skliautų nei plokštumos, kurioje jaučiamės saugūs, girdėdami lietaus kalenimą į stogą ir gerdami sausų dulkių kvapą ir pamažu formuodami savo mylimąsias, savo D-5 dėliodami į kuprines, mes jaučiame nors ir miglotą, bet vis dėlto maloniai paširdžius šildančią prasmę šioje niūrioje kazarminėje beprasmybėje.

Piatsot adin, piatsot dva... girdžiu kažką šnabždant, gali būti, kad tai mano paties lūpos stengiasi apgauti mane, mano sąmonę, stengiasi suskaičiuoti iki trijų, bet nespėja, jau girdžiu, aš jau žinau, kad negaliu suskaičiuoti, o žinojimas pražudo ne tik tokius bėdžius kaip aš, žinojimas verčia iš koto ir labai protingus barzdylas ir akiniuočius tauriai poliruotomis viršugalvėmis.

32.

Kad tu žinotum, kokie baisūs yra visi gražūs vyrai. Savaime suprantama, šiame teiginyje yra ir atvirkščias, išvirkštinis teigimas – aš nesu gražus vyras. Tačiau gražūs jie būna tik ekranuose, šalia pakenčiamai atrodančių moterų. Gyvenime jų grožis atstumiantis, jų tobula veido forma primena užtaisytą automatą. Ypač jeigu jie dėvi kapitono uniformą ir sėdi prie stalo, stovinčio Ypatingajame skyriuje.

Nori būti gaisrininkas, klausia manęs gražuolis kapitonas. Noriu, atsakau, žiūrėdamas, kaip jo daili plaštaka švelniai glosto ant stalo gulinčius nunčiakus. Gražus prietaisas – dvi medinės lazdelės su švino įdaru, parašiuto stropu sujungtos tarpusavyje.

Galime sutvarkyti, sako gražuolis kapitonas, ir jo šypsena graži kaip grotos ant langų. Labai norėčiau, sakau, nes man truputį baisu. Man ne truputį baisu, sužinojęs, kad mane kviečia į Ypatingąjį skyrių, taip išbalau, kad net Fazei manęs pagailo. Į šį skyrių šiaip sau nekviečia. *Kakaja nibut' svolač stuknula*, sako Fazė, bet sako tai labai atsargiai. Jeigu reiks, jis išsižadės manęs. Visi išsižadės, nors dar niekas ir nežino, ką aš padariau, tačiau žinia pasklinda labai greitai, ir daugelis žiūri į mane kaip į mirtininką. Faze, sakau atgavęs amą, ką tu, *jobnulsia*, Faze, ir tu, sakau, net putos drimba man iš burnos, ir tu manai, kad aš koks nors diversantas, dar blogiau – stukačius? Ne, Fazė taip

nemano, bet dėl viso pikto apsidraudžia. Žiūrėk, sako Fazė, daug nepliurpk, pasakysi ką nors, ir žiūrėk – jau parištas.

Niekas žalio supratimo neturi, kas tas Ypatingasis skyrius, bet visi, vos tik apie jį išgirdę, krauna į kelnes. Desantininkai, o apsišika vos išgirdę apie saugumą. Ir aš ne geresnis – lipu laiptais, kurie kaip kalėjime iš visų pusių apjuosti vieliniu tinklu, ir kojos man linksta, ir širdis nukritusi tiesiog į tiesiąją žarną.

Kapitonas man siūlo būti gaisrininku, o aš visiškai nenoriu būti gaisrininku, bet bijau prieštarauti. Ir kai jis klausia, ar mane tarnybos draugai vadina fašistu, sakau, anksčiau vadindavo, dabar – ne. O kas anksčiau vadindavo, klausia kapitonas, dešine ranka žaisdamas su nunčiakais. O, sakau, tai jie jau į dembelį išvažiavo, neprisimenu pavardžių.

Labai gerai prisimenu, viską aš prisimenu, bet Fazė – žmogus iš liaudies, o liaudies kartais verta paklausyti.

Matai, sako kapitonas, gaisrininku nori būti, o nenuoširdus. Ne, ne, sakau, aš labai nuoširdus, bet pirma norėčiau grįžti į universitetą, baigti mokslus, paskui jau galiu būti ir gaisrininku, kas tik patinka. Jaučiu, kad man po truputį temsta sąmonė, po truputį iš baimės netenku nuovokos ir tuojau pat ką nors leptelsiu.

Kapitonas šypsosi, o kuo tu būsi, kai baigsi savo universitetą? Tiesą sakant, nežinau, juk baigęs pirmą kursą niekad negalvoji, kuo tu būsi, į universitetą stoji, kad studentautum, kad galėtum mėgautis senąja architektūra, ne kad kažkuo taptum. Na, matai, šypsosi kapitonas, net nežinai, kuo būsi, o nori grįžti, ir man darosi dar baisiau, aš jau beveik pasirengęs „dingti be žinios", pirmą sykį matau gyvą, tikrą saugumietį, o jis, šunsnukis, šypsosi ir uždavinėja provokuojančius klausimus – kuo aš būsiu, žmogui gyvenimo neužtenka, jis ir numiršta nesupratęs, kas jis yra, o man tiek laiko neskirta, turiu tuojau pat sugalvot, kuo būsiu. Ir velniškai nesinori būti gaisrininku.

Kapitonas iš stalčiaus išsitraukia užrašų knygutę, lygiai tokiais pat mėlynais viršeliais kaip mano, kurią prieš savaitę pavogė su keturiasdešimčia markių. *Kaūnas gražūs mėstas* – staiga prabyla švaria suvalkiečių tarme gražuolis kapitonas, ir aš pašiurpstu. Šitas gražuolis tarnavęs Kaune, pramokęs lietuviškai. Nieko ypatingo aš neužsirašinėjau į savo prakeiktą užrašų knygutę, šį tą brūkštelėjau, kad nepamirščiau. Iš tiesų dabar ir man pačiam pasirodė visiška beprotybė sudarinėti kūno bausmių sąrašus: į snukį gauta (tiek ir tiek brūkšnelių), į krūtinę (tiek ir tiek brūkšnelių), ir taip toliau. Velniam man to reikėjo, argi galima tokius paprastus dalykus užmiršti? Asilas. Kretinas. Bet dabar jau per vėlu, anksčiau reikėjo galvoti. Kapitonas atsargiai išplėšė vieną lapuką. Lieps suvalgyti, nusmelkė ne itin džiugus jausmas, tačiau tai vis dėlto geriau nei nemalonumai su „organais". Jis perlenkė lapuką per pusę ir įkišo atgal į apatinį stalčių, iš kurio neseniai ištraukė nelaimingąją užrašų knygelę. Knygelę ištiesė man. Geriau suplėšyk pats, pasakė net nežiūrėdamas į mane ir atsainiai mostelėjo, laisvas.

Knygelę sudraskiau nė nepriėjęs iki kareivinių. Smulkiai, į skutelius kiekvieną puslapį. Net neatsivertęs, kad nežinočiau, kokį puslapį išsiplėšė kapitonas. Jis turbūt iš tų, kurie mėgsta ką nors pasilikti atminimui. O gal aš buvau ką nors parašęs apie gaisrininkus?

Tarp mūsų yra stukačius, sako Fazė, išklausęs mano pasakojimo. Gal net ir ne vienas. Bet kuris iš mūsų, bet kuris, sako Fazė ir reikšmingai spokso į mane.

Ko tu spoksai į mane, sako Barzdyla, ko tu visą valandą spoksai į mane, o aš nesuprantu, ar aš jį sapnuoju, ar jis mane.

33.

Kažkas trinktelėjo, ir aš nubudau. Maldaknygė, ant kurios pasidėjęs galvą snaudžiau, išsprūdo ir, nukritusi ant žemės, sukėlė bildesį, atsimušusį dusliu aidu prietemos gaubiamuose skliautuose. Pirmosios nubudimo akimirkos, kad ir kur tu atsibustum, visuomet panašios – esi ištiktas nuostabos ir galvoje net spėja šmėstelti nuogąstavimo šešėlis: kur aš?

Nesuspėju pasimėgauti savo miglotomis nubudimo spėlionėmis, visai šalia išgirstu skubiai manęs link einančių žmonių žingsnius. Žingsniai trankūs, pakaustytų batų garso lydimi žingsniai. Pagaliau pasirodė Foksas. Aš jau maniau, kad jo apskritai nebuvo, susapnavau ir tiek. Foksas ne vienas, kartu su juo kunigas, vilkįs raudoną arnotą, ant krūtinės jam nukarę platūs auksu siuvinėtos stulos galai.

Ty što, saldat, achujiel? – šūkteli piktai kunigas, o Foksas suneria rankas ant krūtinės ir pritariamai linkteli, *savsiem apuch ujobiščia, čto, suka, saldat spit, a služba idiot, da?!* Ir staiga trenkia man į krūtinę taip, kad lekiu atbulas, kol atsitrenkiu į kažką minkštą. Krūtinę taip skauda skauda, kad nuostabai mano galvoje jau nebelieka vietos – gerai bent tiek, kad atsitrenkiau į prie sienos sukabintas milines, bent pakaušio neprasikirtau. *Ka mnie!* – rikteli kunigas, ir aš tekinas pribėgu prie jo. Jis

šypsodamasis pačiupinėja mano CHB švarkelio metalinę sagą, kuri, prieš keletą akimirkų dar buvusi kiek pūsta, dabar nuo smūgio pasidarė beveik visiškai plokščia. *Charošaja rabota*, sako kunigas Foksui, bet pamatęs mano veide turbūt ką nors panašaus į šypseną, vėl rikteli, *čio lybišsia, urod sranyj, krugom! Nagnulsia, ruki vpieriot!* Stoviu pasilenkęs į priekį ištiestomis rankomis, paslaugiai atkišęs užpakalį, kol kunigas paima šalia lovos stovinčią taburetę, užsimoja ir, šaukdamas *zajiezžai*, trenkia man per sėdynę su tokia jėga, kad aš ir vėl lekiu stačia galva į kabančių milinių sieną.

Keldamasis nuo grindų pagalvoju, kad jeigu dabar man skaudėtų dantį, aš tikrai jį užmirščiau – taip velniškai gelia krūtinę ir peršti subinę.

Bajievuju sigarietu! – sukomanduoja kunigas, ir jie abu su Foksu išsidrebia ant porolonininių čiužinių metalinėse kareivinių lovose. Puolu paknopstom į savo tumbačką, kurioje yra specialiai atidėtas pakelis cigarečių. Jeigu jo nebūtų, tuomet tektų lakstyti po visą kuopą, o tokiu metu ne taip paprasta „nušauti" cigaretę – po atbojaus niekur nesi laukiamas. Jeigu atneši kur nors iškrapštęs pusėtiną nuorūką, gausi į snukį. Žinoma, ir su normalia cigarete gali gauti, ypač jeigu pridegdamas, neduok Dieve, sudrėkinsi jos galą. Paduodu degančią cigaretę ir, išgirdęs komandą „*na krakadil*", paslaugiai įsiremiu rankomis į kunigo lovos galvūgalį, kojomis – į kojūgalį, tokiu būdu suformuodamas kažką panašaus į tiltelį ar net stogelį virš jo. Vis dėlto manęs neapleidžia tam tikros abejonės, ir aš, nors žinodamas, kad neverta per daug klausinėti užsiėmusių poilsiu žmonių, paklausiu po manim gulinčio ir dūmus man į veidą ratilais leidžiančio kunigo, dvasiškas tėve, sakau, imdamas tirtėti – gal dėl silpstančių raumenų, gal dėl mane apėmusios dievobaimingos nuotaikos, – dvasiškas tėve, juk jūs dvasininkas, jums visiškai netinka saldofoniškos manieros ir fizinės bausmės, taikomos parapijiečiams.

Visi mes Kristaus kareiviai, atsako ramiai kunigas, mes turime būti tvirti, mes turime pakelti visus pažeminimus ir kančias, mus turi deginti, daužyti, prievartauti, kankinti, bet dėl Viešpaties mūsų Kristaus mes turime būti pasiryžę ne tik iškentėti viską, mes turime paaukoti jam savo gyvybę, nes tikėjimas pranoksta šį niekingą apvalkalą, kurį tu dėvi, ir tik pamėgink ant manęs nukristi, suka, užmušiu, sako man kunigas, ir aš drebiuosi į tarpą tarp lovų.

Charoš pyzdiet', sumurma Foksas, *umčialis na važdenijie*, sako jis.

Išsirikiuojame kubriko gale, man ir Gošai suteikta garbė būti tarybiniais „Žiguliais", Malyginas vertas tiktai vokiško „Trabanto" vardo. *Na start, pajiechali*, mosteli ranka Foksas, mes krentame ant pilvų ir burgzdami visais savo vidaus degimo variklių skleidžiamais garsais šliaužiame paloviais, kurie dabar yra virtę ralio lenktynių trasomis. Greitai aš įsiveržiu į priekį, nes man *„po plastunski"* šliaužti vieni niekai, o štai Malyginui problema, jis visą laiką šliauždamas kilnoja užpakalį, ir kai šliaužia po kunigo lova, tas šunsnukis tyčia pasisūpuoja ir trinkteli metalinėmis spyruoklėmis Malyginui per uodegą.

Po ralio mes išvargę ir suprakaitavę, o Foksui pasidaro liūdna, todėl jis įkalba kunigą, kad leistų mums pailsėti, tegul padainuoja, sako Foksas. Jis geraširdis iš prigimties, lėtas ir jausmingas, jam patinka menas.

Igoris moka keletą akordų skambinti gitara, jam nereikia ropštis į metalinį stulpą, stirksantį vidury kubriko. Į stulpą įsliuogiame tik mudu su Malyginu, Igoris pradeda groti, o mes dainuojame:

Razluka, ty, razluka,
Čiužaja starana!!!
Zakinula ty, suka,
V germanskijie kraja!!!

Mudu su Malyginu ilgai negalime laikytis prakeiktai slidžiame stulpe, mes ne vienuoliai stulpininkai, kurie dešimtis metų tupėdavo stulpuose ir garbindavo Viešpatį – nušliuožiame ant grindų, poilsis baigėsi, dabar mes padarysime pusšimtį atsispaudimų ant krumplių, po to gal jau gausime ir pamiegoti. Tiesa, skubėti nėra kur, prieš akis – tarnyba, mes Kristaus kariai, mes viską paaukosime Aukščiausiojo šlovinimui ir garbei.

Nakažys, sako kunigas ir atkiša man kietai suspaustą kumštį. Trenkiu kakta į kumštį, tačiau kunigui pasirodo, kad darau tai nerimtai, ir jis rikteli tokiais atvejais nuolat skambančią frazę – *atstavit', niriezka!* Trinkteliu savo kaktą į jo krumplius taip, kad jis pats cypteli iš skausmo, o mano galvoje skamba Velykų varpai.

Po metų, sako kunigas kratydamas ranką ir apsimesdamas, kad jam neskauda, po metų, jeigu nepavirsi čada, po metų ir tave visi vadins *bratan*, tu angelas, Viešpaties angelas, kaip ir mes visi, broliai Kristuje, broliai desante, ir visi mes turime nužengti į pragarus, kaip tai yra daręs mūsų mokytojas ir kelrodė žvaigždė, turi iškęsti patyčias, skausmą ir negandas, idant galėtume vėliau suvokti, kuo esame apdovanoti, kad esame išrinktieji, ginkluotųjų Viešpaties pajėgų elitas, *bratan*, broli Kristaus desante...

Kunigas atsuka man kitą skruostą ir aš trenkiu jam per snukį iš visų jėgų. Matai, sako šluostydamasis kraują nuo lūpų kunigas, matai, kaip tai paprasta ir kartais netgi malonu. Žinau, kad nelengva suprasti, bet kai perpranti, pasidaro natūralu kaip kvėpuoti. Jeigu nemuši tu, muša tave, o kvailį ir bažnyčioj muša, žvengia Foksas. Atsukti kitą skruostą, sako kunigas, nereiškia leistis talžomam kaip paskutiniam asilui, atsukti kitą skruostą reiškia duoti grąžos.

Baimė – pagrindinis Kariuomenės ir Bažnyčios įstatymas, sako kunigas, mirties, pažeminimo, gėdos baimė. Kai matai, kaip nuo tavo pamokslo rūstybės krūpčioja parapijiečiai, kaip

pravirksta ne tik moterys, bet ir žilagalviai vyrai, išgirdę, kokios kančios jų laukia po mirties, jų, prakeiktų nusidėjėlių, apsileidėlių, nedėkingųjų, užmiršusiųjų, kad Viešpats teikia ne tik malonumus, kad Viešpats nieko neužmiršta ir visuomet pareikalauja atsiskaityti už menkiausius nusikaltimus – tave visuomet užplūsta malonumo banga, kai matai, kaip tavo pavaldiniai daro atsispaudimus, kai gali bet kuriam spirti į paslėpsnius, kai gali duoti į snukį vien dėl to, kad jis tau atrodo nepatrauklus, vien dėl to, jog žinai, kad jis bijo tavęs, ir jo baimė didesnė už jo jėgą, netgi tuomet, kai žinai, kad jis tikrai stipresnis už tave, gali laisvai nebaudžiamas trenkti jam į krūtinę, sulankstyti visas jo CHB sagas ir liepti bučiuoti tavo batus – jis nieko tau nepadarys, nes jis bijo. O tai kur kas svarbiau nei tikėjimas.

Man bloga, kaip man bloga nuo visų šitų nesąmonių, nuo kunigo, Fokso, nuo rūko, kuris tvyro aplinkui, nuo šleikštaus siūbavimo – bažnyčios grindys kažkodėl siūbuoja, lyg tai būtų ne sakralinis pastatas, o laivas, bet aš jau nebeturiu jėgų aiškintis, man jau visko gana, laikausi įsikibęs turėklo pabalusiais krumpliais ir vemiu tiesiog už borto į pažaliavusį dvokiantį vandenį. Foksas ir kunigas pašaipiai stebi mane pro atvirą iliuminatorių, jūros liga, kikena jie, o aš neturiu pasirinkimo, grįžtu pas juos, į kajutę, kur ant staliuko išdėlioti užkandžiai – rūkyti unguriai, agurkai ir rasotas degtinės butelis, jie, pyderai, geria, o man neduoda, nusmelkia nepasitenkinimo banga, tačiau jie vis tiek man neduoda išgerti, gerk mineralinį, sako, nors jokio mineralinio vandens čia nėra. Turi būti blaivas, sako Foksas, įpildamas Berankiui, kuris sėdi šalia Barzdylos ir pritariamai linksi. Turi būti blaivas, kad atsimintum keturias tauriąsias tiesas, sako Foksas. Kad atsimintum tiesas, kurias praktiškai patyrei savo kailiu, o teoriniu lygmeniu jų suformuluoti nesugebėjai. Štai tu vaikštai įsižeidęs, kad kariuomenė sugriovė tavo tikėjimą humanizmo idealais.

Viešpatie, iš kokios subinės išlindo šitas kretinas, nejaugi aš jį tikrai pavėžėjau. Humanizmo idealai, kaip jam, šunsnukiui, liežuvis apsiverčia šitaip šlykščiai keiktis. Palyginti su juo, aš – Jonas Auksaburnis.

O iš tikrųjų, sako Foksas, tu susidūrei su mokymu, kurio esmės iki galo taip ir nesuvokei. Tarnyba, kad ir kokia ji būtų – civilinė, pilietinė, karinė, – ji visuomet skirta tarnauti svarbiausiam egzistencijos tikslui, vadinasi, Viešpačiui. Tu sakai, kad tarnyba sovietų armijoje atėmė dvejus tavo gyvenimo metus, o iš tikrųjų ji padovanojo tau dvejus metus, gavai juos kaip Viešpaties palaimintą dovaną.

Aš jam nedėkoju, burbteliu po nosim, bet Foksas nekreipia dėmesio, jis neatrodo girtas, tačiau kalba labai įkvėptai, o aš nė velnio nesuprantu.

Tuojau viskas paaiškės, sako Foksas kaip turgaus šarlatanas minčių skaitytojas. Dvejus tarnybos metus galima suskirstyti į keturis etapus. Pirmasis etapas, jūsiškių vadinamas dramblio laikotarpiu, yra susipažinimas su tiesa, kad kančia yra, vadinasi, reikia susipažinti su kančia, nes viskas šiame pasaulyje yra kančia. Gyvendamas laisvėje, arba kaip tu sakai, graždankėje, tu irgi susiduri su kančios apraiškomis, bet jos būna labai atsitiktinės, fragmentiškos, dažniausiai vos apčiuopiamos ir beformės. O štai kariuomenėje kančia įgauna tikrąjį savo turinį ir formą: tu realiai išgyveni laisvės praradimo pojūtį, tu susipažįsti, ką reiškia būti beteisiam, ką reiškia būti pažemintam, ką reiškia alkis, skausmas, daug skausmo, gėdos ir nevilties. Ir nors pamažu imi atbukti, pamažu nebejauti nei skausmo, nei gėdos, tik nuolatinę baimę, tačiau gyvuliu pavirsti tau neleidžia tam tikri privalomi, galbūt labiau išoriniai kareivio buities atributai – tu turi nuolatos kloti lovą, valytis batus, kas vakarą prisisiūti švarią apykaklę, valyti automatą, žygiuoti ir t. t. Sutik, kad gyvuliams taip elgtis nebūdinga.

Aš sutinku ir nesutinku, bet nieko nesakau, tik sielvartingai žiūriu, kaip Barzdyla su apetitu užkanda ką tik išgertą taurelę riebaus ungurio gabalu. Norėčiau spjauti į viską, pakilti ir išeiti, tačiau mane kankina nuovoka, jog vandeniu vaikščioti man nepavyktų. O Foksas, parazitas, smaginasi. Žino, kad niekur negaliu dingti, ir smaginasi, bjaurybė.

Antroji tiesa, sako jis, susijusi su antruoju tarnybos laikotarpiu, kuris vadinamas čerepo, arba čerpako periodu, nors iš tiesų tai laikas, kai žmogus suvokia, jog kančia turi priežastį. Jis jau gauna šiokių tokių teisių, jis jau vadovauja drambliams, jis tiesioginis jų viršininkas, ir jį pamažu ima graužti įvairios aistros – aistra turėti, aistra įsiteikti dembeliams, aistra skaniau paryti nei kiti bendražygiai. Tačiau jis taip pat baudžiamas, kai aistros genamas peržengia leistiną ribą.

Pats turbūt nė velnio netarnavo, o man aiškina apie aistras ir kitokį mėšlą, galvoju žiūrėdamas į masyvų Fokso kūną, bet pykčio nebejuntu. Mane galutinai sukaustė abejingumo stuporas, o Fokso balso tembras ir kalbėsenos tonas tokie švelnūs ir įtaigūs, kad beveik migdo.

Trečiasis etapas, sako Foksas, žodžius užgerdamas degtine, trečiasis, sako jis, užkąsdamas agurku, o aš jaučiu, kaip man tįsta seilės per smakrą, trečiasis etapas, jūsų vadinamas veterano laikotarpiu, susijęs su teiginiu, kad kančią galima įveikti. Svarbiausia – sunaikinti bet kokius jos buvimo pėdsakus: bet kokius šakalų įsakymus vykdyti lėtai, neskubant, šiek tiek atlaisvinti diržą, CHB švarko viršutinę kilpelę užsisegti tik sutikus šakalą ne žemesnio laipsnio kaip kapitonas, galima jau pasiaukštinti ir batų kulnus, rikiuotėje žingsniuoti nebekeliant kojos į dvidešimt penkių centimetrų aukštį, galima net ir nebedainuoti, ir apskritai reikia dvasiškai pasirengti ketvirtajam etapui, pasirengti žengti į palaimingąją būseną.

Nežinau, iš kur visa tai Foksas ištraukė, tačiau visas marazmas, kurį čia taip įkvėptai dėsto, man vis dėlto primena tiesą. Bent jau tie požymiai, kuriais jis nusako kiekvieno etapo elgseną, – tikrai egzistuojantis dalykas. Gal vis dėlto jis tarnavo?

Ir pagaliau ketvirtasis, pats svarbiausias sąmonėjimo procese tarnybos etapas: dembelis. Foksas tai pasako su tokiu pasitenkinimu, lyg pats būtų ką tik tapęs dembeliu. Pusantrų metų pratarnavęs kareivis, sako Foksas, pagaliau susipažįsta su tiesa, kaip kančią įveikti. Prieš jį atsiveria kelias namo, kelias, kuriuo eidamas jis pagaliau galutinai atsikratys kančios, tai yra pavers ją priešingos kokybės dvasine substancija, kuri teiks ne skausmą, o vien tik palaimą.

Jabal jabal, ja baltiku liubliu, jabu, jabu, jabudu marikom, užtraukia Berankis ir Foksas užsičiaupia. Žiūri niūrus pro iliuminatorių į tirštą, beveik net gelsvą rūką. Kiaulės nugara, sako Foksas, mes užplaukėme ant Kiaulės nugaros, sekluma vidury marių.

Nė velnio jis netarnavo, piktdžiugiškai pagalvoju, o kur dėjosi duchas, laikotarpis iki priesaikos priėmimo, o kur *graždanskij čelaviek* po to, kai išleidžiamas įsakymas apie demobilizaciją, kai drambliai dainuoja dembeliams: *pust' prisnitsia dom radnoj, baba s pyšnaju pyzdoj, piva more, vodki taz i Ustinava prikaz*, o kur...

Jaučiu, kad mane kažkas grabinėja. Pramerkiu vieną akį – Barzdyla myžnius kuičiasi prie mano gulto. Nebijok, sako, norėjau tik pažiūrėti, ar dar neužsilenkei, šūkalioji nesąmones, seilės tau srūva, apsimyžęs, o gal čia sperma, sakei, valgyti labai nori, o tavo kūno oda gelsva ir blanki – atgimsi gyvuliu su alkana dvasia, ir ima kvatotis. Ar aš mirsiu, klausiu juokingai virpančiu balsu, nors juokas manęs neima, mirsi mirsi, sako Barzdyla, būk ramus, tik nešūkauk kaip skerdžiamas, žmonės miega.

Kokie žmonės, kas čia gali miegoti, kai viskas – aukštyn kojom.

34.

Prakeiktuose filmuose viskas kitaip, filmuose apie meilę – visiškai viskas ne taip kaip gyvenime, kaip mums su Marija, kaip man. Ten dialogai visuomet puikūs, jeigu vyras pasako vykusią frazę, visuomet sulaukia moters dėmesio, ji nutyla, ji kuria pauzę, kurią paskui išaugina į bučinį. Kad ir kokias puikias frazes sakyčiau Marijai, ji nekreipia dėmesio, ji nekuria pauzių, ji visa – nesibaigianti pauzė, ji manęs nesiklauso, ji manęs net negirdi, nes aš kalbuosi vienas, o toks scenarijus yra nesibaigiantis, išskydęs, beformis, ir akcentai, kokie dar po velnių akcentai, viskas prasmenga neaiškiame murmesio kamuolyje, net ir tuomet, kai pavyksta su Marija susitikti, visos parengtos, pauzes provokuojančios frazės nuskamba bejėgiškai, į niekur.

Mudu susitikome jau temstant, mažame skverelyje, kurio vidury stypsojo maža žmogaus galva, padėta ant didelės krūtinės, o rankos nupjautos. Mane visuomet glumindavo tokie paminklai – kodėl kompozitoriams nupjauna ne ausis, o rankas? Poetas nukirstomis rankomis – suprantama, bet kompozitorius...

Mano bandymas juokauti Marijos nepasiekia. Aš ir nesistebiu, esu susitaikęs, esu pasirengęs akiplėšiškiausiam jos abejingumui, bet dabar ji su manim, ji sutiko susitikti, ji netgi pasakė, kad manęs laukia siurprizas.

Kartais atrodo, jog Marija kažkokiu būdu sugeba iš pačių bažnyčių išgauti velniškas jų paslaptis, įgauti pasitikėjimo, pelnyti palankumo, atrodo, kad ji – ne kūniškos, o architektūrinės prigimties, ne žmogus, o vaikščiojanti bazilika.

Prieiname prie bažnyčios durų, ten kabo spyna. Marija keliskart paklebena ją, ir spyna, sausai žaktelėjusi, išsižioja. Nieko sau, sakau Marijai, o ji jau lenda pro atvertų durų plyšį. Nori mane įkišti į kalėjimą, šnabždu jai į nugarą, nors vos galiu ją tamsoje įžvelgti. Man baisu. Jeigu ant durų kabo spyna, vadinasi, kažkas nenori, kad į vidų landžiotų kas užsimanęs. Tamsoje blyksteli siauras šviesos spindulys. Marija turi žibintuvėlį. Racionalus protas, ir vėl man paširdžius nusmelkia šleikšti praradimo banga. Kai žinai, jog esi pasmerktas mylimos moters abejingumui, visi jos privalumai skaudina kur kas labiau už trūkumus. Esi toks aklas, kad trūkumų nė nematai. Viskas atrodo privalumai, kuriuos dar labiau išdidina praradimo temdoma sąmonė, *camera obscura*, kurioje viskas aukštyn kojom, beveik kaip bažnyčioje, kurioje įrengtas sandėlis ir į kurią mane atsitempė Marija, šventovių maniakė.

Jos žibintuvėlio spindulys iš pradžių klaidžioja navos pakraščiais, voratinkliais apsitraukusiomis sienomis, ant kurių plytinčios drėgmės ir besilaupančio tinko dėmės panašios į senuosius žemėlapius; po to ji apšviečia bažnyčios centrą, kur daugybė susikūprinusių, Viešpatį garbinančių maldininkų – nuo ilgo stovėjimo suakmenėjusių cemento maišų. Jie nesukrauti rietuvėmis kaip palei kairiąją navos sieną, prie klausyklos būdelės nuo drėgmės patamsėjusios lentos, ir toliau, jau veik prie didžiojo altoriaus riogsantys aprūdijusių radiatorių štabeliai. Nors lauke gegužė, čia tvoskia drėgna vėsa, o ant ilgų, nuo pat lubų nutįsusių plonų vielų kabančios juokingai mažos, metalinėmis gaubtų skrybėlėmis pasipuošusios lempos primena kalėjimą.

Gal jau nešdinkimės iš čia, kol nesupakavo, šnabždu Marijai, bet ji nori apžiūrėti viską, jos prakeiktai smalsus prožektorius spokso į sakyklą, kurios medžio raižiniai apdulkėję ir atrodo beveik cementiniai, o akantais papuoštas stogelis primena išsigimusio briedžio ragus; palauk, sako Marija, žiūrėk, ten kažkas stovi, ir mane nuo jos žodžių perlieja šiurpas iki pat uodegikaulio, kas stovi, kur stovi, sakiau juk tau, o ką aš tau sakiau, stengdamasis nesudrebinti balso klausiu Marijos. Iš tiesų sakykloje kažkas stovi, aš jaučiu, kad labai noriu prisėsti. Kažkoks debilas sakykloje pastatė kabyklą, ant jos pakabino darbinį chalatą, kurio viena rankovė gulėjo ant sakyklos krašto, ir atrodė, jog chalatas atsirėmęs rėžia pamokslą iš siaubo suakmenėjusiems parapijonims.

Marija sukikena, o aš džiaugiuosi, kad mano skruostus dabar gaubia akimirksniui sąjungininke tapusi tamsa.

Pro cemento maišus ir plytų štabelius prasibrauname iki presbiterijos, nors altoriaus ten ir nėra, tik didžiulė metalinė spinta, kurios dvivėrės durys atlapotos, ant lentynos netvarkingai sumesti šaltkalvių darbo įrankiai, plaktukai, veržliarakčiai, tuščias degtinės butelis, keletas stiklinių, duonos kriaukšlė. Man kyla nenumaldomas noras išgerti, o Marija burbteli panosėj „didokas tabernakulis“ ir pasuka atgal. Su palengvėjimu seku iš paskos, bet priėjusi prie išėjimo Marija staiga pasuka į šalį ir dingsta kažkokioje skylėje.

Kartais, kai lieki visiškoje tamsoje, kai šviesa tave netikėtai apleidžia, akis užlieja keista aukso spalva, tarsi iš tamsos plūstelėtų čia pat ore tvyrojusi ir tik tinkamos akimirkos laukusi iš kitos erdvės dimensijos trykštanti amalgama; nežinau, kiek trunka tokie akimirksniai, tačiau bet koks bandymas juos nupasakoti visuomet atrodo per ilgas ir dirbtinis: turbūt iš baimės man pasivaideno, kad vidury bažnyčios matau vandenyje stovintį berniuką, visai tokį, kokie būna senųjų meistrų paveiksluose, panašų į angelą, bet be sparnų ir labai rimta veido išraiška. Negana to,

berniukas stovėjo ne vandenyje, o ant vandens, tiesiog stovėjo ant žydra spalva raibuliuojančio vandens ir šlapinosi siaura, puslankiu išsilenkusia čiurkšlele. Atrodė, jog jis šlapinasi auksu, nes viskas aplinkui spindėjo ir žaižaravo tamsaus, rūstaus aukso spalva, ant apvalių kolonų kabojo geltonų vynuogių kekės, lyg tai būtų ne paprasčiausi akmeniniai ramsčiai, o vynuogienojai. Tarp kolonų esančiose nišose knibždėte knibždėjo mažyčių žmogeliukų, jie buvo nuogi ir išdarinėjo tokias keistas grimasas ir pozas, tarsi kažko gėdytųsi ar kentėtų. Po to ūžtelėjo stipraus vėjo šuoras, vanduo pasišiaušė baltomis keteromis, berniukas abejingai žvilgtelėjo į mane, ir viskas dingo.

Marija, vėl mano balse pasigirsta man pačiam nemalonios, bet sunkiai tokiais atvejais kontroliuojamos gaidelės, kur tu? Ateik čia, pasigirsta iš skylės, ir tuojau pat pamatau prožektoriaus spindulį, rodantį man kelią.

Lipdamas mediniais girgždančiais ir jokio pasitikėjimo nekeliančiais laiptais pamaniau, jog ji nori mane nutempti prie vargonų, kurių turbūt seniai nėra nė kvapo, tačiau Marija, atidžiai šviesdama sau po kojom, lipo vis aukščiau ir aukščiau. Ir kuo aukščiau mes kopėme, tuo skystesni atrodė laiptai, tuo labiau braškėjo medinės ir vis siaurėjančios jų pakopos, o turėklai buvo tokie leisgyviai, kad savo funkcijos atlikti jau seniai nebegalėjo – prilaikyti reikėjo juos, o ne atvirkščiai.

Mes stovėjome varpinėje, iš kurios matėsi Senasis miestas, jeigu tamsoje dūluojančius stogus ir virš jų kai kur stūksančius bažnyčių kontūrus galima drąsiai vadinti miestu.

Nieko nesakau Marijai apie sisiojantį berniuką, nes gali pamanyti, kad man iš baimės pasimaišė protas. Norėčiau pašnabždėti jai į ausį – pagimdyk man berniuką, Marija, bet žinau, kad tai irgi būtų palaikyta pamišimo ženklu. Nieko nesakau, ir taip esu visai šalia jos, galiu užuosti jos plaukų kvapą, jos švelnų, vos vos pagaunamą prakaito aromatą, kurį taip mėgdavau traukti

šnervėmis, kai gulėdavome vienas šalia kito nuogi ir nusilpę, ką tik ištrenkti iš Rojaus; kaire ranka laikydavau jos protingą ir visuomet kuo nors susirūpinusią galvą, o dešinės pirštais vos liesdamas odą piešdavau man pačiam neįskaitomus hieroglifus ant jos rimstančio pilvo, šlaunų ir krūtinės...

Čia varpų erdvė, staiga sako Marija, ši erdvė prisigėrusi varpų skambesio, pakartoja Marija, bet į mane nežiūri, ir aš pagaliau suprantu, kokį siurprizą ji man parengė, taip, sakau, varpai, kurių nė velnio nėra, bet kurie skambina man.

Jeigu tai būtų filmas apie meilę, viskas būtų kitaip. Marija išaugintų pauzę, nes po tokio gero pasakymo būtinai turėtų atsirasti pauzė, kuri vėliau virstų bučiniu, susitaikymu, pasipiltų priesaikos mylėti amžinai ir panašios nesąmonės, kuriomis baigiasi filmai apie meilę.

Tačiau tai ne filmas, o jeigu ir apie meilę, tai apie beviltišką, kuri nesibaigia *happy endu*.

Bažnyčios būna gražios kaip moterys. Moterims toks palyginimas neįmanomas. Nieko baisesnio nebūtų šioje žemėje nei bažnyčios pavidalo moteris.

35.

Iš „Katalogo“

Pasaulis – didelė keršto istorija, Senojo Testamento, sklidino žudynių, prievartavimų ir melagysčių, tęsinys, Dievo keršto savo kūriniui, kūrinio keršto savo Kūrėjui ir taip toliau. Tačiau keršijantys dievai ir žmonės visuomet jausdavo malonumą, manipuliuodavo savo aukų kančiomis ir kaifuodavo. Kad ir kaip stengiausi keršyti Marijai, jai buvo nusispjauti.

Roma ir agurkai

Moterys – tokie sutvėrimai, kurie yra labiau tamsos nei šviesos. Galbūt ne visada, galbūt retkarčiais. Atrodo, kad jos netgi kartais turi sielą, o kartais – ne. Vyras, kad ir koks jis būtų, arba turi, arba ne, bet siela jam – pastovus dydis. Moterims – kintantis.

Roma, sako ji man per staliuką, prie kurio prisėdau prieš pusvalandį ir jau spėjau išgerti du šimtus baltos su apelsinų sultimis. Cezaris, sakau jai, ir abu rodome vienas kitam dantis. Jos dantys negražūs, mano taip pat. Jaučiame abipusę simpatiją, nors ji baisi kaip BTR'as, su akiniais, ilga nosim, ilgais riebaluotais plaukais, kurių galai visi iki vieno šakoti. Aiškiai neturi jokios sielos. Dar po dviejų šimtų ji kažkodėl pasikeičia, nosis

patrumpėja, akiniai įgauna „inteligentiškų" priedų, o kavinėje atsiradus jaukiai prietemai ir plaukai nebe tokie panašūs į gorgonės šukuoseną. Dar po šimto penkiasdešimties „Stumbrinės" jau vadinu ją Achmatova, kad ir blokadinio laikotarpio, bet vis tiek – toks tauriai tragiškas atrodo man jos veidas ir tokia didinga jos siela.

Būna gyvenime tokių keistų laikotarpių, kai viskas staiga dingsta, po to vėl atsiranda, o tu, ką tik ištrūkęs iš alkoholiu varomos laiko mašinos, atrandi save velniai žino kur, velniai žino ką darantį, pavyzdžiui, matai save nuogą, bėgantį paskui kažkokį padarą, kurio siauri klubai ir platūs pečiai rodo, kad tai vyras, bet ilgi plaukai ir spygčiojantis koketiškas balsas liudija būtybę esant moterimi, o nuogam bėgti paskui tokią pat nuogą moterį tau neatrodo labai keistas dalykas, todėl spjauni į visas Velso fantazijas ir bėgi toliau, ir griauni ją kažkokioje oranžerijoje, kuri pasirodo visai ne oranžerija, o prie privataus namuko esantis daržas, griauni tiesiog ant žemės, nes esi toks Satyras ir Faunas, kad galėtum pargriauti pačią Persefonę, tik taip nelengva tarp agurkų ir jų šlykščiai badančių virkštelių surasti siauraklubę moterį, kad vėl imi manyti, jog laiko mašina tave perkėlė ne visą, o tik kažkurią, ir ne pačią geriausią, tavo dalį, ir ne visai ten, kur norėjai, nes mažai atsirastų net iškrypėlių, kurie norėtų patekti ne į lovą pas moterį, o į daržą, kur didesnieji agurkai kelia nerimą, mažesnieji paguodžia, tačiau besiraičiodamas agurkų lysvėje imi pats jaustis vienas iš jų, peraugėlis, žemėtas ir kruvinas, tirtančiomis strėnomis virš vėl tapusios neaiškia būtybės, vapančios kažką „ką pasakys teta", kurios aš akyse nesu matęs ir nenoriu matyti, man ir agurkų jau pakanka, kokia dar teta.

Ana katilinėje

Ana pamišusi dėl oralinio sekso. Ji apskritai pamišusi. Pusrūsyje, kuriame ji prižiūri kažkokio kooperatyvinio daugiabučio apšildymo įrangą, šilta, bet tai dar ne priežastis vaikščioti išsirengus nuogai. Kai tik pas ją užsuku, Ana visuomet šlaistosi nuoga. Ji taip beviltiškai nuoga, kad net imu nebepastebėti jos nuogumo. Tai yra ji nuoga elgiasi taip natūraliai ir saugiai, lyg būtų apsirengusi. Kai ji lankstosi prie savo prakeiktų termometrų ir sukinėja kažkokias spalvotas krosnies rankenėles, jos krūtys kadaruoja visiškai nebe erotinėje erdvėje – atrodo, jog tai kažkokio keisto drabužio dalis, bet nebe jos kūnas. Mane tai siutina, bet Ana nekreipia dėmesio. Ji pamišėlė, dievaži.

Aš noriu jai papasakoti, noriu pasikalbėti. Esu iš tų vyrų, kuriems reikia „pasikalbėti". Ana gal ir kalbėtųsi, bet jos burna užimta – ją užveda tik oralinis seksas. Man tai neįprasta, aš norėčiau elementarios misionieriaus pozos, po to gulėti šalia, rūkyti ir pasakoti. Jeigu ne apie Mariją, tai bent apie minosvaidį, apie jo veikimo principą, apie tai, kaip slysta į vamzdį leidžiama mina, kaip jos uodegoje įtaisyta kapsulė atsitrenkia į daužiklį, kaip užsidega parako paketai, kaip mina, sausai pokštelėjusi, išlekia iš vamzdžio ir tolumoje iškyla sprogusios minos išverstų žemių fontanas. Anai neįdomu, ji kikena, ji tikra pamišėlė, ji sukanda jautriausią pasaulyje vietą savo aštriais dantukais ir sako, tuoj išlėks, po to susikaupusi ištraukia iš manęs visą mano žmogiškąją esmę ir džiaugiasi, kad nereiks ryti kontraceptinės piliulės, nes, viena, jos brangios, kita – ji girdėjusi, esą nuo kontraceptikų labai paūmėja kojų plaukų augimas. Ji mėgsta vaikščioti nuoga, jai nereikia kojų, panašių į veltinius.

Ilgainiui imu įtarinėti, kad Ana ne tik pamišėlė. Jai visiškai nerūpi pasidulkinti normaliai. Ji nori, kad ir aš ją tenkinčiau tik

burna. Man tai sunkiai suvokiama, ne vyro ir moters santykiai, o kažkoks apačių dialogas! Žinoma, aš nieko prieš prisitaikyti, bet man visuomet reikia prisiversti, pergalėti save, galiausiai – negaliu to daryti kaip reikiant neišgėręs, nes Anos malonumų sodas labai panašus į žaizdą, lygiai tokią pat žaizdą, kurią mačiau ant Malygino kojos. Jam kažkas įspyrė į koją, ir blauzda toje vietoje ėmė pūti. Ir puvo kone pusę metų. Jeigu kas nors pasiilgdavo žiaurių vaizdų, paprašydavo Malygino, ir jis paslaugiai apnuogindavo savo skylę. Reto bjaurumo vaizdas. Televizija tais laikais tokių siaubų nerodydavo.

Malygino koja, priplėkęs, nuo dyzelinės krosnies sklindantis kiek salsvas kvapas pusrūsyje, nuolatos dirbtinė musių apšiktos lemputės šviesa, Anos perversijos, – prakeiktas jos murkimas „o dabar padaryk man!", – tai negalėjo ilgai tęstis.

Iš „Katalogo"

Gerta ir stigmos

Ilgą laiką įtarinėjau, jog Marijos meilė bažnyčioms, – ne religijai, nes ji buvo gana indiferentiška katalikybės atžvilgiu ir sakralumo ieškodavo knygose, ne apeigose, – susijusi su jos vardu: Dievo motina, Pieta, Šventoji šeimyna ir panašūs dalykai. Kadangi kaip vyro ji manęs nebenorėjo matyti, o žmogus – žiauriai abstrakti sąvoka, tai susitikti su ja man jau kildavo keblumų ir dažnai mūsų susitikimai tapdavo panašūs į persekiojimą ir sentimentalų įkyrumą iš mano pusės. Tačiau įsimylėjęs būni toks debilas, kad žodžiai „savigarba", „orumas", „kantrybė" arba posakis „laikas viską išgydys" atrodo nė velnio nevertas šlamštas.

Išsikovojęs trumpą pasimatymą parodžiau jai stigmas: žaizdeles ant alkūnių ir vidinėse kelių srityse. Štai, sakau, pažiūrėk, kas man darosi. Rodau, nors ir žinau, kad tai visiška kiaulystė, kad

esu paskutinis šūdžius, kad dar labiau viską gadinu, bet aptemęs protas vis tiek kužda, kad savo nelaimingumą reikia pagrįsti argumentais. Žodžių nepakanka, žodžiai jau seniai visi pasakyti, reikia daiktinių įrodymų. Nesvarbu, jog tavęs nemylinčiai moteriai rodyti kažkokius šašus ant alkūnių ir kelių yra visiškas kretinizmas, ir kad tai jai kelia dar didesnį bodėjimąsi tavimi. Nesvarbu ir tai, kaip tos prakeiktos stigmos atsirado.

Gerti mažiau reikia, sako Marija. Suprantu, ji sako man kaip žmogui, ne kaip vyrui, kadangi vyrui sakyti tokius žodžius beprasmiška. Neįmanoma gerti mažiau arba daugiau. Kiekvienas geriantysis žino, kad jis išgers ne mažiau ir ne daugiau, o tiek, kiek jam šį sykį atsitiks. Tai visiškai neplanuojamas reiškinys, toks pat kaip Dievo Motinos apsireiškimas. Ir išvažiuodamas iš prakeikto bendrabučio niekad nežinai, kur tave šį vakarą nuves nežinomi keliai, nežinai, koks kiekis alkoholio tave ištiks, nežinai, ar laiku surasi veikiantį telefono automatą, ar turėsi monetų, ar rasi Gertą namuose, pagaliau, ar klaikiuose naujuose rajonuose sugebėsi surasti jos gelžbetoninį daugiaaukštį, ar prasmuksi negavęs į snukį pro kokią nors įsilinksminusią, pramogų ieškančią kompaniją ir ar Gerta apskritai šį vakarą tave įsileis. Gertos tokie platūs klubai ir tokia siaura lova, kad mudviejų grumtynės visuomet baigiasi ant grindų, ant kurių patiestas sintetinis kilimas. Nežinia, iš kokių medžiagų gamina tuos sumautus kilimus, net ir neįtikėtinai platūs Gertos klubai neišgelbsti manęs nuo stigmų atsiradimo ant alkūnių ir kelių.

Ir Marijai mano kančios įrodymai nekelia jokio įspūdžio, išskyrus pasibjaurėjimą. Nekaišiok man šlykštynių, sako Marija. Su tokiom žaizdom galėčiau keliauti aplink pasaulį ir katalikų bendruomenės ant rankų mane nešiotų, o Marijai – šlykštynės. Ne, jos vardas neturi nieko bendro su gailestingumu ir atjauta. Tiesą sakant, kur aš visa tai ir kiščiau, ne gailestingumo man reikia, Marijos.

Trys Moiros, nakties dukterys

Simboliai – šlykštus dalykas. Pavyzdžiui, noriu pasakyti – mano draugas Taksistas. Neturiu aš tokio draugo, nes jų, taksistų, daug, jie man egzistuoja tik naktį, visi susiliejantys į vieną balsą, vieną neaiškų siluetą be tautybės, be išskirtinių veido bruožų, be jokių ypatybių, kurias galėtum prisiminti, tačiau visi jie pasakoja vieną ilgą nakties istoriją – tamsaus, absurdiško, tragikomiško mūsų gyvenimo paribių, gal net padugnių istoriją. Kai su jais bendrauju, būnu padugnė, būnu tamsus, beveidis, be tautybės, be jokių požymių. Aš taip pat dalis jų naktinės, nesibaigiančios beviltiškos istorijos. Ir todėl bodėdamasis simboliais ir didžiosiomis, mažus žmones sureikšminančiomis raidėmis vis tiek sakau – mano draugas Taksistas.

Nuomojau butą viename iš naujųjų sostinės rajonų, kuriuose niekas neauga, tik šiukšlės. Manyčiau, tai buvo dar viena keršto Marijai plano dalis, o galbūt atvirkščiai – galbūt tai buvo keršto man epizodas, nes jeigu Dievas yra, jis baisiai kerštingas senis. Vien jau pagalvojus, ką jis padarė savo tautiečiams žydams, – šiurpas krečia.

Visiškai atsitiktinai susiklostė aplinkybės, kad už lango – šlykšti šlapdriba, ant stalo – šlykšti degtinė, Marija telefono nekelia, o laikraštyje, kurį nusipirkau dėl televizijos programų, pilna iš koto verčiančių moterų nuotraukų, ir kiekvienai – atskiras telefono numeris. „Laukinė orchidėja“, „Emanuelė“, „Skaisčioji Brunhilda“, „Esmeralda“ „Malonumų rojus“, „Viskas, apie ką jūs svajojate“ „Intymus masažas“. Programų taip ir neperskaičiau, nes televizorius, nespalvotas šeimininkės „Šilelis“, sudegė vos įjungtas. Neabejoju, kad ir jis buvo plano dalis. Labai jau daug atsitiktinumų vienu metu. Dažniausiai jie sugalvojami vėliau,

norint nusimesti dalį kaltės naštos arba bent prieš save pateisinti savo kiauliškumą. Atsitiktinumų, kurie būtų šiaip sau, savaime, – apskritai nėra. Jeigu žmogus sako „atsitiktinai“, vadinasi, nori ką nors begėdiškai nuslėpti, pridengti savo ydas ir sugedimą.

Negalėjau atsispirti skelbimų moterų grožiui. Negalėjau pakelti savo jau kone perversija virstančios fantazijos spaudimo. Negalėjau atsispirti pagundai atkeršyti Marijai. Negalėjau pergalėti savyje veiksmo paprastumo, veiksmo, kuris gali virsti išsipildymu. Valstietis įkiša į žemę sėklą ir pusę metų laukia, kol ji duos abejotinos vertės vaisių. Aš galiu susukti telefono numerį, ir vaisiai patys nukris man ant galvos. Tokia mintis svaigina baisiau už degtinę, iš susijaudinimo pasidariau blaivus kaip stiklas, nors jau buvau nugėręs pusę litrinio butelio klaikiausios pasaulyje degtinės „Lithuania“.

Lachesė buvo be veido, beveik tokia pat kaip mano draugas Taksistas. Ją atlydėjęs dvimetrinis banditas aplakstė mano vieno kambario butą, įlindo į vonią, pravėrė tualeto duris. Spintoje taip pat nieko nėra, leptelėjau, tačiau jis nereaguoja, jis – greitojo reagavimo galvijas, po valandos pasiimsiu, sako jis ir išsinešdina. Ir vėliau, kai paskambinau į dar dvi skirtingas firmas, reklamuojančias „Rojaus malonumus“, su merginomis vėl atvažiavo lygiai toks pat banditas ir lygiai taip pat naršė mano skurdžias pagalbines patalpas. Suokalbis, akivaizdžiausiai prieš mane surengtas sąmokslas. Kloto visą laiką verkė ir, kaip Lachesė ir Atropė, nesileido bučiuojama. Mums negalima, sakė nakties dukros. O man – galima? – klausiau iš nevilties, nes jos buvo visiškai kitos, visiškai ne tos, kurioms skambinau, kurios mano fantazijos indą perpildė ryžtingumo dvasia, o man galima, urzgiau, rodydamas Cerberio dantis, vietoj reklamuojamo grožio pakišti velniai žino kokį surogatą? Lachesė nuolatos bambėjo kažkokius nesuprantamus užkeikimus ukrainietiškai, Kloto verkė ir verkė, nes pareikalavau „pasikalbėti“: ar negalėtum, sakiau jai tiesiai į

ašaras, ar negalėtum kentėti vien tik nuo meilės, kaip Ema Bovari, užuot va taip, begėdiškai, su kuo pakliūva ir dar su gumyte, po velnių, mieloji Kloto, vėl ašaros, liaukis ir kalbėk su manim, tu juk žmogus, o ne svogūnas, liaukis, ir taip toliau. Kalbėjau kaip pranašas, šiaip ar taip, už du šimtus litų tikrai jaučiausi turįs teisę pakalbėti. Kai ištinka pranašo stadija, visuomet turi ką pasakyti, turi pasakyti tiek, kad net užmiršti tiesiogines savo pareigas, ir skambutis į duris mane užtiko jas paskubomis vykdant.

Nenusiminiau, atvirkščiai, buvau pasirengęs ir trečiajai nakties dukrai iškloti visą tiesą apie meilės kančias ir taurią mirtį vardan jos.

Tik trečioji, tik negraži, bet labai rūpestinga Atropė mane guodė ir mane suprato: ir dėl to, kad bučiuotis negalima, ir dėl guminės prezervatyvo veidmainystės, ir apskritai, sakė ji, viskas bus gerai, viskas išsipildys, tu dabar pat važiuok pas ją, viską jai papasakok, pasakoju Taksistui, savo draugui, pasakoju viską nuoširdžiai, nemeluodamas, neslėpdamas apie nakties dukterų apsilankymą, apie tai, kad man už paskutiniąją užsimokėti pritrūko penkiasdešimties litų, nes dešimtinę paslėpiau, kad galėčiau išsikviesti jį, savo draugą Taksistą, kad dvimetrinis banditas davė man per veidą, ne galantiškai, kaip Baironas Puškinui, o begėdiškai, kumščiu, ir kad negaila man skėčio, kurį jis pasiėmė vietoj trūkstamos sumos, vis tiek jį buvau radęs troleibuse, užkritusį po galinėmis sėdynėmis, o mano draugas Taksistas supratingai linksėjo galva ir sakė, *panimaju, eta suchastoj*, jam irgi taip yra buvę, jis vaisių bazės direktorę dulkino visą naktį, o vyriškoji galia vis nesiliovė stebinusi, ji buvo tokia stora, sakė mano draugas Taksistas, kad vos trečdaliu galėjau į ją patekti, o kai ji nusirenginėjo, jos drabužiai bildėjo kaip šarvai, bet kai atsibudau laiptinėje prie Marijos durų, ant manęs nebuvo jokių šarvų, nei švarko, nei marškinių, nei batų, tik kojinės ir kelnės, ir ėjau aš per visą miestą, drebėdamas ir vaitodamas,

keikdamas visas tris nakties dukteris, visus laikraščius ir visas laiptines, kurios naktimis nepalieka žmogui net menkiausios vilties išsigelbėti, tik kelnes...

Pyzda i menty zdači nidajut, sakė mano draugas Taksistas, ir negalėjau aš juo netikėti...

Iš „Katalogo"

Išnarstoma Henrietė

Kartais labai miela sakyti moterims visokius nešvankius švelnumus. Nors ir esi beveik tikras, kad jos vargu ar atsilygins tuo pačiu. Marija neskuta kojų. Jos blauzdos, kaip ir dera intelektualioms moterims, apaugusios retais, bet ilgais plaukeliais, ir kai ji užsimauna kojines, blauzdos atrodo kaip mūšio laukas, kuriame į visas puses išvirtusi visa kuopa nelaimingų plaukakarių.

Henrika nori skambėti karališkai, vadinu ją Henriete. Tu niekad nežaidei ledo ritulio, klausiu jos, numaudamas jos kojines. Dievinu stalo tenisą, sako Henrietė, ir pati krapštosi sau už nugaros – ji tikriausiai iš tų, kurios leidžia vyrams viską, išskyrus atsegti liemenuką, visuomet tai daro pati. Ji dar norėtų ir tamsos, bet aš neturiu užuolaidų. O vasaros vakarai velniškai ilgi, gali degti kiek nori žvakių, tamsos nesukursi.

Man tenisas nepatinka, sakau Henrietei, tačiau nutyliu, kad jeigu ji žaistų ledo ritulį, jai nereiktų ant blauzdų tvirtinti apsauginių skydelių – tokiom vilnom apžėlusios jos blauzdos, bet koks ritulys atšoktų. Po to aš apskritai nebegaliu pratarti nė žodžio.

Plaukelius nuo kojų galima nusiskusti, tačiau Henrietei tas nerūpi. Ji, ką tik buvusi su simpatiška krūtine, viens du ir liko be krūtinės. Ji paprasčiausiai nusiėmė savo krūtis, tarsi tai būtų skrybėlaitė. Dvi skrybėlaitės. Nesijaučiu kaltas, kad mums nepavyko pasimylėti. Toks vaizdas būtų atėmęs amą ir Kazanovai.

Moteris, galinti nusiimti krūtinę, – stipriems nervams skirtas reginys. Mano nervai visuomet buvo niekam tikę.

Iš „Katalogo“

Beata

Jai tai patinka daryti ant pusiau automatinės skalbimo mašinos *„Viatka-avtomat“*. Ji pasikloja ant viršaus pledą, užsikniaubia ant jo ir niūniuoja melodiją. Aš – iš užnugario, man taip pat patinka skalbimo mašinos ūžimas.

Jai tai patinka daryti balkone – ji įsitveria rankomis į jo kraštą, ji žiūri į pasaulį iš šeštojo aukšto, jai patinka šūkčioti nesuprantamus žodžius apačioje vaikščiojantiems praeiviams, man patinka būti užpakaline kentauro dalimi.

Iš „Katalogo“

Nusikaltimas ir žvaigždė

Girtuokliauti redakcijose – suprantama, jeigu pats esi „spaudos darbuotojas“, – beveik tas pats, kaip mėsos kombinate valgyti šlapią dešrą.

Pageltusiais rankraščiais nukrautos palangės, tamsiai rudos arba šleikščiai gelsvos spintos stiklinėmis durimis, prikimštos kažkokių popierių, tokie pat rudi arba geltoni stalai, „įstaigoms“ būdingi kažkokio ypatingo totalitarinio rašto tapetai ir užuolaidos, persigėrusios tabako dūmų, – visam šiam komplektui trūkdavo tiktai degtinės kvapo, ir redakcijos patalpa iš karto pavirsdavo slegiančiu Gulago archipelagu, į kurį patekęs jau niekaip nebeištrūksi toks, koks buvai. Turbūt redakcijos – vieta, kurioje itin didelė žmogiškų likimų koncentracija. Tai erdvė, kurioje formuojasi tūkstančiai iliuzijų ir drauge – jų žlugimas.

Jeigu laikas turėtų sąžinę, bent jau efemerišką, vos vos nujaučiamą jos formą, visą kaltę būtų galima suversti jam. Blaškymosi ir nerimo, nežinomybės sklidinas laikas. Apie mobiliuosius telefonus net girdėti mažai kas buvo girdėjęs, tačiau veikė nors ir ne toks patikimas, bet pakankamai mobilus gandų ryšys: „Taline", iš kiemo pusės, pro langelį pardavinėja kalvadosą... Komjaunimo g., daržovių skyriuje, yra suvenyrinio konjako (buteliukas – 100 g)... „Gorkyne" „išmetė" „Kastyčio"... „Puškinovkoj" pilstomas „Širvenos" alus, greitai baigsis... Antakalnio gale kažkas pirko azerbaidžanietiško konjakinio gėrimo, liaudyje vadinamo „Trys bačkos"... ir t. t. Norėdamas apsirūpinti užsimiršimo vaisiais, turėjai lakstyti po miestą kaip picų išvežiotojas, tik ne su motoroleriu, o troleibusais. Ir dar kaip tyčia – Sąjūdis, mitingai, dainos ir šokiai, sąmoningi žmonės, ypač pagyvenusios moteriškės – įsispraudi į sausakimšą troleibusą su dešimties litrų kanistrėlyje kliuksinčiu alumi, žvelgia į tave kaip į tėvynės išdaviką ir panašiai. Ir negali joms pasakyti, kad tau taip pat kartais norisi ko nors švento... Velniškai slegiantis buvo laikas.

Gyvenau miesto pakraštyje ir dar sušiktame rajone, todėl užsisėdėti redakcijose buvo savaime suprantamas dalykas. Man patikdavo vyresnių kolegų protingi samprotavimai apie kūrybą, politiką, šiaip – gyvenimą, nors dažnai vyrų kompanijoje, ypač jeigu jie ką nors vartoja, „gyvenimas" įtartinai susiaurėja tematine prasme iki „moterų klausimo". Bet tai irgi įdomu, bent jau kol esi nevedęs ir manai, jog nevykėlio karjera tave aplenks.

Likom dviese, visi kiti staiga lyg išgaravo. Būna tokių akimirkų gyvenime – sėdi sėdi, klausaisi, pats ką nors pasakai, juokiesi ir visa kita, o paskui staiga matai, jog likai su beveik nepažįstamu žmogumi, kuris visas apaugęs klaikiausia barzda ir nesiliaudamas kažką šneka, bet suprasti jau nebelabai gali, tiesą sakant, nelabai ir stengiesi suprasti, viskas pamažu liejasi

į vientisą, šiurkščią ir drauge – minkštą, nors nepatvarią naująją realybę, ir, beje, ne visai tokią, kokios tikėjaisi. Visai ne tokią.

Netikėtai pašnekovas, sėdintis kitoje pusėje stalo, – iš šalies atrodytų, jog redaktorius kalbasi su pirmą sykį į redakciją straipsnį atnešusiu interesantu, – jis netikėtai viduryje sakinio nutyla, užverčia barzdą aukštyn ir toliau sėdi kaip sėdėjęs. Tik tyli ir – barzda aukštyn.

Kai pagaliau prisiskambinau vienam iš jo bendradarbių ir vargais negalais išdėsčiau situaciją, – tokiais atvejais būna sunku rišliai kalbėti, vaizdas juk ne iš maloniausių, barzda užversta, akys užmerktos, baisiausia, kad kalbėjo kalbėjo, o dabar nieko nebekalba, sunku vien jau regėti tokį vaizdą, o nupasakoti... Bendradarbis nuramino, palik, sako, kaip yra, jis mėgsta pabūt redakcijoje iki išnaktų...

Vėliau sutiksiu daug vyrų, kurie lyg filosofai egzistencialistai staiga nutyla vidury sakinio ir rūsčiai kniumba ant stalo arba užverčia barzdą aukštyn. Dabar tai nutiko pirmą sykį.

Gatvėje buvo tamsu, ko gero, jau po vidurnakčio, bet krepšelyje turėjau butelį degtinės, turbūt baltarusiškos, alaus butelyje, uždaryta plona gelsva skardele, kurios liežuvėlis atidarant beveik visuomet nutrūksta.

Jeigu nebūtų bažnyčių, pasivaikščiojimas nakties Vilniaus gatvėmis taptų beprasmiškas. O dabar, kad ir kiek nuklystum iš teisingo kelio, vis tiek atsitrenksi į Dievo namus ir nebesijausi toks neprijaukinamas ir prarastas šiai nakčiai, šiam laikui, pagaliau ir sau pačiam daraisi kiek suprantamesnis. Bent jau susiorientuoji, jeigu ne kas, tai kur esi.

Iš tolo pamačiau tik jos plaukus, t. y. keistą šukuoseną, kuri styrojo vidury gatvės kaip ką tik sprogusi ir į visas puses išsilakstanti žvaigždė, bet kadangi neturėjau pasirinkimo, tik norą „pabendrauti", pasukau tiesiu taikymu į ją, į žvaigždę. Koks jos vardas, neprisimenu. Utėlė, Blusa, Peroksidinė Kekšė?

Greičiausiai ji apskritai neprisistatė, nes ir neklausiau. Žinau, jog ji trynėsi pankų kompanijoje, kurių žymiausi tuo metu buvo lyg Atsuktuvas, lyg Varveklis... Nebuvau pankų fanas, bet šiek tiek juos gerbiau dėl kai kurių labai radikalių pasaulėjautos apraiškų. Pavyzdžiui, jų žaidimas „*vesnuški*", kitaip tariant – „strazdanos". Vienas iš jų, atsiprašant, prikakodavo ant kelmo ar ant stalo, kitas trenkdavo į krūvelę kumščiu, o po to skaičiuodavo, ant kurio iš žaidimo dalyvių veido užtiško daugiausia strazdanų. Tas ir nugalėdavo. Gal atvirkščiai, koks skirtumas, juk svarbiausia principas, net jeigu visa tai tik mitas. Tikru avangardu kvepiantis žaidimas.

Su pankuojančia esybe pasiekėme gazuoto vandens automatus Katedros aikštės pakraštyje. Pamačiau stiklinę, apsidžiaugiau, lyg būčiau sutikęs seną pažįstamą, sakau, gal ta proga – degtinės? Man pačiam nebuvo labai aišku, kokia proga, jeigu mes net nesusipažinom, bet argi tai svarbiausia užmezgant santykius su žmonėmis? Ji nesipriešino, nors didelio entuziazmo jos balse taip pat neišgirdau.

Mergina – žvaigždė. Vulgariai skamba, bet negaliu pakeisti. Jos gyvena tik naktį, galbūt tik naktį jos ir atrodo neįtikėtinai patrauklios bei geidžiamos, originalios ir beveik nerealios, galinčios mus, lengvabūdžius, be aiškaus tikslo ir be socialinių normų tamsoje klaidžiojančius vyrus, nuvesti į pasaulio kraštą, į teisingą, saugią ateitį, bent jau – į šiltą ir sausą pastogę.

Tačiau žvaigždės ne tik netikėtai švysteli sutemose, jos taip pat staiga ir pradingsta. Paprašiau, kad pankė manęs palauktų, ir, kaip užstatą (tarsi tai būtų jos brangakmenis) pasiėmęs gazuoto vandens automatui teisėtai priklausančią stiklinę, nuėjau atlikti vieno reikalo. Kadangi artimiausia viešoji išvietė buvo užkalta (kažkodėl socialinių suiručių metu pirmiausiai kenčia viešieji tualetai ir piliečių pūslės), teliko tiktai galimybė daryti tai nekultūringai. Medžių parke daug, ne taip paprasta išsirinkti.

Paskui viskas vyko pagal labai blogo sapno stilistiką. Nežinau, ar būna talentingų sapnų, genialių, vertų Nobelio premijos, tačiau šis buvo tiesiog begėdiškai grafomaniškas.

Pamačiau juos, tiksliau, išgirdau juos visai šalia. Tamsoje kažkas subraškėjo, sutraškėjo, po to pasigirdo balsas: „*Tut pjanica apravliajietsa na dirievja*". Žodį apravliajietsa supratęs kaip atpravliajietsa, t. y. „išvyksta", labai nustebau, kone nusijuokiau – kurgi, po velnių, aš galėčiau vykti, jeigu esu net ne geležinkelio stotyje? O gal aš jau stotyje? Be to, kodėl medžiai daugiskaita? Tarsi būčiau laistęs visus parko medžius... Dažniausiai taip ir būna – mus netikėtai ištinkančiu neteisybės jausmu neturime su kuo pasidalyti.

Po to jie (buvo dviese, rodos, Vidaus reikalų kariuomenės kursantai, būsimieji *zekų* prižiūrėtojai) išvilko mane į žibinto šviesą, mano pankė išgaravusi, o čia ir stiklinė, kurią laikiau suspaudęs po pažastimi, išdavikiškai nukrito po kojom. Keista, nesudužo.

Jau sėdėdamas *voronoke*, pakeliui į Kosciuškos g., jaučiau vienintelį, nors ir sunkų, veik nepakeliamą apmaudą: kodėl stiklinė nesudužo...

Buvau pažeidęs krūvą įstatymų: išniekinau viešąją tvarką, pavogiau valstybei priklausantį inventorių („užstato" teorijos nė neminėjau, nes nenorėjau gauti į snukį), sulaikomas pareigūnų vartojau necenzūrinius žodžius ir t. t., todėl, kai po pusvalandžio jau buvau gatvėje, tiksliau, telefono automato būdelėje ir nervingai rausiausi kišenėse ieškodamas monetos, dar nelabai galėjau suprasti, kodėl esu laisvas. Dar baisiau, – ką aš pasakiau rūsčiam, protokolą pildžiusiam viršilai, kad jis man liepė dingti iš akių („*ubiraisia s glaz majich*"). Gal jis paprašė išduoti tėvynę ir aš ją išdaviau? Išdaviau ir nepajutau nei skausmo, nei gėdos. Atsimenu, net siūliau užmokėti baudą, bet jis numojo ranka, tik liepė pasirašyti protokolą.

Man pasidarė taip bloga, kad niekaip negalėjau pataikyti surinkti numerio. Net patraukus degtinės iš kakliuko reikalai nepagerėjo, viskas dar labiau susipainiojo, pasijutau pardavęs velniui sielą, ne mažiau. Kiek istorijų girdėjau apie saugumiečių pinkles, apie netikėtus skambučius „iš ten", kvietimus į kažkokius konspiracinius kambarius, gundymus šlove ir pinigais ir t. t. Jeigu visa tai tiesa, jeigu viršila yra ne milicininkas, o „jų" kadras... Aš ėmiau ir pasirašiau. Nė neskaitęs. Tiesa, mėginau skaityti, bet man buvo labai tamsu, o viršilos raštas kaip gydytojo vaistų recepte – viskas lotyniškai ir neįskaitoma.

Marijos balsas buvo suirzęs, vargu ar tikėtina, kad koks nors žmogus antrą valandą nakties atsilieptų džiaugsmingai ir draugiškai. Be to, ji, intelektualė skeptikė, niekad ir nesitikėjo, kad aš vidury nakties paskambinsiu nebūdamas „afekto" būsenos, anot jos.

Stoviu įsitvėręs plastmase ar kaučiuku dvokiančio ragelio, Marija, sakau, daugiau pasakyti nieko nebegaliu, tik klausausi jos iš pradžių kategoriško („nemanyk, kad gali kada įsigeidęs..." ir t. t.), po to ironiško („vėl grūmeisi su veltšmerco malūnais..." ir panašiai), galop jau ir susirūpinusio, net išgąstingo balso, klausausi ir nieko nieko negaliu pasakyti. Netgi išgirdęs jos keistoką, jau beveik isterišką klausimą „ar tu gyvas?!", net ir tuomet nieko negalėjau pasakyti, kol pokalbio laikas baigėsi ir ragelyje ėmė pypsėt tuštuma. Aš ir dabar negaliu atsakyt į šį klausimą, pilieti viršininke.

36.

Keliauti mėgsta tie, kurie neturi fantazijos. Štai ir man dabar – galvoje pagaliau visiškai tuščia, nieko, ko galėčiau nusitverti. Kai esi tokios pasibaisėtinos būklės, daug kas galvoje atsiranda, iškyla nežinia iš kokių gelmynų ir dažnai tai nebūna itin džiuginantys siužetai arba vaizdiniai. Tačiau kai galvoje pajunti visišką vakuumą, dar didesnis siaubas. Ir inkšdamas kaip asilas su druskos maišais ant nugaros imi kažkur keliauti, bent jau eiti, po truputį žygiuoti, kad palengvėtų, kad tik nereiktų jaustis visiškai nejudriam, kad kaip nors nusikratytum lavonmaišio būsenos, kad ką nors imtų akys matyti, kabintųsi žvilgsnis kokio nors peizažo, kad ir paties sušikčiausio, retų pušelių, eglučių, laukų, apdrabstytų mėnesienos sperma, paslaptingų, vokišku ordnungu alsuojančių kanalų, susijusių su drėkinimo sistemomis, kad ir jų...

Mes žygiuojame visą laiką naktimis. Kartais atrodo, kad kaip pradėjau eiti kolonoje po keturis Vilniaus geto gatvėmis naktį, tai taip ir žygiuoju iki šiol, negalėdamas sustoti, nežinodamas, nei kur, nei ko einu, ir kas mane verčia, lyg eičiau pats, savo noru, nes bijau sustoti. Einu, nors visi žygiai jau seniai pasibaigė, ir šis ėjimas tėra tik mano sąmonėje, galvoje, kurioje spengia su manim prasilenkiantis laikas, pilnas daiktais virstančių prisiminimų, einu vienas ir drauge ne vienas, šalia manęs tursena neūžauga,

„viliuko" vairuotojas Rocha, o iš kitos pusės kreivom savo pėdom žirglioja visų galų meistras, graždankėje elektrikas, o čia – tiesiog Fazė. Mes velkamės pačiame bataliono gale, už mūsų – tik asilas su raudona vėliavėle, visi šakalai – savo būrių priešakyje.

Šakalai apskritai pasimaišę dėl žygiavimo. Rikiuotės pratybų ir paradų aikštėje nuolatos varinėja mus pirmyn atgal, ypač prieš kokias nors šventes arba kokio nors aukšto pareigūno apsilankymą. Kolonomis po keturis, kartais net po aštuonis. Viens, viens, viens du trys, kaire kaire, kuopa, raaa-miai, lygiavimas dešiiii-nėn! Rėkia tokiu rūsčiu ir iškilmingu balsu, lyg dešinėj stovėtų pats Mauzoliejus su Tutanchamonu, o ten viso labo koks nors šakalas, papulkininkis ar kapitonas su zampolitu, šūkalojantys savo niekingas pastabas. Kai nesi neišsimiegojęs, visokiausių užgaidų ir darbų uždulkintas dramblys – gražu. Ilgainiui nusibosta, ypač kai koks nors bybis nepataiko į koją arba puse korpuso atsilieka. Dėl vieno kenčia visi, *„vospitanijie čerez kalektiv"*. Keli šimtai, o kartais ir tūkstančiai aikštėje pirmyn atgal grupėmis trepsinčių vyrų – mistiškas reginys.

Dar mistiškiau visa tai atrodo, kai susirenka visa brigada, apie trys tūkstančiai žmonių, ir ima dainuoti. Šiurpas per nugarą eina, o ką tuo metu galvoja už tvoros gyvenantys vokiečiai? Turbūt nieko jie negalvoja – okupantai linksminasi ir tiek. Šiurpu nuo apgaulingo, rėkiančių žmonių skleidžiamo ir neva visus vienijančio garso, šiurpu aplink save girdėti tiek beviltiškų balsų, jokios muzikinės klausos ir išsilavinimo neturinčių bernų kaukimo. Masinis oralinis ištvirkavimas, *vstavai, strana agromnaja, vstavai na smertnyj boj*, rėkiame kaip gyvuliai, nes šakalams vis atrodo, kad per mažai garso, per mažai jėgos ir nuoširdumo, trūksta drausmės ir vienybės, bet jeigu tik *ta strana agromnaja* išgirstų šį baubimą, tikrai keltųsi ir bėgtų laukais. Ji negirdi, nes ji velniai žino kur, o Vokietijai *pochui* mūsų ardymasis, ji užsikišusi ausis savo švariomis ir tingiomis rankomis.

Prasidėjus dainuojančiai revoliucijai vėl pamačiau minias baubiančių žmonių. *Vstavai strana agromnaja*, dainavo jie, nors ir kitokiais žodžiais. Ir visuomet būdavo žmonių, stovinčių atokiau, žmonių, kurių žvilgsnis toks, lyg jie žiūrėtų į jūrą. Mano kartos žmonės, besimėgaujantys savo minios baime, teise likti laiko ir istorijos nuošalėje, rūkyti ir godžiai tylėti – savo mes jau išdainavome, *vstavai strana agromnaja, vstavai na smertnyj boj*.

Mes pereiname beveik visą miestą, pro geležinkelio stotį, pro centrinę aikštę, kur ant didžiulio gotikinio Rotušės pastato puikuojasi miesto herbas – didžiulis vėžys, toks milžiniškas, kad tikrai netilptų pro miestą tekančioje nususususioje Šprė vagoje, žygiuojame veik tuščiomis, akmeniu grįstomis gatvelėmis, jeigu ir pasitaiko koks nors svyruojantis girtuoklis, tai būtinai – slavas, čiabuvis, dar neišnykęs sorbų lužitėnų palikuonis, nes visi padorūs vokiečiai tupi namuose, blogiausiu atveju – lindi savo „*Gaststätte*", pamatę mus šūkaloja visokias vokiškas nešvankybes, *russische Schweine* ir panašiai, sveriasi per atvirus langus išviepę girtus, nuo alkoholio išraudusius snukius, kiša mažytes taureles su neaiškiu balzganu skysčiu, ir Fazė neišlaiko – stveria vieną taurelę, staigiai makteli į haubicos vamzdžio skylę primenančią burną, grąžina taurelę iš džiaugsmo netekusiam proto fricui ir vėl lyg niekur nieko eina šalia manęs. Rocha iš pavydo netenka žado, myžalų jie tau įpylė, myžalų, cypčioja Rocha, o Fazė patenkintas, užsitraukia septintos rūšies cigaretę „*Donskiejie*" ir lepteli, pats tu myžalas, ir eina, ir nieko, nemiršta, nevemia, pasitaiso savo SVD ant peties, ir nieko. Fazė – visų galų meistras.

Toks sumautas dalykas – keturiasdešimt gramų bjaurios vokiškos degtinės, o mūsų kelionėje – didelis įvykis. Vienas dalykas – gerti kareivinėse vokišką riešutų likerį arba tą pačią, jokio skonio neturinčią degtinę, nors ir jos ne taip paprasta gauti,

reikia prašyti einančių budėti mieste, o tie savo ruožtu turi prašyti su jais einančio šakalo, kuris, jeigu sutinka, už paslaugą prašo butelio sau; ir visai kas kita, kai Fazė išgeria iš taurelės, beveik kaip laisvas žmogus, beveik restorane. Teisus buvo Einšteinas, pasakęs, kad malonumai – reliatyvus dalykas, reliatyvus ir nepaaiškinamas.

Matyt, suvokę šią baisią reliatyvumo naštą kai kurie kareiviai bandydavo prisigerti antifrizo, bet jiems visuomet blogai baigdavosi: arba numirdavo, arba apakdavo, arba apskritai išsikraustydavo iš proto. Vienintelė paguoda – tarnyba jiems pasibaigdavo. Nesėkmės kartais turi ir ką nors gero.

Mes turime laiko, mes naktimis keliaujame į vasaros stovyklavietę, apsikarstę RD, dujokaukėmis, kastuvėliais, peiliais-durtuvais, AKS'ais, kai kas ir granatsvaidžius tempiasi, kiekvienam savo, nors kartais ir ne kiekvienas savo neša. Keturiasdešimt kilometrų, kad ir kaip bjauriai tai būtų simboliška, bet lygiai tiek kilometrų skiria Kotbusą nuo Štakovo, į kurį žygiuojame, sūkuriuodami savo kūnais vokiškas sutemas, bildėdami į plentą pakaustytais kareiviškais batais, kurių skleidžiamas garsas virsta dusliu gyvulių bandos trypimu, kai pasukame iš plento palei kanalus, o mėnesienos nušviestas peizažas kiek primena teatrines dekoracijas, ir tuomet jautiesi pats kiek netikras, mulkis, žygiuojantis velniai žino kur, į ateitį, kurios nėra, kurioje niekas neišsipildys, kad ir kiek svajotum ir kurtum iliuzijas. Ypač jeigu prisimeni, kuo baigėsi kareiviui, bėgusiam iš Maratono mūšio lauko į Atėnus. Šūdinai jam baigėsi, tik tiek tegali pasakyti.

Fazei irgi vos nesibaigė blogai. Jis nemėgsta apie tai kalbėti, bet Rocha iš pavydo ima jį erzinti ir Fazės juokas tampa panašus į urzgimą. Jie neišskiriami draugai, aš tik šiaip, dėl prieskonio, bet Fazė tik Rochą ir mane įsileidžia į savo šventovę – mažą kambarėlį palėpėje, kurį jis vadina „dirbtuve". Nė velnio jis toje dirbtuvėje nedirba. Pietų metu kepame bulves, vakare geriame

arbatą – iš valgyklos mums atneša duonos, cukraus, daugiau nieko nereikia. Fazė savo dirbtuvėje turi iš kažkur ištrauktą, per keletą kartų rankas keliaujančią brošiūrą – pagalbinę priemonę akušerėms. Kartkartėmis vakarais paskaitinėjame. Ypač didelio dėmesio susilaukia piešiniai. Tuomet Fazė leidžiasi į ilgus apmąstymus.

Jis apskritai iš tų žmonių, kurie visur prisitaiko. Ir pasidaro labai svarbūs bei reikalingi. Būdamas visiška priešingybė, nes neprisitaikau niekur ir niekam manęs niekados netrūksta, laikau šį Fazės sugebėjimą Dievo dovana. Jis moka dažyti, tvarkyti elektros instaliaciją, gaminti buities kambariui lentynas, stalus ir dar kažkokius neaiškios paskirties baldus, kuriuos jis vadina baldakimais, žodžiu, ne taikomosios, o estetinės vertės objektus. Vietoj lyginimo lentos jis sumeistravo tokį baldakimą, kad vos pabandžius uždėti ant jo lygintuvą, įrenginys su trenksmu nuvirto. Kita vertus, nė vieno veikiančio lygintuvo mūsų kuopoje nėra, tai kam tas baldakimas. Bet Fazė moka viską. Ypač – tūnoti šešėlyje, rusai tai vadina – *tiniatsa, brosit' ten'* ir t. t. Visi jį būna ką tik matę, bet niekas niekuomet negali rasti, kol pats Fazė pasirodo, rąžydamasis ir žiovaudamas, bet labai reikšmingai atkišęs savo masyvią apatinę žiauną.

Turėdamas daugybę laisvo laiko ir, savaime suprantama, neturėdamas labai didelės pasirinkimo įvairovės, žmogus pagaliau atkreipia dėmesį į save ir ima galvoti, ką čia su savimi padarius, kad būtų ne taip nuobodu. Tarnaujant Sąjungoj galimybės visiškai kitos – ten ir alkoholis, ir moterys, ir kas tik nori. O Vokietijoje – vargas. Išgerti kartais įmanoma, nors tam reikia didelių pastangų, o su moterimis – blogai. Prostitutė Roza, anksčiau besitrainiojusi brigados patvoriais, nebesirodo. Viską sugadino tą dieną sargyboje stovėjęs mordvis. „Juodašiknių" į desantininkus neima, bet vienas kitas laukinis vis tiek pasitaiko. Pora vyrų susitarė su mordviu, kad jis juos išleis

pro skylę tvoroje prie autoparko. Buvo sekmadienis, autoparkas užrakintas, bet kažkoks vairuotojas, nepranešęs sargybos viršininkui, nusprendė pasivažinėti po teritoriją. Galbūt net kokio nors šakalo įsakymu remontavo mašiną, po to išbandė... Mordviai – paslaptingi žmonės, niekas negali pasakyti, kas jų galvose dedasi. Pamatęs važiuojantį automobilį, jis ėmė elgtis pagal instrukciją: šaukė „stok, kas eina", po to „stok, šausiu", tačiau vairuotojui į komandą nusispjauti, jis paprasčiausiai jų negirdi, jis juk net ne eina, o važiuoja. Mordvis ėmė nervintis ir galiausiai pradėjo pleškinti į važiuojantį automobilį. Subėgo visa sargyba, skandalas, triukšmas, o čia pat, už tvoros, Roza klykia nuogu užpakaliu ir du desantininkai be kelnių. Paleistuvius uždarė dešimčiai parų į gaubtvachtą, o Roza daugiau nebesirodė. Matyt, nusprendė, jog šiame sektoriuje per daug nervingas ir pavojingas darbas.

Fazė susidomėjo savo ateitimi. Kadangi ateitį siejo su našlėlėmis, t. y. su moterimis, kurios ištroškusios vyrų ir laukia būtent jo, seksualinio giganto Fazės, jis nusprendė imtis eksperimentų. Apie našleles Fazė visuomet kalbėdavo kaip apie išskirtinę moterų rasę, kurioms tik viena galvoje, tai yra pasidulkinti ir pamaitinti Fazę skaniausiais patiekalais. Pas mus taiga, sakydavo Fazė, visi vyrai verčia mišką, o miškas verčia juos. Juk neišgėręs negali ilgai elektriniu pjūklu mosuoti, būtinai reikia išgerti, o medžiai, parazitai, kaip buvo, taip lieka blaivūs. Virsta medžiai, virsta ir vyrai, o jų našlelės lieka Fazei. Nes Fazė nekerta miško, jis elektrikas, jis ir gerti gali saikingai, pjūklu mosuoti nereikia, viską apskaičiavęs Fazė.

Esu matęs daug liūdnų žmonių, jeigu žmogui ateina metas liūdėti, tai jis ir vestuvėse liūdi, ir laidotuvėse, ir parduotuvėje, dvi valandas laukdamas šlapios dešros visiškai nepaiso aplinkinių – liūdi kaip paskutinis gyvulys. Tačiau nieko liūdnesnio

už vyrą, kuriam pimpalas ima pūti, neteko matyti. Su jokiomis laidotuvėmis nepalyginamas vaizdas.

Vieną vakarą užeinu pas Fazę į dirbtuvę. Patamsyje sėdi Fazė, net arbatos negeria. Rūko ir metodiškai plėšo vienintelę mūsų ilgų žiemos vakarų paguodą – pagalbinę priemonę akušerėms. Išplėšia lapą, perlenkia per pusę, perplėšia išilgai, vėl perlenkia, vėl išilgai, kol iš lapo lieka daug siaurų juostelių nelygiais kraštais. Rankos Fazei virpa. Žinai, sako man Fazė, nusišaučiau, bet mano SVD vamzdis labai ilgas. Na, jeigu tik tokia bėda, juokauju, galiu savo automatą paskolinti, negaila. Ne, Fazė nenusiteikęs juokauti, ne, sako jis man, atkišęs rimčiausią pasaulyje žiauną, negaliu svetimu ginklu nusišauti, negarbinga. Taip, garbė desantininkui – didelis dalykas, matau, jog Fazė tikrai nusišautų, jeigu jo snaiperinis šautuvas nebūtų toks ilgas. O tu pamėgink kaip Hemingvėjus, sakau Fazei, nebežinodamas, kaip jam padėti, nes dabar jam tikrai niekas negali padėti – toks liūdnas Fazė.

Iš pradžių jis nusprendė prasidurti apyvarpės pavadėlį. Kareivių tautoje visuomet pilna įvairiausios išminties, tereikia tik netingėti ir gali susirinkti žinių apie pačias keisčiausias žmonijos paslaptis bei ją ištinkančius reiškinius. Fazė kantriai rinko žinias, susijusias būtent su šia – moterų tenkinimo – sritimi. Kadangi spirito Vokietijoje ne taip paprasta gauti, Fazė ugnimi dezinfekavo adatą ir prasidūręs apyvarpės pavadėlį į atsiradusią skylutę įvėrė iš parašiuto išpeštą šilkinį siūlą. Anot Fazės surinktos informacijos, tai panašiai tas pats kaip ir prasidurti skyles ausyse, į kurias paskui gali kaišioti kilograminius auskarus. Rocha nepraleido progos pasišaipyti – kam tau pimpalas su auskarais, tu geriau į nosį parašiuto žiedą įsiverk, būsi tikras veislinis jautis, iki ašarų vaipėsi Rocha. Fazė klastingai šypsojosi ir vadino Rochą bukasnukiu. Į pavadėlyje atsiradusią skylutę Fazė rengėsi įverti ne auskarą, o ašutą iš arklio uodegos. Anot Fazės, su tokiais „ūseliais“ dulkinama našlelė jam bus dėkinga

iki pasaulio pabaigos. Truputį pavydėjau Fazei – jis aiškiausiai žino, kas jo laukia, o man ateitis atrodo miglota, dar blogiau – beveik visai neegzistuojanti, su ūseliais ar be jų.

Galbūt dėl to, kad brigadoje nebuvo nė vieno arklio, Fazė nepasitenkino savo instrumento tobulinimu. Be to, vienas gyvenimo žinovas iš artileristų diviziono papasakojo jam apie šratus. Šratai, sakė jis, tai tau ne ašutas, šratai – tikras dalykas. Fazė pabandė šratus. Kaip jis tai darė, mums nebepasakojo. Aišku tik tiek, kad mėginimas pjaustyti pimpalą ir į jį kaišioti visokiausius gelžgalius Fazei baigėsi nesėkmingai. Jis dabar liūdnas kaip ant laužo kepamas šventasis, ir Hemingvėjus jam padėti negali, jis nenori kojos pirštu nuspausti nuleistuko, aš ne beždžionė, pyksta ant manęs Fazė, kad su kojomis sau smegenis taškyčiau. Taip, sutinku su Fazės priekaištais, bepigu buvo Hemingvėjui gerti brangiausius viskius, o kai pimpalas ėmė pūti – pykš ir viskas baigta – gandai, šlovė, pinigai. Nors po mirties visa tai ir nieko nebereiškia, bet vis tiek – iškilminga ir padoru. Ką, negi Hemingvėjus irgi norėjo šratus įsistatyti, kikena Rocha. Arbatos, net ir labai saldžios, prisigėrus ne taip paprasta nusišauti, filosofiškai linguoja galva Fazė. Be to, niekas ir šautuvo neduos, ginklų kambarys užrakintas ir saugomas, geriausiu atveju vamzdį apžioti gali tik sargyboje arba poligone, šaudykloje, o tai jau visai netikusios vietos taškyti sau smegeninę. Fazė kiek palinksmėja, nors ir toliau naikina mūsų skaitalą – nepaguodžiamas Fazė.

Dabar jis kinkuoja šalia manęs ir visiškai nepaiso Rochos krizenimo bei nešvankių užuominų.

Fazė ir Rocha mane lydės iki galo. Igorio nebėra. Armijoje draugystė – stiprus dalykas. Bet jeigu draugo nebėra, apie jį niekas nebekalba. Mes nemėgstame sentimentų, mes mėgstame šokti su parašiutais, šaudyti, rausti apkasus, mėtyti granatas, o prisiminimus pasiliekame sau. Jeigu ką nors ir pasakojame, tai tik iš graždankės ir dažniausiai – kokį nors sumautą melą.

Kad greičiau įveiktų kliūčių ruožą, Igoris nuo penkiolikos metrų aukščio bokšto leidosi atsisegęs prie metalinio lyno pritvirtintą pakabinamą sistemą. Ratukas staiga užsikirto, ir Igoris nukrito iš kokių dešimties metrų, kniūbsčias, savo kūnu sulankstydamas ant krūtinės kabojusį automatą.

Mes nekalbame apie gražią mirtį, nekalbame apie neteisingą, apie ankstyvą, *smert' ni baba – nievyjiebiš*, sako Fazė, vadinasi, ji neturi jokių savybių ir nėra ką apie ją kalbėti.

Frazė kvailoka, nešvanki, bet kiekvieną sykį, kai Fazė ją lepteldavo, susigraudindavau. Mano nervai neprisitaikę prie grožio.

Gal ir gerai, kad viskas taip susiklostė, nereikėjo Igoriui dalyvauti marazme, kuris prasidėjo, kai ėmėm rengtis dembeliui: pjaustėme batų padus, kad galėtume paslėpti iš stropų pintus akselbantus, į persiuntimo punktą prie karinio oro uosto mus vežusiems vairuotojams mokėjome pinigus, kad kur nors paslėptų mūsų aulinius batus, kadangi desantininkui grįžti su čmyriugos bateliais, kuriuos priklauso dėvėti su paradine uniforma, – didžiausia gėda.

Nereikėjo Igoriui matyti, kaip mes vaikščiojome persiuntimo punkto teritorija ir visiems, kas dėvi raudonais arba juodais antpečiais paženklintas uniformas, šūkalojome: *čimadany k osmotru*, ir rausėmės tuose lagaminuose kaip savo kišenėse, ėmėme, kas mums patinka, saldainius, drabužius, papuošalus, nes mes – desantininkai, *my s nieba sinieva, kak uragan, niet vojsk silniejie čiem naš desant...*

Mes vorele einame TU-134 trapo link, einame prasilenkdami su iš Sąjungos atskridusiais duchais, kvepiančiais naujais bušlatais ir gurgždančių batų oda, mes jiems metame savo kelnių diržus, *viešaities, duchi, my jiedim jebat' vašych bab*, jie mums šūkaloja pavymui – *my vašych uže vyjiebali*, jiems viskas prieš akis, bet mes nejaučiame nei pykčio, nei pavydo.

Mes sėniai, mes pasenome kur kas labiau, nei įmano pasenti žmogus per porą metų. Bet mes ir suvaikėjome, nes per ilgai žaidėme karinius žaidimus. Žinome, kaip žudyti, nelabai nutuokiame, kaip gyventi, civilinis gyvenimas mums paprasčiausiai per didelis, miglotas, be aiškaus tikslo. Ir skrendame mes į jį, grįžtame, jausdami labiau nerimą nei džiaugsmą.

Igoris visam likusiam laikui, bent jau mano atmintyje lieka čia, Vokietijoje.

37·

Kažkas trinkteli ir aš pabundu. Turbūt bažnyčios paleistos durys. Turbūt maldaknygė, ant kurios pasidėjęs galvą miegojau, išslydo ir nukritusi ant grindų pažadino mane. Turbūt tai Marijos nuotrauka, iškritusi iš maldaknygės. Mano Marijos, kurios veidą matau labai ryškiai, apšviestą kišeninio žibintuvėlio, nors atrodo, lyg spigintų operacinės lempos, tačiau ne aš lenkiuosi prie jo, tai jis tolsta nuo manęs, tolsta ir temsta, o aš vis krentu į tuštumą, kurioje skamba varpai, žinau, kad jie skambina man.

Bažnyčios varpinės aikštelė, į kurią Marija mane atsivedė, norėdama, kad paklausyčiau varpų tylos. Sutrešusios, pjuvenomis, pelais ir pelių mėšlu padengtos medinės grindys. Vienas žingsnis Marijos link, žingsnis, į kurį norėjau sudėti viską, ką sugeba generuoti mano širdis, žingsnis, prilygstantis astronautų Oldrino ir Armstrongo žingsneliui Mėnulyje, milžiniškam šuoliui žmonijos istorijoje, žingsnis, po kurio mano gyvenime viskas galutinai apvirto aukštyn kojom.

Pamačiau savo kojas, o jų tarpe – Marijos veidą, greitai tolstantį, labiau nustebusį nei išsigandusį ir temstantį, o kai pajutau pirmą smūgį, galvoje šmėstelėjo žodis „siurprizas". Smūgių daugėjo, skausmas augo, riedėjau kažkokiais laiptais, mane iš visų pusių smaigstė romėnų legionierių ietys ir erškėčių vainikų

spygliai akėjo mano be galo nustebusį snukį. Prieš galutinai aptemstant sąmonei dar sykį pamačiau berniuką vidury bažnyčios – visas jo kūnas buvo nusagstytas brangakmeniais, kurie švytėjo tamsiai raudona aura, o rankoje berniukas laikė iškėlęs už save didesnį sidabrinį varpą ir labai bjauriai šypsojosi išgedusia šypsena. Jis šypsojosi man.

Laikas ligoninėse netenka įprastos formos. Jeigu mėnesį pasaulį matai tik pro palatos langą, jeigu prieš akis tau nuolatos šmėkščioja tik balti seselių ir gydytojų chalatai, o bendražygiai nelaimėliai savo dryžuota apranga primena koncentracijos stovyklą, jeigu mėnesį užuodi tik vaistų ir myžalų kvapą, sumišusį su beskonės košės, kompoto ir mirties kvapais, – gali sakyti, jog galutinai atsilikai nuo šio pasaulio, ir mėnuo ar metai jau nebeturi didelio skirtumo.

Mėnesį vaikščiojau kaip Švarcnegerio kiborgas, idiotiškai į šoną atkišta ranka, kurios skilusius alkūnės sąnario kaulus reikėjo tempti, kad jie nesuaugtų. Mėnesį mokiausi valytis sėdynę kaire ranka, o tai ne taip jau paprasta, ypač kai negali juoktis, nes labai skauda lūžusius šonkaulius. Mėnesį klausiausi klaikiausių istorijų „iš gyvenimo", nes žmonės, ypač vyrai, kad ir kokio intelekto jie būtų, pasirodo, yra trapūs ir jiems viskas lūžta. Ypač kai jie būna girti kaip kiaulės, nes iš visos palatos aš vienintelis sugebėjau susiluošinti blaivas. O, aš buvau apsvaigęs, Marija mane buvo apsvaiginusi stipriau nei spiritas, kurio iš seselių įsigudrindavo gauti vienas tipas, persirėžęs pjūklu užpakalį taip, kad į jo subinę žiūrint atrodė, jog tai nauja gyvybės forma žemėje – siaubingas trijų sekcijų prietaisas apetitui gadinti.

Mėnesį laukiau Marijos, su apelsinais ir sultimis, kurias ligoniams tempia visi pamišėliai giminės, laukiau net be apelsinų ir be sulčių, laukiau srėbdamas šleikštų vištienos buljoną su baltomis, minkštomis makaronų kirmėlėmis, laukiau naktimis, norėdamas pagalve uždusinti knarkiantį, koja į dangų rodantį

kaimyną, laukiau taip, tarsi laukčiau susitikimo su ja ant žemės arba po žeme.

Silpnumas ir bejėgiškumas, aplinkui ore tiesiog kybanti mirties baimė ir negalia medicinos seseles paverčia geidžiamiausiomis pasaulio moterimis. Seselė Virginija, savo storus juodus plaukus stropiai paslėpusi po balta kepuraite, varto mane ant tvarstymo stalo kaip skudurinę lėlę. Mano kūnas sėte nusėtas įvairaus pobūdžio žaizdų ir mėlynių, riedėdamas iš varpinės žemyn tapau panašus į šventąjį kankinį – iš manęs kyšojo ir strėlės, ir ietys, bent jau taip pasakoja Virginija, budėjusi tą naktį priėmimo skyriuje. Iš pradžių jaučiau nesiliaujantį gėdos smaigstymą, gėda buvo baisiau už skausmą, kurį keldavo nuo žaizdų plėšiami prikepę tvarsčiai, ypač jeigu seselės pasitaikydavo pagyvenusios, irzlios, gyvenimo užkruštos bobos, nuolat rėkiančios, kad toks jaunas gali ir pakentėti, nėra čia ko vaitoti, bet vaitojau visuomet tik iš gėdos, kadangi žaizdų būta ir tokiose vietose, kurias sau pačiam veidrodyje drovu parodyti.

Kai mane liesdavo Virginija, gėda ėmė virsti į didelį palankumą ir dėkingumą. Visų pirma jai, akiniuotai, niekuo iš minios neišsiskiriančiai, trisdešimties jau sulaukusiai ir nieko geresnio gyvenime nebelaukiančiai moteriai.

Yra moterų, kurios sutvertos veistis, dauginti žmonių padermę, moterys patelės, kurioms vyrai nėra dialogo partneriai, tik sėklos nešiotojai, jų vaikų maitintojai ir globėjai, ne daugiau.

Yra moterų, kurios sutvertos dulkintis, kurios skirtos kelti vyrams geismą ir kraustytis iš proto dėl jų net gerai nežinant, kas darosi. Jos tiesiog tokio pobūdžio, kurviško ir be galo mielo, jos traukia kaip žemės trauka, be jų jautiesi nesvarus, o nesvarumo būsena nepakenčiama.

Virginija priklausė pirmajam tipui – negraži, grubiai sukalta, be fantazijos. Tačiau užsivilkusi baltą chalatą staiga pavirsdavo antruoju tipu, geisdavau jos kaip mano gyvybės, mano prisikėlimo

vėl gyventi garantijos, tam tikra prasme chalatas ir medicinos sesers pareigos ją paversdavo angelu, veidmainystės ir iliuzijų įsikūnijimu, mums nuolatos bažnyčios mosuojamu po nosimi.

Ji niekad nenusiimdavo savo popiežiaus galvos apdangalą primenančios kepuraitės, nenusirengdavo chalatėlio, tik prasisegdavo apatines jo sagas ir stropiai suspausdavo mane virpančiomis šlaunimis ant tvarstomojo stalo. Ji labai gerai pažinojo mano kūną, ji apskritai į vyro kūną žvelgė kaip į tvarstymo, o ne geismo objektą, ir genitalijas kilnodavo, lyg tai būtų paprasčiausios šachmatų figūros. Cinizmas, vilkintis baltu chalatu, – toks keistas mišinys negali nevesti iš proto, bent jau tuo laikotarpiu, kai jauti, kaip grįžta gyvybės syvai į tavo sumaitotą apvalkalą, kuris toks apgailėtinas, kad niekaip negali išsiversti be paguodos ir rūpesčio. Virginija buvo paguodos ir rūpesčio sinonimai, ilgainiui tai pradėjo kelti šleikštulį.

Marija taip ir nepasirodė. Per pažįstamus atsiuntė raštelį: „Labai gaila, kad nepavyko..." Ir viskas. Kas nepavyko, man nelabai ir rūpėjo, nors Virginija atkakliai tvirtino, kad Marija tyčia mane užsitempė į varpinę, nes norėjo mane nužudyti.

Kai Virginija pagaliau nusimetė chalatą, aš mečiau ją, o mane išmetė iš universiteto. Išėjęs iš ligoninės nebegalėjau ir nebenorėjau grįžti į tas pačias vietas, kur vaikščioja Marija, kvėpuoti tuo pačiu, knygų ir išminties pelėsiais trenkiančiu oru, kuris svaigindavo tik tuomet, kai netoliese matydavau Mariją. Dabar bijojau, kad nuo šio oro uždusiu.

Nors mano bičiulis mėgdavo leptelti nesąmonę, esą žurnalistą kojos peni, pats buvo klaikus tinginys ir vis dažniau pakišdavo man kokią nors sumautą užduotį: parašyt žinutę, straipsniūkštį ar šiaip su kokia nors proga susijusį vaizdelį. Per mėnesį rašinėlių susirinkdavo bent keliolika ir aš jau vis rečiau rankiodavau tarpuvartėse nuorūkas, vis oriau galėdavau atsisakyti vaišinamas alumi, o kartais net ir pats pavaišindavau.

Romas dirbo Spaudos rūmuose, aštuoniolikos aukštų dangoraižyje, jo spintoje nuolatos stovėdavo butelis moldaviško konjako *„Bielyj aist"*, jis man net parūpino leidimą, kad galėčiau be problemų lankytis jo prirūkytame ir popieriais apverstame kabinete, gurkšnoti konjaką ir valandų valandas plepėti nesąmones. Pažįstamų, dirbančių redakcijose, daugėjo, ir aš jaučiausi esąs beveik šeimos narys, nors ir ne visai tikras, neetatinis, bet manimi pasitikėjo – jeigu lūždavau tiesiog prie stalo ar ant kokios nors kanapos, nežadindavo, palikdavo miegoti iki ryto. Buvo Sąjūdžio laikai, visa Lietuva vaikščiojo susikibusi už rankų, buvo madinga dainuoti, dainuoti galėjo bet kas ir bet kaip, nes dainuojanti revoliucija tenkinosi patriotiniu, ne estetiniu skoniu, atmosferoje tvyrojo kolektyvinė sąmonė ir brolystės jausmas. Buvo galima taip ir gyventi, bet į miestą atėjo desantininkai.

Sausio 11-ąją vos prasibroviau į Spaudos rūmus. Krašto apsaugos savanoriai labai kruopščiai tikrino pažymėjimus ir leidimus. Jie buvo tokie įsiaudrinę, tokiais rimtais veidais žaidžiantys karą, kad iš šalies žvelgiant atrodė kiek juokingi. Iš priešgaisrinių skydų per visą fojė ištampytos gaisrininkų žarnos, prie durų stovintys indai su benzinu, karingi vyrų veidai – viskas aiškiai bylojo, kad rengiamasi labai rimtai ginti spaudos laisvę. Jiems nusibodo dainuoti, jie nori veiksmo, jie trokšta susikauti su rusų kariuomene, jiems jau nepakanka Gandžio, jie geidžia Robespjero, jie, gal ir abstrakčiai, gal tik giliausių nuojautų zonoje, vis dėlto geidžia kraujo, nes be kraujo aukos viskas pamažu ima atrodyti nerimta. Revoliucija be kraujo, Revoliucija be lavonų, kurie akimirksniu virsta kankiniais ir didvyriais, yra negaliojanti, neįskaitinė, dekoratyvi, teatrališka, butaforinė, primenanti operą su kartoniniais kalavijais, o ne išsivadavimo kovą. Oras smelkte persmelktas kraujo laukimu, nors kol kas dvokia tik benzinu ir nerimu.

Romą radau viduriuojantį. Geria degtinę su pipirais ir vis tiek laksto į šikinyką kas penkiolika minučių. Niekuo jam negaliu padėti. Išgeriu ir aš, Romui kažkas paskambina ir jis, šiaip jau tinginys ir girtuoklis, staiga lyg pažvalėja, jau važiuoja, šūkteli, važiuoja ir pas mus.

Mums iš aukštai gerai matyti – iš tiesų atvažiuoja tankas ir keletas šarvuočių. Maniškiai, desantininkai. Redakcijos moterys ima blaškytis su parfumerija rankose, puls nepuls, o atrodyti gražiai jos nori visuomet ir visur.

Kažkur apačioje trinkteli taip, kad visas aštuoniolikos aukštų pastatas suvirpa, nors stiklai ir neišbyra. Parfumerija moterims krenta iš rankų – į mus šovė. Tuojau pat pasigirsta ir automatinio ginklo kalenimas. Lengvai spūstelėjo, tikrai neišleido visos apkabos, raminu Romą, kuris jau geria pipirus be degtinės, penkios aštuonios kulkos, ne daugiau.

Daugiau šūvių nebesigirdi, ir visiems staiga palengvėja, Revoliucija prarado nekaltybę. Dar nieko nežinome apie kraują, ar yra aukų, bet vis dėlto – į mus jau šovė, o tai suteikia vilties. Į koridorius pamažu ima smelktis dūmų ir benzino kvapas, moterys vėl stveriasi parfumerinių, nors jeigu pastatas dega, vargu ar tai labai padės.

Nuo romėnų laikų gyvuoja graži tradicija – kol teritorijos nepalietė kareivio koja, ji negali būti vadinama užkariauta. Pasigirsta kareiviškų batų bildėjimas ir griežta komanda: *vsie astajutsia na svajich miestach, dveri na kliuč nizakryvat', budiem lamat'*. Mes okupuoti. Žaidimas tampa azartiškas, adrenalinas trenkia visiems į paslėpsnius.

Romas kaip tyčia – tualete. Sėdžiu vienas jo kabinete, nuobodžiauju. Truputį gaila, kad neturiu savo AKS-74. Bent pagąsdinčiau. Dabar sėdžiu ir laukiu, kol ateis ir žemins mane. Okupuos. Lieps kelti aukštyn rankas, naršys kišenėse granatų, galbūt net duos į snukį ir vers daryti atsisipaudimus. Gaila, kad neturiu automato...

Nors durys buvo tik privertos, vis tiek į jas spiria kokių dvidešimties metų kareivis, įeina į kabinetą atkišęs vamzdį, akys neramiai laksto po kampus, ieško paslėpto granatsvaidžio. *Zdarova, bratan*, sakau jam, *v kakom palku službiš*, ir jo automatas taikiai pakimba ant krūtinės.

Prisėdame, išgeriame. Du desantininkai visuomet ras bendros kalbos, net jeigu iš skirtingų šaukimų, net jeigu sąlygos broliautis visiškai nepalankios, VDV – jėga, mes ginklo broliai, mūsų draugystės ryšiai – kaip mirtis. *Bratan*, sako jis įžeisto berniuko balsu, kodėl jūsų žmonės mūsų taip nekenčia? Nežinau, sakau, *bratan*, pats tarnavau Vokietijoj, ten manęs žmonės taip pat nekentė. *Nu*, sako, *bratan*, *zagnul*, ten vokiečiai, čia taigi savi.

Matai, sakau, *bratan*, tankai, važiuojantys miesto gatvėmis, atrodo labai nenatūraliai, netgi neestetiškai. Lietuviai – estetų tauta, o čia tankai gatvėmis. Anksčiau, kai gatvėmis važinėjo tik arkliais kinkyti vežimai, pirmieji automobiliai irgi atrodė labai nevykusiai. Žmonės – įpročių vergai, *bratan*. Jeigu būtumėt atvažiavę arkliais, nebūtų tokio nepasitenkinimo. Ir vengrams tankai nepatiko, ir čekams, afganus visiškai įsiutino, nors jie beveik laukiniai. O dar tu su automatu... Geras automatas, sako man nesvetingumo prislėgtas kareivis, AKS-74. Žinoma, kad geras, pritariu, maniškis irgi buvo geras, bet dabar aš jo neturiu, nelygybė, *bratan*, bjaurus jausmas. *Eta pravda*, sako mano bratanas ir burbteli: *para na vychad*.

Žinai, *bratan*, sakau jam, leisk man tave paliesti, ne, geriau duok palaikyti automatą, supranti, sakau, matydamas jo sutrikimą, gali būti, kad tavęs čia apskritai nėra, juk negali pas žmogų nei iš šio nei iš to ateiti jo praeitis, ateiti taip, kaip tu pas mane atėjai, – tiesiog įžengti pro duris, gali būti, kad tai tik sapnas, košmaras, sąmonės aptemimas, *charoš pyzdiet'*, sako man kareivis, *vpieriot*.

Taip ir išsiskyrėme – jis su automatu, aš – su pusiau nugertu buteliu, abu jausdami slegiantį neaiškumo svorį. Nesusikalbėjimas tarp žmonių kur kas didesnis, nei mums kartais atrodo. Kai kurių dalykų nepadeda išsiaiškinti nei kalba, nei profesija, nei panašūs pomėgiai. Visiškas susvetimėjimas, – pasakytų Romas, galvojau ilgai lipdamas laiptais žemyn.

Apačioje laukė minia, didelė ir susijaudinusi, ji ką tik buvo pirmo kraujo liudytoja, ką tik prarijusi tiesioginės prievartos ostiją. Revoliucija pamažu ėmė įgauti tikrąją istorinę formą – rikošetu atšokusi kulka kliudė vieno savanorio veidą, dailiai ir nepavojingai perplėšdama skruostą.

Minia mus pasitiko nusivylimo šūksniais – mes gyvi, mes net nesužeisti. Minia tikėjosi sumaitotų lavonų, išniekintų kūnų, išprievartautų moterų, o mes lyg niekur nieko išeiname, kiek virpančiais pirštukais imame iš pakelių cigaretes, rūkome, ne kažin ką ir galime papasakoti apie okupantų žiaurumus, mes – beviltiškai neįdomios Revoliucijos aukos, niekuo jai negalime pasitarnauti.

Patriotizmo klitoris įjaudrintas tiek, kad, rodos, nuo menkiausio prievartos judesio minią ištiks orgazmas.

Revoliucija – įnoringa moteris, dėl jos kraustosi iš proto ne tik vyrai, bet ir moterys, jai vergauja ir idėjos, ir abstrakčiausios sąvokos, ir laisvė, ir mirtis, nes Revoliucijos įrankis – minia, ir žmonės didžiųjų sąjūdžių metu miršta ne vardan laisvės ir meilės, o vardan minios. Minia – pati sau vertybė, minioje nebaisu mirti, minia neturi nei praeities, nei ateities, minia sklidina pragariškos energijos, kuri naikina individą, kuri užgožia savisaugos instinktą, žmonės minioje miršta ne už tėvynę, žmonės miršta už minią.

Revoliucinės minios dievai – politikai, poetai, kunigai. Sausio 13-osios naktį jų triumfas pasiekia apogėjų – mirtis patvirtinta, ji jau ne abstraktus geismo objektas romantiškose įkapėse, ji įgauna

aukų kūnus: sutraiškytus tankų vikšrais, suvarpytus kulkomis, dainuojanti, ašarojanti mergaitė Revoliucija galutinai praranda nekaltybę ir virsta rūsčia boba kruvinomis šlaunimis.

Mirties kvapas svaigina visus, labiausiai Bažnyčią. Kantriai laukusi savo valandos, dabar ji – vėl pilnateisė spektaklio dalyvė, jos apdulkėjusios dekoracijos vėl sušvinta ryškiausiomis spalvomis, ji susigrąžino svarbiausią sąjungininką, Revoliucijos dėka ji vėl atgavo mirtį, o per mirtį – tikėjimą, kad ji reikalinga, kad ji reikšminga, kad be jos palaiminimo aukos nebūtų tokios prasmingos ir didvyriškumas neįgautų transcendentinės perspektyvos, metafizinių gilumų.

Mirti žiemą humaniška, mirti spiginant šalčiui, nors mirtis ir neturi jokių žmogiškų savybių, ji nieko neturi, išskyrus kūną, vis tiek – gyvųjų atžvilgiu mirti žiemą humaniškiausia, nes savo gendančio kūno smarve neįvarai begalinės nostalgijos likusiems gyviesiems, galvoju stovėdamas Katedros aikštės pakraštyje ir norisi paverkti, nes tokie gražūs tautinėmis vėliavomis apkloti karstai, nes minia verkia, nes aš esu minia, neatsimenu nei savo vardo, nei batų numerio, norisi paverkti, nes visi taip puikiai kalba, jų kalbos retoriškos ir banalios, tačiau mirtis, didvyriška mirtis, mirtis, kuriai suteiktos patriotinės regalijos, ji bet kokias kalbas paverčia įkvėptomis ir didingomis. Ir kai jauti akyse susitvenkusias ašaras, nežinai – ar tai tavo žmogiškumas veržiasi iš tavęs, ar tave svaigina minios įsijautimų įtaiga, ar alkoholis atpalaiduoja jausmų sėklides.

Kai įsivaizduoji savo mirtį, galvoji apie visišką tamsą karsto viduje, nes negali įsivaizduoti savęs numirusio, galutinai, *no future*, rašo pankai ant miesto sienų, ateities nėra, vienintelis realus dalykas, tavęs laukiantis ateityje, dėl kurio negalėtum ginčytis, – mirtis. Žmogus ateitį linkęs įsivaizduoti kaip geresnį gyvenimą. Geresnė mirtis net aršiausiam katalikui – miglotas pažadas. Prašyčiau porą kilogramų gražios mirties ir jeigu

galima, kad nebūtų labai stemplėta, taip, patriotinio padažo neatsisakyčiau, jei nepersūdytas, tačiau geriausia – vegetariškos, taip, malonėkite porą kilogramų vegetariškos, reikia rūpintis sveikata, antsvoris, cholesterolis, kalkėjimas, dėl mėsos – daugybė problemų...

Jeigu nori gerai išsilaikyti po mirties, reikia važiuoti į šiaurę, į amžinąjį įšalą, gultis tiesiog į ledą. Tavo sudžiūvusią iškamšą suras po tūkstančio metų, džiaugsis, būsi pasaulinio garso įžymybė.

Gerai mirti spaudžiant šalčiui, nors šąla kojos, o trypčioti vietoje arba traukti degtinę tiesiai iš kakliuko minioje labai neetiška, todėl geriausia ir mirti nepatriotiškai, kad nebūtų minių, kad nereiktų gyvųjų ilgai gaišinti gražiomis kalbomis ir pažadais apie amžinąją atmintį, kuri trunka geriausiu atveju kelerius metus, nes amžinybė priklauso ateičiai, tai yra mirčiai, gyvųjų vartojama amžinybė kurioziška, veidmainiška ir retoriška.

Klaidžioti po nakties Vilnių tapo nesaugu, ypač išgėrus – galėjai atsitrenkti ne į bažnyčias, o į plėšikaujančius Napoleono kareivius. Visi kareiviai svetimame krašte jaučiasi šiek tiek nebaudžiami, šiek tiek vandalai, šiek tiek kankinami vienatvės ir kaltės jausmo. Būsena, palanki nusikaltimui.

Revoliucija man tapo dar viena moterimi, moterimi, kurios nesugebėjau patenkinti, kurios erogeninės zonos man buvo nesuprantamos ir nepasiekiamos, moterimi iš „Katalogo", kurį sudarinėjau, norėdamas atkeršyti Marijai, kurį pildžiau, trokšdamas kuo labiau nuo jos nutolti, atsitverti moterų kūnais, užpildyti prakeiktą tarpą tarp vyro ir žmogaus, tarp aguonų ir atminties. Bet kuo stropiau jį pildžiau, tuo dažniau plėšiau jo lapus iš sąsiuvinio, manydamas, kad išplėšiu ir iš gyvenimo, manydamas, kad išplėšiu vis dažniau apninkančią būseną, kad ne aš jo šeimininkas, atvirkščiai – pats esu pasirenkamas, pats

esu kažkieno katalogo dalis, nereikšminga ir fragmentiška, dažniausiai atsitiktinė, dažniausiai – ne itin vykusi, tarsi egzistuotų moterų sąmokslas, kurio tikslas – ne malšinti, o didinti neatšaukiamą Marijos praradimo skausmą.

Moterys ir alkoholis, moterys ir narkotikai – tokie jaudinantys ir įaudrinantys vyrų vaizduotę junginiai, tikrovėje dažniausiai virstantys komiška rutina, nieko bendra neturinčia su savo anksčiau puoselėtais provaizdžiais.

Julijos bute visko yra, ji yra ir moteris keliuose asmenyse, ji mėgsta stiprius gėrimus, ji iš kažkur nuolatos gauna žolės, visi kampai jos bute prikaišioti nuolat rūkstančių smilkalų. Julija iš tų moterų, su kuriomis ne kartu užmiegama, o kartu atsibundama.

Atsibudimai svetimoje vietoje – ne patys maloniausi. Ypač kai ne kažin ką prisimeni, kaip užmigai ir ką veikei prieš užmigdamas. Kai atsibundi su drabužiais, o šalia kažkas šnopuoja. Kai skystoje priešaušrio šviesoje įžvelgi, kad tai moteris, atsibudimas nepasidaro lengvesnis, nes neaišku, nei kas ta moteris, nei ką ji vakar tau reiškė. Juolab kad imi prisiminti, jog vakar buvo ir vyrų, ir moterų, o šiandien tik tu ir ji, ir tai gali būti visiškai ne atsitiktinumas. Moterų grožis – reliatyvi sąvoka, tačiau sau niekad negali meluoti – moteris būna arba patraukli, arba ne. Julija patraukli, ypač kai pirmoji trukteli iš kakliuko ir ištiesia man. Gurkšteliu ir vos neužspringstu – matau, kad kažkas prieblandoje stovi. Didelė, stora boba su kirviu rankoje. Mes ne vieni, šnabždu Julijai, kurios vardo dar nežinau, bet intuityviai jaučiu, kad galima ja pasitikėti. Ačiū Dievui, tai tik paveikslas, atremtas į sieną. Pasirodo, mes dailininko dirbtuvėje, kiti paveikslai sustatyti veidu į sieną, o šis atsuktas tiesiai į mus. Milžiniška moteris, apšviesta lemputės be gobtuvo, žalios nusitrynusios grindys ir keletas mažyčių žmogeliukų, ropinėjančių grindimis ir sienomis. Ant moters krūtinės kabo raudona skepeta, vos

pridengianti krūtis ir nesiekianti bambos, o dešinėje rankoje – kirvis blizgančiais ašmenimis. Revoliucija, sakau Julijai, jos vardas Revoliucija, o vienas tų žmogeliukų – aš. Filosofas, sako Julija, ir mudu užsiimame tuo, kuo ir turėtų užsiimti vyras ir moteris, dviese atsibudę negyvenamoje saloje.

Kušetė, ant kurios grumiamės, mėgindami išgauti alkoholio nublukintą aistrą, staiga triokšteli. Julija manęs nepaleidžia, spaudžia kojomis taip, kad vos galiu pajudėti, girkšteli praveriamos durys, pasukęs galvą matau tarpduryje kažkokį vyriškį, turbūt šeimininkas, sakau Julijai, nesustok, sako ji, tik nesustok, o vyriškis žiūri į mus gerokai nustebęs, lyg būtumėm jo paveikslų personažai, nužengę iš drobės atlikti savo nešvarių darbų ant jo sulaužytos kušetės.

Su Julija buvome pakankamai artimi – kartu prisigerdavom, kartu prisirūkydavom žolės, kartu bėgdavom pavemti: ji į vonią, aš į klozetą, arba atvirkščiai, kartais ji susistumdavo į veną aguonų, prieš tai prisivalgiusi plaktos grietinėlės, esą vemti bus skaniau, tuomet į vonią bėgdavo viena, nes aš nenorėjau adatos, man pakako alkoholio ir žolės, kartais – saujos relaniumo, ir net po to, kai ji nei iš šio nei iš to numirė, – kaimynai sakė, kad nusižudė migdomosiomis piliulėmis, nors aš tuo ir netikiu, – net ir po to nesulaužiau jai duoto pažado – neįtraukti jos į savo keršto planą, į katalogą, apie kurį buvau pasakojęs ir apie kurį ji buvo itin prastos nuomonės.

Ji numirė ne už tėvynę, numirė šiaip sau, nors jos mirties beprasmybė buvo tokia pat didinga kaip ir visų didvyrių. Kai ją prisimenu, visuomet su švelnia nostalgija pagalvoju, kad Julijai pavyko – ji taip ir liko gražesnė už savo mirtį, o moterims tai svarbu, gal net svarbiausia.

Kažkas trinkteli, ir aš nubundu. Pokštelėjo ant grindų nukritusi maldaknygė, sudundėjo bažnyčios paleistos durys, sužvango ati-

daromos kameros durys, su trenksmu užsivėrė dangaus durys, į kurias kažkas mėgino pabelsti tris kartus, bet, kaip dažniausiai atsitinka nelabai vykusiems žmonėms, truputį pritrūko, galbūt tik trijų sekundžių, visos durys dingo, liko tik tarpas tarp vizijos ir tikrovės, tarp žmogaus ir vyro, tarp dangaus ir sielos kupolo, kuris velkasi žeme, nušluodamas smėliu klampojančio angelo su arklio kanopom pėdsakus.

38.

Prasideda nusileidus nuo kalvos, smėlio viduriuose, gurgždantis, bekvapis žarnynas, nėra maitos, bekvapis. Ten, viršuje, už nugaros, saulės laikrodis, milžiniškas apverstas smeigtukas, dangiškoji kanceliarija, purvinas būties knygos lapas, laikrodžio smeigtukas, apimtas puikybės, ketinantis prismeigti dangų, čia nuolat vėjas, nuo jūros ir nuo marių, pusiaukelė, jeigu nori, gyvenimo vidurys.

Dabar, viduriuose, nematyti vandens, suvilgyk mano lūpas acte pamirkyta kempine, esu drungna Viešpaties silkė sūriame abejojimo vandenyje.

Priešakyje dideli iškilūs apvalumai, smėlio konditerija, pakraščiais apaugusi parudusios žolės kuokštais, gumbuota, raupsų išėsta velėna, gaktiplaukiai milžiniško sotaus pilvo apačioje, perdžiūvusi nevaisinga moters milžinės vagina, nuolatos pastojusi Eolo sugulovė.

Jeigu užpakalis turėtų akis – kokia liūdna būtų jo veido išraiška! O jeigu nosį?

Beprasmiška išsikratyti batus, smėlis tarpupirščiuose, gremžiantis pėdose bekraujes skylutes, samanos čeža kaip smėlis, velėna ir vėl smėlis, *verboten, hier schiessen* – matytas užrašas smėlio ir skeveldrų pilnuose poligonuose. Vis tiek čia pilna pėdų, nors ir draudžiama, apeliuojama į ekologinę sąžinę, neįmanoma, sąžinė

ir yra žmogaus ekologinė tarnyba, idiotė valdininkė kaip ir visos kitos. Pilna pėdų, akimirksniu prisipildančių vėjo. Trypčiota, sukinėtasi, voliotasi, kelių įspaudai, delnų antspaudai, viskas vėjui, o grūmėsi, kol suklupo, netekę jėgų nuo karščio ir troškulio, Mozė ir keturiasdešimt iš bado pamišusių žydų, ten, Pažadėtosios žemės kryptim, vaikščiojo paskui vedlį, ilgai, kad išmirtų visi, prisimenantys saldų nelaisvės nuodą, gudrus Solženicynas, gudresnis už Mozę.

Keturiasdešimt kilometrų iš Kotbuso į Štakovą, Pažadėtojo dangaus link.

Armija ir mirtis mėgsta smėlį.

Visi keliai pas numirėlį pabarstyti eglišakėm ir smėliu.

Mirties mašina, įsiraususi į smėlį, prisidengusi eglišakėm.

Į smėlį lengva greitai įsirausti, nors apkasai po to turi būti sutvirtinti medžiu.

Smėlyje sausa, ir kūnas ilgiau išsilaiko nesugedęs, visi nori gultis į smėlį.

Kažkokia mirties teritorijos tautologija.

Nestatyk ant smėlio namų, nes baisus bus jų griuvimas, Biblija taip pat atsiduoda lavonais... Nėra sąvokos, kuri kariuomenei būtų svetimesnė nei namai. Mirties vardas Engelchen, Igoris, Goša...

Kairėje fotografuoja, blyksteli kameros objektyvas, spjaudo cheminę juostos liepsną, pleškina, kol baigsis kadrai, ar yra koks nors filmas, sklidinas smėlio? Neprisimenu. Liudvikas Rėza nugrimzdusiame kaime, medį kiekvieną savo krūtinėj nešiojasi, iki kaklo įgrūstas į smėlį, kyšo tiktai galva, *Tod Kopf*, tuščios akiduobės, atsuktos į Vakarus, aklas mirties laikrodis, giliai po kojomis, sustojantis ties kiekvienu ir vėl einantis, šiurpas plieskiant kaitriai saulei.

Ne, kur kas ryškesnis vaizdas – mirtis smėlynuose, japonė trumpomis kojomis, aukštielninka, prasiskėtusi, trumpomis

kojomis stipriai suspaudusi vyro liemenį, japono, sunkiai ir piktai šnopuojančio vyro trumpomis kreivomis kojomis, ant jo nuogo siauraakio – jis prisimerkia lyg akinamas ryškios šviesos ir sukikena – siauraakio užpakalio! – linksma nenutrūkstanti smėlio srovelė pro siaurą medinio namo sienos plyšį, niekad neišlipsi iš šios duobės, jeigu nekrutinsi galūnių, viskas baigsis greičiau, bet neišlipsi niekad, kad ir kiek semtum, laikas, vėjas, pripildantis delnus ir akiduobes, vėjas ligonis, lėktuvo šešėlis, laužomas nuolat slenkančio ir niekad nekintančio smėlio keterų, meilė smėlynuose, higieniška, bet juk graužia, aistra, aistros karštis, plūstantis į plaučius, apanglėjęs plaučių augalas, į dubens ertmę, bevaisė žemė, mūsų aistra neturi ateities, kvailys, argi nors viena aistra turi ateitį, argi turi ateitį šis netikėtai vidury smėlynų išaugęs medis, kurio šakas svarina sultingi, neįtikėtinai savimi pasitikintys, provokuojantys vaisiai, medis, virstantis ugnies stulpu, viskas, kas lieka iš aistros vaisių, dūmai, pelenai, sieros kvapas, šnypščiantis šliužas, artėjanti gyvatės galva...

Dešinėje, tarp dviejų vėjo apkapotų smėlio kalvelių – jų šlaitai nusėti smulkiais velėnų gumbeliais ir atrodo kaip karpų kolonijos ant kapinių sargo delno – taip, tikrai, ten moters galvutė, tarp dviejų kalvelių, beveik tobulame išlinkyje beveik tobula galvutė. Kaip kryptukas ant automatinio ginklo vamzdžio, šūvis, taikinys prasmenga į smėlį, jūs puikiai šaudote, seržante, taip, taip, mano gyvybė vertesnė už keleto eilinių, neįtikėtina, jis juda kryptingai, jis susikaupęs, jis žino, ko nori, o aš niekaip negaliu susikaupti, galvoja jis, aš turėčiau kažkaip ypatingai jaustis, taip, jis pritaria, turėtum būti pakiliai nusiteikęs, jis laukė šios akimirkos, o tavo galvoje kažkokios nesąmonės apie automatą.

Moters galva panyra į smėlį, ji suprato, kad jau yra pastebėta, ji nebesivargina, ji rado vietelę, jie jau vaikščiojo čia, kada tai buvo, prieš savaitę, prieš metus, tris dienas? Jis parodė jai į milžiniško šaukšto formos daubą, iš visų pusių apsuptą smėlio gūbrių, gera

vieta bananžuvėms gaudyti, pasakė mįslingai šypsodamasis, ir ji panoro susitikti būtent čia, taip ir pasakė, vieta bananams gaudyti, šventas cinizme! Ji rado užuovėją, pasislėpė nuo vėjo, nuo pamišusių vargonų švokštimo, gyvatės galvutė, kur mano giesmė, skirta sužavėti patelei, aš atėjau glamonėti ir teisintis, ir Viešpats *bus liudininkas, kai tu tapsi neištikima savo jaunystės* vyrui, aš nekenčiu skyrybų, kalbėjo Viešpats, Izraelio Dievas, ir dangstymosi smurtu tarsi drabužiu, – bet smurtas, pagalvojo jis, bus skirtas tik man, – kalbėjo Galybių Viešpats, taigi atkreipkite dėmesį į save ir nebūkite neištikimi, puikiai pasakyta, ir tu tai vadini pakilia nuotaika, susierzino jis.

Turbūt tai nuo karščio, galvoju artėdamas prie moters, apie kurią kažkada galvojau tiek daug, kad dabar jau net ir galvoti nebereikia – ji tapo savaime suprantama, o aš bijau, kad tai jau galima pavadinti įpročiu. Turbūt tai nuo kaitros – matau save *einantį pas moterį, iš tolo, iš aukštai, lyg būčiau numiręs ir mano* siela stebėtų savo vis dar judantį kokoną. Šlykštokas jausmas, ypač kad gerai žinau, jog kokonas jaučiasi puikiai, jam viskas gerai, o man – ne.

Ji atsukusi kairįjį skruostą, jam, saulei atsukusi dešinįjį, nusidėjėlė, nuostabi ilganosė, į šalį atmesta ranka, vėjo delnas jos viršugalviu, ugniaspalvė lapė, akys primerktos, geidulys, štai ko aš čia, pilnais batais smėlio, smėlio sklidina širdim, fe, išdžiūvusia burna, ne, tai tik saulė, tokia saulė, kad galėtum nudėti svetimtautį, ji nelaukia, ji nieko nelaukia, išskyrus...

Jis prisėda šalia.

Ir vėl – jis.

Aš – tai jis, bet jis – ne aš.

Jos rankose ryškus apelsinas. Ji lupa jo žievę lėtai ir taip atidžiai, tarsi luptų kiaušinį arba odą nuo partizano ryšininko galvos. Šleivakojė ugniaplaukė sadistė. Išgerti būtų ne pro šalį... Neišgėręs niekaip negaliu mylėtis. Jis gali, o aš – ne. Blaivi

sąmonė tyčiojasi iš manęs, pateikdama visą šį siaubingą vaizdą iš šalies, o įsivaizduodamas aukštyn žemyn judantį savo nuogą užpakalį imu juoktis, erekcija išskysta ir labiau sumišęs nei susigėdęs tuojau pat patraukiu tiesiai iš butelio. Tuomet sutampu su juo, ir tarpas tarp mudviejų beveik išnyksta, tarpas tarp vyro ir žmogaus. Gaila, nepasiėmiau bent jau vyno butelio, markstausi, jis markstosi, parazitas, o man skauda akis, žiūrėdamas į rusvą, kūginę moters blauzdą galvoju.

– Troškina, – tarsteliu ir tuojau pat pasigailiu tai pasakęs. Ji ištiesia man (jam) pusę nulupto vaisiaus, o į savąją puselę staigiai suleidžia neįtikėtinai baltus dantis. Kaip joms taip pavyksta nubaltinti tas prakeiktas burnos ataugas, mėgindamas atskirti skiltelę apelsino pagalvoju (jis negalvoja, dantų būklė jo visiškai nedomina, jis gali dvokti, gali būti be dantų, jam nusispjauti). Komiška, sėdžiu prie moters, kurios, po velnių, geidžiu, o galvoju apie dantis. Jis pasilenkė ir švelniai pabučiavo jos pėdos išlenkimą, visai prie sąnario. Aš galvoju apie tai, ką jis dabar padarė.

– Noriu tavęs, – staiga nerūpestingai sako ji, sviedžia į šalį nebaigtą vaisių ir apsikabina jo kaklą. – Ateik.

Ar tai skirta man, ar jam?

Valandėlę jis dar paguli, slėgdamas moterį visu savo svoriu, jausdamas, kaip karšta sėklos srovelė vėsta ir kreša ant jos lygios pilvo odos. Stebiu jo virpčiojančius sėdmenis, manau, kad jam malonu, jis nenori šiuo malonumu dalytis su manimi. Jis gyvulys, aš jam pavydžiu.

– Nereikėjo iš manęs išeiti, šiandien nepavojinga, – sako ji, tebegulėdama neprisidengusi, tik sukryžiavusi kojas. Rusvi ir drėgni gaktiplaukiai spindi saulėje, atrodo, jog jai tarp kojų įsispraudęs mažytis kokoso riešutas, toks mielas, pabrinkęs, vertas bučinio.

Gulėdamas šalia jos aukštielninkas, tik dabar pajuntu, kaip nepakenčiamai karšta. Dangus abejingai grožisi savo debilišku,

debesų nedarkomu veidu, o saulė elgiasi su kopose gulinčiais kūnais bjauriau nei Hirosimoje skylantis atomas.

Galėtum pagimdyti man berniuką, girdžiu jo balsą ir išsigąstu.

Jau trečią dieną velkuosi į šias prakeiktas kopas, gerai, nebuvo lietaus, Marija mėgina vaidinti ilgai kauptą pyktį, bet matau, kad iš tikrųjų ji nė velnio nepyksta. Taip, aš pavėlavau, bet tik tris dienas, trys dienos – dar ne visas gyvenimas, sakau jai. Demagogas, burbteli Marija ir atsiverčia knygą. Žinai, eidamas per smėlyną įsivaizdavau, kad tu ištekėjusi moteris, o aš, slaptoji tavo aistra, linkstančiais iš baimės keliais, drebėdamas nuo tavo pavydaus ir despotiško vyro keršto, vis tiek einu pas tave. Gali būti, kad nusikaltėliai, eidami daryti savo nešvankių nusikaltimų, irgi panašiai jaučiasi. Uhu, sako Marija ir vėl lupa apelsiną. O tu prisimeni Barto Menelajadą, klausiu Marijos, ji viską prisimena, gal paspruksi, sako Marija, prisimenu. Aš irgi mėginau tokiu principu prisiminti savo gyvenimą (čia vėl šmėsteli jis, vaiposi, rodo bjaurias grimasas, sukioja pirštą prie smilkinio, nori, kad liaučiausi kalbėjęs nesąmones, o aš tyčia nesiliauju) – išėjo kažkokia makalynė: prisiminiau, kaip prieš keletą metų prisiminiau, ką dar prieš keletą metų pasakodamas prisiminiau, kas buvo velniai žino kada. Juokingiausia, kad kai prisimeni prisiminimą apie prisiminimus, kyla iliuzija, kad taip iš tiesų ir buvo. Kas buvo, klausia išsiblaškiusiu balsu Marija. Chaosas, sakau jai, visiškas absoliutus chaosas. Tu apie save, maivosi Marija, taip, sakau, tam tikra prasme apie save savo prisiminimuose. Kad ir ką pasakočiau, tikrų faktų iš praeities nepakanka normaliam pasakojimui, – šiaip, keletas detalių, štrichų, o visa kita, visa prisiminimų mėsa – iš dabarties, tai yra pasakodamas sukuri juos dabar, nedelsiant, arba pasakoji tai, ką kažkada pasakodamas apie praeitį jau buvai sukūręs tuo metu, kai pasakojai.

Ji spėjo nusilupti apelsiną ir vėl suleidžia į jį dantis taip, tarsi kąstų obuolio. Sultys trykšteli, keletas lašelių užtyška man ant cigaretės. Šalia į smėlį nugrimzdusios alkūnės žolės stiebeliu į viršų ropščiasi juodas blizgantis vabalas. Šlubas velnias su raudona kamža.

Jaučiu, kad jis vėl nori Marijos, ir dabar galiu jam keršyti – tegul išgraužia.

Marija pakelia akis nuo knygos, ir kas čia keisto, abejingai klausia Marija, prisiminimų chaosui taip pat reikalinga forma, prisiminimai – toks pat menas kaip ir visi kiti. Bet juk tai labai nenatūralu, priešinuosi, dokumentikos statusas vis dėlto egzistuoja. Egzistuoja tik tam, sako Marija, kad būtų koks nors pastovus kriterijus, konstanta, atskaitos taškas: nuo dokumentikos iki fantastikos ir t. t. O natūralumas, sako sarkastiškai Marija, irgi sukuriamas dalykas, iliuzija kaip ir viskas. Su tavim neįmanoma pasikalbėti, viską tu nuolatos žinai, viskas tau visados aišku, – metu cigaretę per kopą.

Jis jau pyksta ir niekina mane, jis jau įsiutęs, bet kuo labiau jis siunta, tuo labiau aš darausi jausmingas ir plepus, kuo labiau jis vyras, tuo labiau aš žmogus. Žmogus – sentimentalus padaras.

Suprantama, mnemotechnikos adeptai – jie visą norimą informaciją surašydavo į tam tikrą individualią ženklų sistemą ir paskui, mintyse keliaudami per tuos ženklus, atsimindavo ilgiausias kalbas ir kokį tik nori šlamštą. Na, sako Marija, ir kas tau neaišku. Man neaišku, į kokią sistemą perkelti savo gyvenimą, kad galėtum jį prisiminti neiškreiptą, nesusikurtą dabar, o būtent tokį, koks jis ir vyko kažkada. Nuotraukos, dienoraščiai, datos, kino kronikos – visa tai jau kūrybos produktai, kuriuos vartodamas susiduri su sukurto savo gyvenimo vaizdiniais, negana to, juos vartodamas tu dar sykį interpretuoji, vadinasi, sukuri dar vieną papildomą prasmę.

Kokį galą tu darei tris dienas, klausia susirūpinusiu ir drauge įtariu balsu Marija, man jau kyla įtarimas... Ne ne ne, nieko panašaus, aš tik sėdėjau ant kopos ir galvojau, ar jau galime sakyti „mūsų karta" ir ką tai galėtų reikšti. Na, žinai, pasipiktina Marija.

Žinau, sakau aš, nebekreipdamas dėmesio į jo protestus, žinau, sėdėjau tris dienas ir spoksojau – į jūrą, į sieną, į duris, ir nors nebuvo jokio langelio, net tokio, kuris būtų su grotomis, mačiau dangų, mačiau taip ryškiai, kad supratau, jog peržengiau ribą.

Ją visuomet labai nervina mano polinkis kelti kosminio pobūdžio klausimus, o mano diletantiškus svarstymus ji linkusi triuškinti argumentuodama kokiomis nors garsiomis pavardėmis, už tai nusipelnydama snobės ir pižonės vardą, bet kai mane ištinka negandos, ji visuomet susirūpina, net kiek per daug moteriškai, jai tas netinka, ji pati darosi bejėgiška, pažeidžiama ir kiek nemaloni, tu girtas, klausia Marija, kokią ribą, apie kokią ribą kalbi, klausia Marija, ko prisidirbai, klausia ji, klausia baisiai, jau su ašaromis akyse, ir mano tylėjimas pamažu perauga į jos isteriją, į raudą, Marija taip baisiai rauda, Marija taip piktai ir drauge beviltiškai tranko savo kumšteliais man į krūtinę, ir toks aidas, atsitrenkęs į aukštus skliautus, pasigirsta mano galvoje, turbūt paleistos durys, galvoju, jausdamas, kaip mano kūnas pamažu tirpsta, lyg grimztų į karštą kopų smėlį, o gal tai maldaknygė, ant kurios pasidėjęs galvą užsnūdau tuščioje bažnyčioje, *gdie maja ruka*, šaukia Marija, kurios gražus veidas akimirksniu susiraukšlėja, netenka moteriškų bruožų, virsta Berankio veidu, ant jo krenta melsva lemputės šviesa, atrodo, kad į jį šviečia numirėlių saulė, subilda metalinės durys, tai manęs atėjo išsivesti, o aš neturiu jėgų net atsimerkti...

Desantininkas nemiršta, jis iškeliauja į dangų ir nesugrįžta, šypsodamasis šnabžda man Igoris, ir aš negaliu juo netikėti.

UAB „Baltų lankų" leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt
Spausdino Spaudos namai „ARX Baltica"
Veiverių g. 14B, Kaunas
Tiražas 3000 egz.